

RP 212/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om grundläggande utbildning ändras i fråga om användningen av telefoner och andra mobila enheter så att elevernas användning av telefoner under lektionstid endast tillåts för vissa ändamål som anges i lagen. Dessutom föreslås att skolorna ska utfärda behövliga ordningsregler för användning och förvaring av telefoner och andra mobila enheter under arbetsdagen.

I propositionen föreslås det att lagen om grundläggande utbildning ändras så att regionförvaltningsverken också på eget initiativ ska kunna undersöka om utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning har ordnats lagenligt. Dessutom föreslås det att det till lagen fogas bestämmelser om de sanktioner som regionförvaltningsverken kan tillgripa.

Därtill föreslås att en fysiskt aktiv livsstil fogas till målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Vidare föreslås att det så kallade allmänna bemyndigande att utfärda förordningar som ingår i lagen om grundläggande utbildning upphävs, samtidigt som bestämmelserna om bemyndiganden att utfärda förordning uppdateras så att de motsvarar de krav på exakthet och noggrann avgränsning som förutsätts i grundlagen. I lagen föreslås också annan författningsöversyn.

Lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2025. Den ändring som gäller utbildningens mål avses träda i kraft den 1 augusti 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	6
2.1 Elevernas användning av telefoner och andra mobila enheter i skolorna	6
2.1.1 Bestämmelser om användningen av telefoner och andra mobila enheter i ordningsreglerna	6
2.1.2 Informations- och kommunikationsteknik inom den grundläggande utbildningen...	9
2.2 Regionförvaltningsverkens behörighet i fråga om övervakning av skolornas lagenlighet.....	10
2.3 En fysiskt aktiv livsstil.....	11
2.4 Författningsöversyn av lagen om grundläggande utbildning	12
2.5 Bedömning av nuläget	12
2.5.1 Telefoner och andra mobila enheter	12
2.5.2 Laglighetsövervakningen av den grundläggande utbildningen	16
2.5.3 En fysiskt aktiv livsstil.....	18
2.5.4 Författningsöversyn av lagen om grundläggande utbildning	19
3 Målsättning.....	20
3.1 Elevernas användning av telefoner och andra mobila enheter	20
3.2 Laglighetsövervakning av den grundläggande utbildningen	20
3.3 En fysiskt aktiv livsstil.....	20
3.4 Författningöversyn av lagen om grundläggande utbildning.....	21
4 Förslagen och deras konsekvenser	21
4.1 De viktigaste förslagen	21
4.1.1 Telefoner och andra mobila enheter	21
4.1.2 Laglighetsövervakning av den grundläggande utbildningen	22
4.1.3 En fysiskt aktiv livsstil.....	22
4.1.4 Författningsöversyn av lagen om grundläggande utbildning	22
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	22
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	22
4.2.2 Konsekvenser för människor och för samhället	23
4.2.2.1 Konsekvenser med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna.....	23
4.2.2.2 Likabehandling och jämställdhet	23
4.2.2.3 Barn och unga	25
4.2.2.4 Konsekvenser för myndigheterna	27
4.2.2.5 Konsekvenser med tanke på elevernas välbefinnande.....	30
4.2.3 Konsekvenser med tanke på dataskydd och informationshantering	32
5 Alternativa handlingsvägar.....	32
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	32
5.1.1 Användning av telefoner och mobila enheter i skolan	32
5.1.2 Laglighetstillsyn av den grundläggande utbildningen	34

5.1.3 En fysiskt aktiv livsstil.....	34
5.2 Telefoner och andra mobila enheter i utländsk lagstiftning	34
6 Remissvar	37
7 Specialmotivering.....	38
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	47
9 Ikraftträdande	47
10 Verkställighet och uppföljning.....	47
11 Förhållande till andra propositioner	48
11.1 Förhållande till budgetpropositionen.....	48
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	48
12.1 Jämlikhet.....	49
12.2 Kulturella rättigheter.....	50
12.3 Yttrandefrihet.....	52
12.4 Egendomsskydd.....	56
12.5 Rättsskydd.....	57
12.6 Kommunernas uppgifter	59
12.7 Utfärdande av förordning	60
LAGFÖRSLAG.....	61
Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning.....	61
PARALLELLTEXT	68
Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning.....	68

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Statsminister Orpos regering har fastställt att regeringen stärker lärarnas och rektorernas befogenheter att ingripa i verksamhet som stör undervisningen och som sker under skoltid. Regeringen gör behövliga lagstiftningsändringar genom vilka man effektivare än för närvarande kan begränsa användning av exempelvis mobila enheter under skoldagen och på så sätt stärka elevernas fokus på undervisningen.

I regeringsprogrammet konstateras det dessutom att ”regeringen stärker regionförvaltningsverkens befogenheter i fråga om laglighetsövervakningen av skolorna”.

I regeringsprogrammet konstateras det att ”regeringens mål är att få människor i olika åldrar att röra på sig mer. För att förverkliga detta utarbetas det ett förvaltningsövergripande program för en fysiskt aktiv livsstil samt funktionsförmåga. I regeringsprogrammet konstateras det dessutom att ”till lagen om grundläggande utbildning fogas främjande av en fysiskt aktiv livsstil”.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänstemannaärende vid undervisnings- och kulturministeriet.

Utlåtanden om utkastet till propositionen har begärts av de centrala ministerierna, myndigheterna och andra intressentgrupper. Utkastet till proposition var på remiss i tjänsten Utlåtande.fi den 28 oktober 2024 – den 22 november 2024, där alla intresserade hade möjlighet att yttra sig om utkastet. På grund av den brådskande tidtabellen var remisstiden kortare än den rekommenderade remisstiden på sex veckor. Propositionen har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning. Rådet för bedömning av lagstiftningen har bedömt propositionen.

Beredningsunderlaget till propositionen finns på adressen <https://okm.fi/sv/alla-ukm-projekt> med identifieringskoden OKM051:00/2024.

Hörande av barn och unga i anslutning till användningen av telefoner och andra mobila enheter

Barn och unga har hörts om sina åsikter om användningen av telefoner och andra mobila enheter i ett hörande som ordnas av Motiva OY i november 2024. Hörandet hade förberetts genom ett samarbete mellan undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen och Motiva Oy. Projektet anknyter till genomförandet av justitieministeriets nationella barnstrategi. Syftet med enkäten var att samla in barns och ungas tankar om hur användningen av telefoner påverkar deras välbefinnande och lärande samt om en begränsning av elevernas användning av telefoner i skolan.

Enkäten besvarades av sammanlagt 883 elever från 20 olika utbildningsanordnares områden. Bland dem som besvarat enkäten fanns fyra klasser i årskurs 1–6 och nio klasser i årskurs 7-9. För åtta utbildningsanordnares del saknades uppgifter om uppgiftslämnarnas årskurs. Dessutom ordnades två e-paneler (en webbtjänst som ordnas av justitieministeriet) där sammanlagt 35 elever deltog.

När det gäller användningen av telefon svarade över 70 procent av respondenterna att de inte alls använder telefonen under lektionstid för nöjes skull, utan anknytning till undervisningen. Något över 10 procent svarade att de använder telefonen flera gånger om dagen eller kontinuerligt. Största delen av respondenterna (över 80 procent) svarade att de antingen inte alls använder telefonen för uppgifter de får av en lärare, eller gör det en till två gånger om dagen. I undervisningen används telefonen en eller två gånger per vecka.

När det gäller rasterna uppgav över hälften av respondenterna att de använder telefonen för att kommunicera, spela eller titta på videor åtminstone en eller två gånger per dag. Nästan 20 procent av respondenterna uppgav att de använder telefonen för dessa ändamål kontinuerligt på rasterna. För skoluppgifter eller något annat var telefonen mindre i bruk; omkring 60 procent av respondenterna använde inte telefonen alls för sådant.

I de öppna svaren nämnde eleverna följande fördelar med att använda telefonen under skoldagen. Under lektionstid nämnde eleverna möjligheten att söka information för skoluppgifter eller kolla information i Wilma. På teckningstimmarna använder de också telefonen för att hitta inspiration. Under lektionstid är olika spel, ordböcker och kalkylatorn till stöd för lärandet.

På rasterna gör telefonen det möjligt att kommunicera med vänner och familj, vilket respondenterna tycker är viktigt. För en del är telefonen viktig för att minska deras ensamhet. Respondenterna tycker det är nödvändigt att använda telefonen för att kolla upp uppgifter, t.ex. när nästa lektion börjar och slutar eller andra detaljer om skoldagen. Eleverna tycker att det är viktigt att kunna skicka och ta emot meddelanden i viktiga eller aktuella situationer, till exempel i fråga om tidtabellsändringar. Dessutom anser eleverna att telefonen är viktig i nödsituationer eller för att kontakta vårdnadshavarna.

I majoriteten av de öppna svaren betonade eleverna att deras telefonanvändning inte påverkar dem negativt, eftersom de inte använder telefonen under skoldagen. En del respondenter tyckte inte att telefonen påverkar dem negativt. Andra underströk att det att elever använder sin telefon stör deras koncentration under lektionerna. Andra negativa effekter som omnämndes var huvudvärk och trötta ögon. Några nämnde mindre tid för att tala med kompisarna och att ens skärmtid totalt sett blir stor.

Elevernas åsikter om reglerna för telefonanvändning

Många ansåg att det är bra om eleverna inte får använda telefonen under lektionerna, så att de kan koncentrera sig på undervisningen och att lära sig utan störande moment.

Respondenterna önskade sig regler som låter dem att använda telefonen på rasterna, eftersom de inte tyckte att detta stör studierna. Många tycker att de behöver en paus från studierna och vill använda telefonen för att koppla av och hålla kontakt med sina kompisar. Somliga föreslog att man borde få använda telefonen på vissa raster.

I flera svar omnämndes det att eleverna endast bör få använda telefonen under lektionen i specialfall eller med lärarens tillstånd.

En liten del av de respondenterna ville få använda telefon helt fritt.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Elevernas användning av telefoner och andra mobila enheter i skolorna

2.1.1 Bestämmelser om användningen av telefoner och andra mobila enheter i ordningsreglerna

I 29 § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning (628/ 1998) föreskrivs det om innehållet i ordningsbestämmelserna. Enligt paragrafen ska utbildningsanordnaren, i avsikt att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan, godkänna en ordningsstadga eller meddela andra ordningsbestämmelser som ska tillämpas i skolan eller på någon annan plats där undervisning ordnas. I 29 § 5 mom. i lagen om grundläggande utbildning föreskrivs det om innehållet i ordningsbestämmelserna. Enligt paragrafen får de innehålla sådana regler om praktiska arrangemang och ett korrekt uppförande som är nödvändiga för tryggheten och trivseln i skolan. Enligt en tidigare regeringsproposition (RP 205/2002 rd) var syftet med ordningsbestämmelserna att förbättra tryggheten i skolorna.

Med stöd av den gällande lagstiftningen har skolorna möjlighet att i ordningsreglerna förbjuda användningen av telefoner under lektionstid. Ordningsreglerna ger också läraren möjligheter att ingripa om en elev använder telefonen på ett störande sätt under rasterna. Under rasterna kan man dock inte helt förbjuda eleverna att använda telefoner, eftersom man även bör väga in elevernas övriga grundläggande fri- och rättigheter. I grundlagen garanteras var och en egendomsskydd, vilket även gäller elevernas telefoner. Om man begränsar elevernas användning av mobila enheter bör man därvid pröva detta mot deras yttrandefrihet samt att vars och ens telefonsamtal eller andra förtroliga meddelanden är grundlagsskyddade. I ordningsreglerna är det dessutom bra att överväga en begränsning av användningen av mobila enheter ur ett perspektiv som beaktar elevernas hälsa, eftersom behandlingen av en sjukdom kan innebära att elevens hälsotillstånd följs upp med hjälp av en mobil enhet. Riksdagens biträdande justitieombudsman har i sitt avgörande (EOAK/7166/2017) ansett det problematiskt att man samtidigt som eleverna har varit tvungna att lämna in sin telefon till läraren har förutsatt att deras meddelanden till vårdnadshavarna går via läraren. Utbildningsanordnaren kan dock rekommendera att telefonen ska förbli i ryggsäcken även under rasterna. Om elevernas användning av mobila enheter under arbetsdagen begränsas, ska skolan se till att en elev vid behov själv ska kunna hålla kontakt med sin vårdnadshavare i brådskande ärenden.

Ordningsreglerna är specifika för den enskilda skolan eller kommunen, och i den gällande lagen om grundläggande utbildning finns inga bestämmelser om innehållet i dem. Syftet med ordningsreglerna är att styra den lagstadgade undervisningen som ordnas i skolan och annat program som hänför sig till skolarbetet. Kulturutskottet har ansett det är viktigt att det med tanke på elevernas jämlikhet och rättsskydd att skolorna har så enhetliga anvisningar och förfaranden som möjligt. Kulturutskottet har i sitt betänkande i samband med ändringen av lagen om grundläggande utbildning uppmanat Utbildningsstyrelsen att omedelbart börja bereda en vägledande mall för ordningsregler. (KuUB 10/2013 rd, s. 5.) Varje skola har dock sina egna särdrag och förhållandena varierar från kommun till kommun, så Utbildningsstyrelsen har i stället för en mall beslutat utarbeta anvisningar för utarbetande av ordningsregler.

Kulturutskottet har i sitt betänkande konstaterat att det i skolorna ordningsstadga bör fastställas att mobiltelefonerna bör vara avslagna, såvida de inte används i undervisningssyfte. (KuUB 10/2013 rd, s. 5) Enligt Utbildningsstyrelsens anvisningar har skolorna möjlighet att förbjuda användningen av mobila enheter som stör undervisningen under lektionen eller annan verksamhet i enlighet med läroplanen. Skolan kan således kräva att mobiltelefoner som eleverna

tagit med sig till skolan är på ljudlöst eller i övrigt i störningsfritt läge under pågående undervisning. (UBS 2016:10)

En ordningsstadga som strider mot lagstiftningen ska inte tillämpas. Den som upprättar ordningsreglerna ansvarar för att bestämmelserna inte strider mot de rättigheter som tryggas i lagstiftningen. I skolans ordningsstadga är det möjligt att ta in bestämmelser om det uppförande som förutsätts av eleverna. När man beslutar om kriterierna för ett korrekt uppförande hos eleverna bör man ta de beteenden och utmaningar som är karakteristiska för i respektive ålder i beaktande. Målen för det uppförande som förutsätts ska dock vara förenliga med de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Disciplinära åtgärder vid brott mot ordningsreglerna

Skolan kan ingripa mot olämplig användning av mobila enheter och brott mot ordningsreglerna med hjälp av de pedagogiska och disciplinära åtgärder som anges i lagen om grundläggande utbildning. Enligt 35 a § i lagen om grundläggande utbildning kan en elev som stör undervisningen eller på något annat sätt bryter mot ordningen i skolan som första åtgärd åläggas att delta i ett fostrande samtal i högst två timmar. På en elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan kan därutöver, om de förutsättningar som anges i lagen uppfylls, tillämpas disciplinära åtgärder enligt 36 § i lagen om grundläggande utbildning, till exempel genom att eleven ges kvarsittning.

Enligt 36 d § i lagen om grundläggande utbildning har rektorn eller en lärare vid en skola rätt att under arbetsdagen frånta en elev ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inläringen med. Om eleven trots lärarens begäran inte lägger undan den störande telefonen eller ger den till läraren, får läraren ta mobiltelefonen av eleven. Omhändertagande av en apparat ska alltid övervägas från fall till fall och får endast riktas mot den elev som stör lektionen. Föremål eller ämnen som använts för att orsaka störningar och som omhändertagits av en lärare eller rektor ska överlämnas till eleven efter lektionen eller tillställningen, dock senast vid arbetsdagens slut. Eleven kan till exempel behöva ha en telefon under rasterna, varvid det inte är motiverat att beslagta föremålet för längre tid än för att trygga undervisningen eller inläringen. Omhändertagande för längre tid kan onödigt begränsa elevens äganderätt.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det kan vara motiverat att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna i ordningsstadgan i situationer där syftet är att trygga elevens egna eller andra elevers grundläggande fri- och rättigheter eller rätt till en trygg inlärningsmiljö. Inskränkningar av de individuella rättigheterna får endast tillgripas i begränsad utsträckning. Av reglerna ska tydligt framgå att begränsningen är nödvändig för att trygga andra rättigheter. Enligt lagen om grundläggande utbildning ska var och en garanteras studiero under lektionerna och en trygg studiemiljö. Begreppet en trygg studiemiljö kan betraktas vara omfattande. Eftersom tryggandet av den har skrivits in i lagen om grundläggande utbildning, kan den ses som en av förutsättningarna för en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Om man genom ordningsstadgan åberopar att studiemiljön ska vara trygg, måste man även beakta andra förutsättningar för att införa en sådan begränsning.

Ordningsregler i praktiken

Enligt den gällande lagstiftningen om den grundläggande utbildningen får utbildningsanordnaren i en ordningsstadga eller andra ordningsbestämmelser meddela sådana regler som är nödvändiga för tryggheten och trivseln i skolan. I beredningen av skolans ordningsstadga ska utöver skolans personal även eleverna och deras vårdnadshavare beredas

möjlighet att delta. Uppföljningen av ordningsreglerna bör ske årligen så att både lärare och elevkåren medverkar. Med vårdnadshavarna kan man till exempel ta upp reglerna på skolans föräldramöten. Ordningsreglerna bör vid behov ses över. Behovet av justeringar kan bedömas läsårsvis i samarbete mellan personalen, eleverna och vårdnadshavarna. Det är inte obligatoriskt för skolorna att utarbeta ordningsregler för användningen av telefoner eller mobila enheter.

Hösten 2024 utredde undervisnings- och kulturministeriet nuläget i fråga om digitaliseringen av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. I utredningen tillfrågades utbildningsanordnarna om skolornas ordningsregler har begränsat elevernas användning av deras egna telefoner. Enligt de preliminära resultat i enkäten hade 85,2 procent av utbildningsanordnarna begränsat användningen av elevernas egna telefoner med ordningsregler i årskurs 1-6 i samtliga skolor, 10,2 procent uppgav att användningen begränsats skolvis i årskurs 1-6 i vissa skolor och 4,5 procent hade inte begränsat användningen genom ordningsregler, men planerade att göra en sådan begränsning (årskurs 1-6, n = 88). På motsvarande sätt hade 87,6 procent av utbildningsanordnarna begränsat användningen genom ordningsregler i årskurs 7-9 i samtliga skolor, 9 procent uppgav att användningen begränsats skolvis i årskurs 7-9 i vissa skolor och 3,4 procent svarade att användningen inte hade begränsats, men att de planerade att göra en sådan begränsning (årskurs 7-9, n = 89). Alla utbildningsanordnare som svarade konstaterade alltså att de i fråga om ordningsreglerna för såväl årskurs 1-6 som 7-9 har företagit eller planerar något slags begränsningar i fråga om elevernas telefonanvändning.

Flera utbildningsanordnare har hittat fungerande verksamhetsmodeller för att begränsa elevernas användning av sina telefoner genom att utarbeta regler för användningen av telefoner i ordningsreglerna. I ordningsreglerna har skolorna själva kunnat besluta t.ex. om hur begränsningarna ska genomföras i praktiken. I en del kommuner har man angett hur eleverna får använda sina telefoner på ett mycket heltäckande sätt i ordningsreglerna. I ordningsreglerna anges det till exempel att eleverna får använda sin egen telefon på lektionstid endast om läraren särskilt ger anvisningar om detta och att eleverna under arbetsdagen ska förvara telefonen i väskan eller i ett låst elevskåp och ha den på ljudlöst läge. I ordningsreglerna konstateras det att om telefonen är i bruk på lektionstid enligt lärarens anvisningar, innebär det att det är förbjudet att skicka eller ta emot varje form av bilder och ljud som strömmas och stör undervisningen. I vissa skolors regler ingår dessutom förbud mot att använda telefonen för att mobba andra. I en del skolors ordningsregler konstateras det också att en elev kan få tillåtelse att använda telefonen av hälsoskäl, till exempel ifall eleven har en plan för läkemedelsbehandling som förutsätter detta. Så har man gått tillväga till exempel när egenkontroll av diabetes så kräver.

I en del ordningsregler har man också tagit ställning till raster och måltider. Under rasterna har elevernas telefonanvändningen begränsats i vissa kommuners ordningsregler till skötseln av sådana nödvändiga personliga angelägenheter som kräver samtal med vårdnadshavaren eller som inte kan skjutas upp. I fråga om måltider konstateras det i ordningsreglerna bl.a. att eleverna inte alls får använda telefon under matpauser.

I en del ordningsregler anges dessutom vad som händer om man bryter mot reglerna. Om en elev använder sin egen telefon i strid med vad som överenskommit i ordningsreglerna, t.ex. under en lektion eller under skollunchen, ber läraren eleven att lägga mobilen i ryggsäcken eller väskan. Om eleven inte hör samman uppmaningen, ringer läraren rektorn, som håller ett fostrande samtal med eleven i enlighet med 35 a § i lagen om grundläggande utbildning.

2.1.2 Informations- och kommunikationsteknik inom den grundläggande utbildningen

Digitala verktyg och tjänster är en del av lärmiljön enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren ansvarar för de digitala verktyg och tjänster som är avsedda för lärandet. I och med digitaliseringen av samhället ökar betydelsen av digital kompetens, och skolans uppgift är att se till att elevernas digitala kompetens utvecklas. Syftet med användningen av digitala verktyg och tjänster är att stödja att målen i grunderna för läroplanen nås. När det gäller användningen av mobila enheter inom den grundläggande utbildningen bör man särskilja mellan två olika typer av användning: användning av enheterna inom ramen för undervisningen i enlighet med grunderna för läroplanen samt sådan användning av enheter i en undervisningssituation som inte har anknytning till undervisningen eller lärandet och som stör undervisningen eller inläringen. Med mobil enhet avses enligt terminologin för mobila enheter ”en bärbar anordning som lämpar sig för behandling av information eller för överföring av trådlös information”. En mobil enhet kan till exempel vara en telefon, en surfplatta, en bärbar dator eller någon enhet man bär på sig, som till exempel en smartklocka.

Enligt 4 § 2 mom. i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012) ska eleverna vägledas och uppmuntras att på egen hand och kritiskt skaffa information och ges sådana färdigheter i informations- och kommunikationsteknologi som krävs för detta ändamål. Också grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen utgår från att alla elever ska ha möjligheter att utveckla digital kompetens, medieläskunnighet som ingår i multilitteracitet samt programmeringskunnande. Digital kompetens är en av sju delområden inom mångsidig kompetens som ingår i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Att använda sig av informations- och kommunikationstekniska anordningar, såsom mobila enheter, är en del av undervisningen enligt läroplanerna. Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden:

- 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter.
- 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt.
- 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informations-hantering och i undersökande och kreativt arbete.
- 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk.

I målen för de olika läroämnena definieras dessutom användningen av digitala verktyg och metoder som en del av undervisningen. Målet är att eleverna utöver att utveckla mångsidig kompetens också ska lära sig tillämpa tekniken på ett sätt som är karakteristisk för respektive läroämne och kunskapsområde.

Målen för utveckling av elevernas digitala kompetens enligt läroplanen har preciserats genom Utbildningsstyrelsens kunskapsbeskrivningar av digital kompetens år 2022. Beskrivningarna utgör en nationell referensram för digital kompetens och anger konkret för varje årskurs hur och i vilken miljö elevens digitala kompetens bör utvecklas. Utbildningsanordnarna har fått stöd för att utarbeta lokala planer och strategier för digital kompetens utifrån den nationella referensramen. Kunskapsbeskrivningarna har utarbetats för informations- och kommunikationsteknik, medieläskunnighet och programmeringskunnande. Genom en

detaljerad definition av kunskandet främjas barns och ungas lika möjligheter att uppnå den digitala kompetens som behövs i studierna, fortsatta studier, arbetslivet och för att delta i samhället. Utgångspunkten är att man i undervisningen använder sig av skolans apparatur, men också elevernas egna mobila enheter kan användas som stöd för lärandet på det sätt man kommit överens med vårdnadshavarna om. Läraren beslutar alltid om användningen av digitala anordningar i undervisningen under lektionen. De enheter utbildningsanordnaren erbjuder kan t.ex. handla om surfplattor, bärbara datorer eller bordsdatorer, VR-enheter, robotar eller 3D-skrivare.

God digital kompetens innebär att eleven har förmåga att använda digitala enheter som läromedel på ett ändamålsenligt sätt och förmåga att reglera användningen av digitala enheter också på fritiden. Digital kompetens, liksom övrigt kunnande, utvecklas genom övning. Digital kompetens kan enligt forskningen bidra till digitalt välmående.

När det gäller digitala apparater, såsom telefoner, bör det också beaktas att de i och med den tekniska utvecklingen i allt högre grad kan användas inte bara för inlärnings- och undervisningsändamål utan också t.ex. för hälsorelaterade syften för en enskild elevs del.

Det bör noteras att betydelsen av digital kompetens har ökat ytterligare sedan grunderna för den gällande läroplanen för den grundläggande utbildningen utarbetades, i takt med framstegen inom digitaliseringen. Betydelsen av och behovet av kompetens i anslutning till cybersäkerhet och annan digital säkerhet blir allt viktigare. Samtidigt har möjligheterna att utnyttja digitala anordningar som verktyg för lärande blivit allt mångsidigare.

2.2 Regionförvaltningsverkens behörighet i fråga om övervakning av skolornas lagenlighet

Enligt 4 § i lagen om regionförvaltningsverken (896/2009) sköter regionförvaltningsverken särskilt föreskrivna uppgifter inom utbildning och småbarnspedagogik. Uppgifterna inom småbarnspedagogik och utbildning består framför allt av tillsyns- och styrningsuppgifter. Till de viktigaste uppgifterna hör att i enlighet med utbildningslagstiftningen vara besvärsmyndighet i vissa ärenden och att behandla klagomål i anslutning till undervisning och utbildning samt sköta tillstånds- och tillsynsuppgifter i anslutning till småbarnspedagogiken.

Enligt 52 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) är regionförvaltningsverket tillsynsmyndighet för småbarnspedagogiken. Enligt 53 § ska tillsynen i första hand utövas genom att anordnaren av småbarnspedagogik ges behövlig handledning och rådgivning. I 54 § i lagen om småbarnspedagogik föreskrivs det om rätten att framställa anmärkning eller anföra klagan. Tillsynsmyndigheten får enligt 55 § inspektera en anordnarens eller serviceproducentens i den lagen avsedda verksamhet samt de verksamhetsställen och lokaler som används vid ordnandet av verksamheten. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket kan av grundad anledning ålägga det kommunala organ som kommer i fråga att förrätta inspektion på en privat serviceproducentens verksamhetsställe. Dessutom föreskrivs det i lagen om småbarnspedagogik om förrättande av inspektion (56 §) samt om anmärkning och uppmärksamgörande (57 §).

Lagen om grundläggande utbildning innehåller inga tillsynsuppgifter för regionförvaltningsverket likt dem som anvisas det i lagen om småbarnspedagogik. Enligt 42 § i lagen om grundläggande utbildning får omprövning begäras hos regionförvaltningsverket bl.a. i fråga om beslut som gäller antagning som elev, rätten till undervisning i religion och livsåskådningskunskap, ordnande av särskilt stöd enligt 17 § och särskilda undervisningsarrangemang enligt 18 §.

Regionförvaltningsverket kan enligt 10 § i kommunlagen (410/2015) med anledning av klagomål undersöka om kommunen iakttar gällande lagar. Motsvarande bestämmelse i fråga om privata och statliga skolor finns i 6 § i lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata (634/1998). Enligt bestämmelsen kan regionförvaltningsverket på grundval av klagan utreda om ordnandet av sådan utbildning som avses i den lagen har skett enligt bestämmelser och föreskrifter. Bestämmelser om anförande av förvaltningsklagan hos tillsynsmyndigheten finns också i 53 a § i förvaltningslagen (434/2003).

I enlighet med 56 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) kan regionförvaltningsverket, om en kommun, en samkommun eller en utbildningsanordnare vid ordnandet av statsandelsåligganden har underlåtit att uppfylla en förpliktelse om vilken det föreskrivs eller bestäms i lag eller med stöd av lag, efter att ha hört det behöriga ministeriet, ålägga kommunen eller hemkommunsersättningstagaren att vid vite uppfylla förpliktelsen. Med stöd av 64 § 1 mom. 5 punkten i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) tillämpas bestämmelsen i 56 § i lagen om statsandel för kommunal basservice om regionförvaltningsverkets behörighet att förelägga vite.

Inom regionförvaltningsverkens ansvarsområde för utbildnings- och kulturverksamhet anhängigjordes 484 klagomål som gällde undervisningsväsendet år 2023. Ansvarsområdet avgjorde sammanlagt 444 klagomål inom undervisningsväsendet. Ökningen i fråga om antalet klagomål gällde ansvarsområdet för utbildnings- och kulturverksamhet vid samtliga regionförvaltningsverk. Trots det kontinuerligt tilltagande antalet klagomål, har det fortfarande varit möjligt att fatta beslut rätt effektivt, men antalet olösta klagomål har ökat. Totalt sett har behandlingstiderna ytterligare förkortats, även om antalet klagomål ökat. Inom undervisningsväsendet var medeltalet 7,1 månader år 2022 och 6,4 månader år 2023.

Vid utgången av 2023 fanns det sammanlagt åtta klagomål inom undervisningsväsendet som varit anhängiga i över ett års tid. I och med de ändringar i lagen om småbarnspedagogik och grundläggande utbildning som trädde i kraft hösten 2022 utvidgades regionförvaltningsverkens uppgiftshelhet i fråga om begäranden om omprövning. Antalet begäranden om omprövning som gällde undervisningsväsendet ökade med något över hundra. Samtidigt förlängdes den genomsnittliga behandlingstiden från 2,8 månader till 3,1 månader.

Enligt Kieku-arbetsförföljningen fanns det sammanlagt 98 årsverken inom regionförvaltningsverkens ansvarsområde för undervisnings- och kulturverksamhet år 2023. Dessutom fanns det 13 årsverken inom det svenskspråkiga undervisningsväsendet.

2.3 En fysiskt aktiv livsstil

Inom den grundläggande utbildningen kan fysiska aktiviteter äga rum under skolresor, raster eller på lektionstid. Att röra på sig under en lektion kan handla om fysisk aktivitet som är integrerad i läroämnet eller om pausgymnastik under lektionen. Man är väl medveten om att hemmets roll är väldigt viktig för en allmänt fysiskt aktiv livsstil, och den stöds därför inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Enligt 3 § i lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen.

Gymnastik ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning i lärokursen för den grundläggande utbildningen. Enligt 6 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (timfördelningsförordningen) är undervisningen i gymnastik sammanlagt minst 20 årsveckotimmar under den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren kan i enlighet med timfördelningsförordningen erbjuda gymnastik och

idrott också som valfria timmar inom konst- och färdighetsämnena eller som valfritt konst- och färdighetsämne.

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014) innehåller utöver gymnastik- och idrott även formuleringar som anknyter till främjandet av en fysiskt aktiv livsstil i följande kapitel: Månsidig kompetens som mål, Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning samt Lärmiljöer och arbetssätt.

Skolan i rörelse, en programhelhet på nationell nivå, pågår. Syftet med verksamheten är att utveckla verksamhetskulturen inom den grundläggande utbildningen så att den stöder fysisk aktivitet och uppmuntrar eleverna att röra på sig. Programmet skolan i rörelse inleddes med en pilotfas i 21 kommuner 2010–2012. I den första fasen av själva programmet 2012–2015 utvidgades verksamheten till 171 kommuner. Åren 2016–2018 var Skolan i rörelse en del av spetsprojektet kompetens och utbildning i Finlands regeringsprogram och utvidgades till att omfatta över 90 procent av skolorna, kommunerna och grundskoleeleverna i Finland. År 2024 deltar 292 kommuner i Finland i Skolan i rörelse, dvs. 94 procent av kommunerna. Dessutom har 1941 grundskolor, dvs. 92 procent av skolorna, registrerat sig som en Skola i rörelse, och en halv miljon grundskoleelever (96 procent) går i skolan i en skola som är en Skola i rörelse. I en del skolor och kommuner pågår arbetet med att främja denna slags verksamhet och bidra till att etablera den alltjämt.

2.4 Författningsöversyn av lagen om grundläggande utbildning

Lagen om grundläggande utbildning är ursprungligen utformad före den gällande grundlagen. I 48 § i lagen om grundläggande utbildning kvarstår ett så kallat allmänt bemyndigande, enligt vilket närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning. Med stöd av ett sådant s.k. allmänt bemyndigande är det för närvarande i allmänhet inte möjligt att utfärda förordningar eller ändra redan gällande förordningar. Med stöd av lagen om grundläggande utbildning har det utfärdats bl.a. en förordning om grundläggande utbildning (852/1998) och en förordning om de riksomfattande målen för undervisningen och timfördelningen inom den grundläggande utbildningen.

I 7 kap. i lagen om grundläggande utbildning, som gäller elevens rättigheter och skyldigheter, har det under årens lopp gjorts flera tillägg, bland annat i fråga om disciplin och säkerhetsåtgärder. Förvägrande av undervisning har fogats till 36 § i lagen om grundläggande utbildning genom lag 477/2003. Enligt motiveringen till den lagen (RP 205/2002 rd) är förvägrad undervisning är avsedd som en åtgärd i ytterst exceptionella situationer, om en elev äventyrar säkerheten för andra elever eller personer som arbetar i skolan eller andra undervisningsutrymmen eller om en elev uppträder så störande att undervisningen eller den verksamhet som hänförs till den försvåras orimligt mycket. Det är frågan om en säkerhetsåtgärd och den ska inte användas som en allmän tillrättavisningsmetod.

2.5 Bedömning av nuläget

2.5.1 Telefoner och andra mobila enheter

Utbildningsanordnaren kan i sina ordningsregler främja den interna ordningen i skolan, att studierna löper obehindrat samt skolgemenskapens säkerhet och trivsel. I den gällande lagstiftningen föreskrivs det inte att ordningsreglerna också ska gälla elevernas telefoner och mobila enheter. Eftersom det inte är obligatoriskt för skolorna att utarbeta ordningsregler för elevernas användning av telefoner eller mobila enheter, varierar innehållet i ordningsreglerna

från skola till skola. Det finns inte heller några bestämmelser på lagnivå om användningen av telefoner eller andra mobila enheter.

Forskningsresultat om användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisning och lärande

När det gäller användningen av telefoner och andra mobila enheter inom den grundläggande utbildningen, bör man särskilja mellan två olika typer av användning: användning av enheterna inom ramen för undervisningen i enlighet med grunderna för läroplanen samt användning av sådana enheter i en undervisningssituation som inte anknyter till undervisningen eller lärandet och som stör undervisningen eller inläringen.

Enligt 4 § 2 mom. i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012) ska eleverna vägledas och uppmuntras att på egen hand och kritiskt skaffa information och ges sådana färdigheter i informations- och kommunikationsteknik som krävs för detta ändamål. Också grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen utgår från att alla elever ska ha möjligheter att utveckla digital kompetens, medieläskunnighet samt programmeringskunskaper. Digital kompetens är ett delområde inom mångsidig kompetens som ingår i dessa läroplansgrunder. Utgångspunkten är att man i undervisningen använder sig av skolans apparatur, men också elevernas egna mobila enheter kan användas som stöd för lärandet på det sätt man kommit överens med vårdnadshavarna om. Det föreligger ingen aktuell forskning om i vilken utsträckning elevernas egna anordningar utnyttjas under lektionerna inom undervisning i enlighet med läroplansgrunderna. Det finns ingen aktuell forskning på nationell nivå om i vilken utsträckning elevernas egna anordningar utnyttjas under lektionerna för undervisning enligt läroplansgrunderna. Däremot finns det forskning om användningen av digitala apparater och program inom den grundläggande utbildningen i enlighet med grunderna för läroplanen.

Enligt undersökningen Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjänä (2024) används digitala anordningar och program fortfarande rätt lite och ensidigt inom den grundläggande utbildningen så att det för det mesta handlar om informationssökning, bearbetning och lagring av information. Dessutom tar eleverna sällan en aktiv roll i fråga om hur man drar nytta av digitala apparater och material i undervisningen. I forskningsunderlaget observerades ett svagt negativt samband mellan användningen av digital teknik i skolan och elevernas poängtal, men enligt forskarna förklarar användningen ändå inte inlärningsresultaten, eftersom de elever som klarade sig sämst och som fått intensifierat och särskilt stöd rapporterade att de använt digital teknik mer än övriga elever i samma skola. Undersökningen visade också att en matematiklektion med digitala inslag ökade i synnerhet pojkarnas intresse under lektionen, och att det som förmedlades digitalt ökade pojkarnas upplevelse att kunna matematik. Dessutom konstaterades lektioner med digitala inslag bidra till att eleverna samarbetade bättre och kände mer samhörighet. För att uppnå sådana positiva effekter är det viktigt hur den digitala tekniken används under lektionstid.

Enligt undersökningen tillvaratas elevernas möjligheter att utveckla sin digitala kompetens för närvarande inte på ett jämlikt sätt, utan sammanhänger med lärarens. Dessutom finns det en liten grupp elever som känner ångslan i anslutning till digital teknik och kompetens. Enligt resultaten bör skolan stärka elevernas basfärdigheter så att alla når en digital kompetens på jämlik nivå. (Oinas, Sanna ja Vainikainen Mari-Paoliina (toim.) 2024. Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjän (Digitaliseringen som förklaring på hur elever lär sig och deras inlärningsresultat) <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/96937>). Motsvarande resultat har också erhållits i forskningsrapporten ICILS 2023 (Fagerlund m.fl., 2024). Enligt rapporten har

finländarnas digitala kompetens i årskurs 8 försämrats och de individuella skillnaderna ökat jämfört med resultaten 2018. Förklaringen till skillnaderna i kunskapsnivå handlar om elevernas socioekonomiska ställning och språkkunskaper. Utvecklingen kan medföra större ojämlikhet i fråga om elevernas möjligheter att utveckla sina färdigheter.

I denna proposition är fokus inte på användningen av informations- och kommunikationsteknik i enlighet med läroplansgrunderna, utan i stället på störande användning av digitala anordningar och vad det leder till.

Forskningsresultat om användning av telefoner och mobila enheter som stör undervisningen med tanke på inläring och välbefinnande

Användningen av digitala enheter under skoldagen och på fritiden kan granskas antingen med utgångspunkt i att de används på ett ändamålsenligt sätt med tanke på lärande, eller med utgångspunkt i övrigt bruk. Det bör noteras att också användningen av digitala enheter på fritiden kan främja elevernas lärande. Användningen av digitala enheter kan också granskas med tanke på användning som stör. Syftet med denna proposition är att minska sådan användning. Vid en granskning av forskningsresultaten bör användningen av digitala enheter i undervisning enligt läroplansgrunderna särskiljas från övrigt bruk.

I OECD-ländernas senaste PISA-undersökning (Programme for International Student Assessment) undersöktes elevernas syn på arbetsron under matematiklektionerna. En faktor som störde arbetsron var digitala enheter. Av de finländska eleverna svarade 41 procent att deras användning av digitala resurser stör deras koncentrationsförmåga på alla eller på de flesta matematiklektionerna, vilket var en klart större andel än genomsnittet för OECD-länderna (31%). I enkäten avsågs med elevernas digitala resurser till exempel användning av smarttelefoner, webbplatser och olika program eller applikationer. I enkäten specificerades inte elevernas användning av telefonen för annat bruk än sådant som sammanhänger med användning som sker på lektionstid i enlighet med läroplansgrunderna. I bedömningen 2022 var index beträffande elevernas arbetsro -0,22 för Finlands del, vilket var mycket lägre än genomsnittet för OECD-länderna (0,02). Av de övriga nordiska länderna var det bara eleverna i Sverige som upplevde att arbetsron var sämre. Sambandet mellan elevernas upplevelse av arbetsro och deras kunskaper i matematik var statistiskt signifikant. En ökning med en enhet i index för arbetsro motsvarade för Finlands del ett 5 poäng högre poängtal i matematik.

Arbetsron under matematiklektionerna korrelerade också med elevernas upplevda matematikångslan. Ju bättre arbetsro eleverna upplevde på matematiklektionerna, desto mindre matematikångslan upplevde de. I Finland var sambandet rätt starkt. I Finland sjönk matematikångslan med 0,23 enheter när index för arbetsro steg med en enhet. I OECD-länderna förändrades matematikångslan i genomsnitt med 0,15 enheter per index för arbetsro.

Även om många elever upplever att användningen av digitala resurser stör, är de enligt PISA-undersökningen också till nytta för lärandet. Resultaten visar att de elever som uppgav att de inte alls använder digitala resurser i inläringssituationerna i skolan klarat sig betydligt sämre i matematik än de som använde sig av dem till en del, men högst två timmar per dag. I nästan alla länder upplevde eleverna att användningen av digitala anordningar stör koncentrationsförmågan för den som använder sig av dem mer än det stör de andra elevernas förmåga att koncentrera sig. (<https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-949-3>)

I intervjuerna inom ramen för undersökningen Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjänä (Digitalisering som förklaring i fråga om lärande och inlärningsresultat) (2024) berättade eleverna att de på lektionstid spelar, kommunicerar med varandra och tittar på videor

i smyg, eller med lärarens tysta godkännande. Majoriteten av de intervjuade eleverna rapporterar att de försjunker i sin telefon så att det stör studierna och leder till situationer där de inte varit uppmärksamma på vad läraren sagt. Enligt en undersökning av Martikainen och Saarikivi kan omfattande störande bruk av smarta enheter dra ner på inlärningsresultaten hos barn och unga, och enligt ven del studier kan det även påverka deras psykiska hälsa negativt. Att dagligen använda smarta enheter i annat syfte än för lärande kan försämra ungdomars inlärningsresultat, i synnerhet om enheterna används för annat än inläring eller studier mer än en timme varje vardag och mer än fyra timmar under veckosluten. Å andra sidan har sociala medier även ansetts ha positiva effekter bland annat på de ungas känsla av samhörighet. Interaktion med andra via digitala anordningar är dock inte detsamma som att träffas ansikte mot ansikte med andra, och det är därför bra att anslå tillräckligt med tid för samvaro som sker ansikte mot ansikte. (Martikainen, S., & Saarikivi, K. A. (2021). Älylaitteet ja lasten hyvinvointi, i boken Älykäs huominen: Miten tekoäly ja digitalisaatio muuttavat maailmaa (s. 149-165). (Tiedekulma-pokkari; No. 4). Gaudeamus.)

Internationella undersökningar har också visat vilka negativa effekter smarta enheter och skärmtid har på inlärningsresultaten. Att vistas på olika skärmar flera timmar per dag har ansetts inverka negativt på inlärningsresultaten. Emellertid har undersökningar visat att förbud mot mobiltelefoner i skolan förbättrat elevernas inlärningsresultat, i synnerhet för lågpresterande elever. Undersökningar har också visat att det kan ta upp till 20 minuter för en elev att återgå till att fokusera på undervisningen, om eleven använder smarttelefon under lektionen för något annat syfte än sådana som relaterar till undervisningen. Liknande negativa effekter har även observerats i fråga om andra digitala enheter som används för något annat syfte än sådana som relaterar till undervisningen. (Unescos rapport: Global education monitoring report, 2023: Technology in education: a tool on whose terms? - UNESCO Digital Library, bl.a. s. 66–85 och 144–161)

Undersökningar har visat att det finns ett samband mellan användningen av smarttelefoner och andra digitala enheter under dagen och kvällen och för lite sömn. Att använda sig av digitala enheter och exponeras för blått ljus på olika typer av skärmar före sovdags bidrar till förhöjd vakenhetsnivå och kortare sömn. Även undersökningen Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjänä –tutkimuksessa (DigiVOO) som publicerades hösten 2024, analyserade dels sambandet mellan de ungas dygnsrytm och drömmar och användningen av digitala anordningar och program och å andra sidan sambandet mellan mängden digitala anordningar eller programoch applikationer som används under lektionerna och de ungas sömn och trötthet. Det påvisades inget samband mellan användningen av digitala enheter och program eller applikationer under lektionstid med morgontrötthet eller trötthet under skoldagen. Användningen av digitala enheter och program eller applikationer under lektionstid hade inte heller något samband med den hur länge eleverna sov, vilken tid de lade sig, för lite sömn eller om de sov dåligt på grund av skolrelaterade skäl, enligt egen uppgift. Däremot bekräftar resultaten att användning som framför allt förläggs till kvällstid samma iakttagelser som tidigare undersökningar, och i synnerhet de som är kvällspigga löper större risk för en problematisk medieanvändning samt otillräcklig sömn och de negativa effekterna av detta. (Oinas, Sanna ja Vainikainen Mari-Pauliina (toim.) 2024. Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjän (Digitaliseringen som förklaring på hur elever lär sig och deras inlärningsresultat) <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/96937>)

Användningen av smarttelefoner har också ansetts ha direkt effekt på elevernas fysiska hälsa t.ex. i form av huvudvärk och spänningar i nacke och axlar. Att dagligen använda digitala enheter och vistas framför en skärm många timmar per dag har också ansetts ha negativ effekt på bl.a. ögonen och psykiskt välbefinnande. I internationella undersökningar har den rikliga dagliga skärmtiden ansetts inverka negativt både på den psykiska hälsan och på sömnen.

Indirekt kan smarttelefoner också dra ner på den fysiska aktiviteten, även om användningen av smarttelefoner och dess effekter på barns och ungas fysiska aktivitet har undersökts i rätt liten grad. Man har däremot bedömt att en reglering av användningen av smarttelefoner kan bidra till att främja ungas fysiska aktivitet och välbefinnande (bl.a. Lahtis 2020 m.fl. https://www.lts.fi/media/liikunta-tiede-lehden-artikkelit/4_2020/lt_4_2020-s79-85.pdf, s. 79–85). När det gäller smarttelefoner har undersökningarna understrukit vikten av att i vardagen också ge i synnerhet barn och unगतillfällen till naturlig interaktion som utan smarta enheter. (Kosola 2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01305#s7>; Unescos rapport: Global education monitoring report, 2023: Technology in education: a tool on whose terms? - UNESCO Digital Library, bl.a. s. 144–161)

Det finns också forskning där man undersökt konsekvenserna av förbud mot störande användning av smarttelefoner har för elevernas inläring och välbefinnande. Förbud mot smarttelefoner har konstaterats ha en positiv inverkan på elevernas välbefinnande och minska antalet uppgivna mobbningsfall (Böttger, Tobias, ja Klaus Zierer. 2024. To Ban or Not to Ban? A Rapid Review on the Impact of Smartphone Bans in Schools on social Well-Being and Academic Performance. *Education Sciences* 14 (8): 906 <https://doi.org/10.3390/educsci14080906>.) Särskilt inlärningsresultaten för elever med svagare resultat har enligt undersökningar stigit i och med förbud mot smarttelefoner. Mer studier bidrar också till att eleverna mår bättre, helhetsmässigt sett. (Beland, Louis-Philippe and Richard Murphy. 2016. Ill Communication: Technology, distraction & Student performance. *Labour Economics* 41: 61–76: e <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2016.04.004>) Beneito, Pilar, and Óscar Vicente-Chirivella. 2022. Banning mobile phones in schools: evidence from regional-level policies in Spain. *Applied Economic Analysis* 30 (90): 153–75. <https://doi.org/10.1108/AEA-05-2021-0112>)

Undersökningar visar att digitala apparater, såsom smarttelefoner, surfplattor och digitala spel som används i skolor och i undervisningen, också kan bidra till att stärka elevernas inlärningsresultat samt läs- och räknekunskaper, förutsatt de används på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt. (Dorris, Claire, Karen Winter, Liam O'Hare and Edda Tandi Lwoga. 2024. Mobile Device Use in the Primary School Classroom and Impact on Pupil Literacy and Numeracy Attainment: A Systematic Review. *Campbell Systematic Reviews* 20 (2): e1417. <https://doi.org/10.1002/cl2.1417>, Tingir, S., B. Cavlazoglu, O. Caliskan, O. Koklu, ja S. Intepe-Tingir. 2017. Effects of Mobile Devices on K–12 Students' Achievement: A Meta-Analysis.)

2.5.2 Laglighetsövervakningen av den grundläggande utbildningen

I Finland har man under de senaste årtiondena övergått från en mer strikt, centraliserad styrning, till en med större frihet för kommuner och skolor att fatta självständiga beslut. När det gäller tillsynen har betoningen på egenkontroll varit en del av en mer allmän utveckling där den kommunala självstyrelsen har stärkts, med betoning på sådana styrmedel som är lättare än en normstyrning, till exempel i form av informationsstyrning

Det är anordnaren av förskoleundervisning och grundläggande utbildning som ansvarar för att undervisningen genomförs i enlighet med lagstiftningen. Termen egenkontroll är inte i bruk inom lagstiftningen om undervisning och utbildning, i motsats till vad som är fallet t.ex. inom social- och hälsovården. De facto sker dock tillsynen över utbildningsanordnarens verksamhet genom egenkontroll. Åtgärderna inom ramen för egenkontroll kan genomföras till exempel genom att utarbeta olika planer, såsom läroplaner eller planer för användning av disciplinära åtgärder och fostrande samtal och förfaranden i anslutning till dessa, samt genom att bedöma hur de genomförs.

I motsats till vad som är fallet inom småbarnspedagogiken har andra statliga myndigheter i Finland än de högsta laglighetsövervakarna ingen lagstadgad behörighet att på eget initiativ undersöka verksamheten inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, med undantag för den generellt inriktade elevhälsa som avses i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013). Regionförvaltningsverken kan på basis av klagomål i efterhand undersöka lagenligheten i utbildningsanordnarens åtgärder inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Med myndighetstillsyn i efterhand avses tillsyn genom vilken det utreds om de krav som ställs i lagstiftningen har iakttagits. Regionförvaltningsverken har inte behörighet att på eget initiativ t.ex. utifrån observationer som härrör sig ur media undersöka lagenligheten i åtgärder inom förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen.

En brist kan också anses vara att lagen om grundläggande utbildning, i motsats till lagen om småbarnspedagogik, inte innehåller några bestämmelser om de sanktioner som tillsynsmyndigheten förfogar över. Utöver anmärkning enligt 53 a § i förvaltningslagen och vite som grundar sig på finansieringslagarna har tillsynsmyndigheten inga medel till sitt förfogande, om det i anslutning till ett klagomål framgår att undervisningen inte ordnas på lagstadgat sätt. En anmärkning är som sanktion betraktad lätt, och är inte nödvändigtvis ett effektivt sätt att åstadkomma en förändring. Vite å sin sida är en drastisk sanktion som endast kan komma i fråga i de allra mest krävande situationerna.

En artikel av Niina Mäntylä och Ville Karjalainen från 2022 om utvecklingen av tillsynen över den grundläggande utbildningen som ett sätt att effektivare tillförsäkra tillgodoseendet av elevens rättigheter (referee-artikel, Edilex 2022/33, www.edilex.fi/artikkelit/27948) lyfter fram utvecklingsbehoven i fråga om tillsyn och på vad de grundar sig. Det empiriska material som ligger till grund för deras observationer visade på allvarliga problem ifråga om hur elevernas rättigheter tillgodoses. Genom kontroll kan man ingripa i dessa problem, och genom övervakning tryggas i synnerhet rättigheterna för barn i utsatt ställning. Skribenterna lyfter fram problem i kommunernas föregripande verksamhet, som de kallar egenkontroll, samt i fråga om tillsyn i efterhand grundad på klagomål.

Utbildningsanordnarna har ålagts skyldigheter att utarbeta vissa planer och bedöma hur de genomförs, men regleringen är liten och splittrad, vilket även innebär att slutresultaten varierar. Tillsyn som grundar sig på klagomål förutsätter att eleverna eller vårdnadshavarna är aktiva, och därvidlag kommer skillnaderna i fråga om resurser, kompetens eller rädsla för repressalier som är föreligger att inverka på om de använder sig av klagomål som rättsmedel. Klagomål upplevs inte göra någon större nytta, eftersom det leder till administrativ styrning.

Mäntylä och Karjalainen lyfter också fram att lärare och rektorer har haft fler befogenheter än för närvarande att använda maktmedel mot eleverna, kontrollera deras saker och beslagta deras tillhörigheter. Att utöka befogenheterna framhäver vikten av rättsmedel. Det bör finnas effektiva rättsmedel för utövning av offentlig makt i anslutning till relationen mellan läraren eller rektorn och en elev. Rättskränkningar som riktar sig mot barn kan ha långvariga och till och med generationsöverskridande konsekvenser. Barn har rätt till särskilt skydd. I synnerhet tillgodoseendet av rättsskyddet för barn i utsatt ställning förutsätter tillsyn av en utomstående aktör. Undervisningen består till största delen av reell förvaltningsverksamhet, om vilken det inte fattas något överklagbart beslut. Även när det fattas beslut, behöver vårdnadshavarens kunskap och resurser för att kunna anföra besvär. Enligt förvaltningslagen kan en 15-åring också själv anföra besvär, men detta förutsätter att barnet har motsvarande kunskap och resurser.

Det förekommer utmaningar i fråga om tillgodoseendet av elevernas rättigheter inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Det är klart att vårdnadshavarna har varierande kunskaper och resurser när det gäller att kunna anföra klagomål. Tillgodoseendet

av barnens rättigheter bör dock inte enbart bero på vårdnadshavarnas kompetens, vilken aktiveringsberedskap och vilka åtgärder vårdnadshavaren har tillgång till. Barnen befinner sig också i en mycket ojämlig ställning sinsemellan på grund av vårdnadshavarnas varierande beredskap att anföra klagomål. Nuläget är inte tillfredsställande med tanke på barnens rättigheter.

2.5.3 En fysiskt aktiv livsstil

Enligt undervisnings- och kulturministeriets motionsrekommendation (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:19) rekommenderas alla barn och unga i åldern 7–17 år minst 60 minuter mångsidig, rask och ansträngande motion per dag på ett sätt som är lämpligt för individen, med beaktande av hans eller hennes ålder. Långa stunder av stillasittande bör undvikas.

Enligt 2022 uppger bara cirka en tredjedel (36%) av alla 7–15-åringar att de uppnår målet för denna motionsrekommendation. Motsvarande andel var 38 procent 2018. När drygt hälften (59%) av 7-åringarna fortfarande nådde målet för rekommendationen, var andelen för 15-åringarnas del bara 9 procent. Resultatet är oroväckande med tanke på befolkningens hälsotillstånd och ekonomin. Resultaten visar en tydlig könsskillnad i fråga om fysisk aktivitet. Pojkarna uppnådde målet för rekommendationen oftare än flickorna (för pojkarnas del 43%, för flickornas 24%). (Kokko, Sami ja Martin, Leena (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. (Barns och ungdomars fysiska aktivitetsvanor i Finland (LIITU), svenskt sammandrag) Resultat av LIITU-undersökningen 2022. Statens idrottsråds publikationer 2023:1. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>)

Enligt Institutet för hälsa och välfärds enkät Hälsa i skolan uppgav en fjärdedel av pojkarna i årskurs 8 och 9 inom den grundläggande utbildningen samt en tredjedel av flickorna år 2023 att de sportar på fritiden så att de blir andfädda högst en timme i veckan. ? (Ungas vardag – enkäten Hälsa i skolan 2023. Många ungdomar äter inte frukost eller skollunch på vardagarna. Statistikrapport 52/2023, Institutet för hälsa och välfärd)

Det finns såväl nationella som internationella forskningsrön om fördelarna med att röra på sig under arbetsdagen. Utöver de positiva effekterna på elevernas hälsa, är det värt att notera nyttan av att främja en fysiskt aktiv livsstil med tanke på skolvardagen och skolans verksamhetskultur, såsom att främja lärande, gemenskap och delaktighet. Enligt OECD:s rapport bidrog det att man inkluderat fysisk aktivitet på andra lektioner än gymnastiklektioner eller långa raster elevernas inlärningsresultat i matematik. (Making Physical Education Dynamics and Inclusive for 2030 International curriculum Analysis. OECD. <https://doi.org/10.1787/7abe6b02-en>) Idrott och motion har konstaterats ha en positiv betydelse bland annat med tanke på koncentrationsförmågan, lärande samt fysiskt och psykiskt välbefinnande. Motion har visat sig ha ett starkt samband med välbefinnande, resiliens och minskad depression. Dessutom har man konstaterat ett positivt samband bland annat med trivseln i skolan, mindre ångslan och den psykiska hälsan. (Andermo, S. et al. 2020. School-related physical activity interventions and mental health among children: a systematic review and meta-analysis. Sports med - Open 6, 25; Ryan, D. et al. 2017. School-based physical activity interventions and physical activity enjoyment: A meta-analysis, Preventive Medicine, 103, 84–90; Spruit, A. et al. (2016). The effects of physical activity interventions är psychosocial outcomes in adolescents: A meta-analytic review. Clinical Psychology Review, 45, 56–71.)

Vid en jämförelse mellan grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014) jämförs med de gällande grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen (2014) och

grunderna för gymnasiets läroplan (2019), visar det sig att en fysiskt aktiv livsstil förekommer mindre i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen än i de övriga.

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) gjorde 2018 en utvärdering av verksamheten inom Skolan i rörelse. I utvärderingen konstaterades det att Skolan i rörelse kan bidra till att förändra skolornas verksamhetskultur och arbetsdagarnas struktur så att de främjar ökad aktivitet och mindre stillasittande. Utifrån utvärderingen har Skolan i rörelse lyckats stärka sin kapacitet att främja förutsättningarna för ökad fysisk aktivitet i skolorna. I utvärderingen lyftes det fram att skolorna befinner sig i olika faser, vilket medför att även förutsättningarna för den fortsatta verksamheten är olika skolorna emellan. Isoaho, Kati och Summanen Anna-Mari. Liikkuva koulu -ohjelman kärkihankekauden 2015—2018 ulkoinen arviointi. (En extern utvärdering av spetsprojektperioden 2015–2018 inom programmet Skolan i rörelse.) Statens idrottsråds publikationer 2019:4. Forskningsresultaten om sambandet mellan motion, lärande och välbefinnande visar att det är ändamålsenligt att öka andelen fysisk aktivitet i strukturerna och innehållet i verksamheten inom den grundläggande utbildningen. Styrdokumenten, såsom Grunderna för läroplanen för läroplanen för den grundläggande utbildningen, spelar en avgörande roll i fråga om hur verksamhetskulturen leds och hur eleverna handleds så att den stöder fysisk aktivitet och välmående. Skolan i rörelse har medfört att det skett strukturella förändringar i skolorna. Detta syns till exempel i att långa raster blivit vanligare att eleverna tar en aktiv roll och i personalens nya arbetssätt i skolvardagen. Om de nya verksamhetssätten etableras, skulle detta bidra till att målen i läroplansgrunderna och målen för Skolan i rörelse förenhetligas och blir i linje med varandra.

2.5.4 Författningsöversyn av lagen om grundläggande utbildning

Bemyndigandena att utfärda förordning i den gällande lagen om grundläggande utbildning grundar sig delvis på sådana allmänna befogenheter enligt den gamla grundlagen genom vilka man inte längre kan utfärda eller ändra förordningar. Nuläget har kunnat medföra situationer där man inte alltid kunnat ändra förordningar på grund av avsaknaden av ett tillräckligt bemyndigande. Det har då blivit nödvändigt att till foga tillräckliga bemyndiganden att utfärda förordning till lagen i fråga innan man kunnat ändra förordningen. Därigenom har författningsprocesserna kunnat dra ut på tiden avsevärt. Således bör bestämmelserna om bemyndiganden att utfärda förordning preciseras i lagen om grundläggande utbildning i enlighet med 80 § i grundlagen och i enlighet med grundlagsutskottets utlåtandepraxis.

I 7 kap. i lagen om grundläggande utbildning, som gäller elevens rättigheter och skyldigheter, har det under årens lopp gjorts flera tillägg, bland annat i fråga om disciplin och säkerhetsåtgärder, vilket delvis gjort kapitlet svårtolkat. Riksdagens biträdande justitieombudsman har till exempel fäst uppmärksamhet vid detta (EOAK/1989/2024). I synnerhet har åtgärderna i ovan nämnda kapitel gällande förvägrande av undervisning en oklar position i åtgärdshierarkin.

Till 3 a § i lagen om grundläggande utbildning har genom lag 163/2022 fogats en bestämmelse enligt barnets bästa i första hand beaktas vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning. Efteråt har man insett att paragrafen också bör gälla förskoleundervisning.

3 Målsättning

3.1 Elevernas användning av telefoner och andra mobila enheter

Syftet med propositionen är att stärka lärarnas och rektorernas befogenheter att ingripa i användningen av telefoner eller andra mobila enheter under arbetsdagen. Under lektionerna ska det enligt förslaget i regel vara förbjudet att använda telefoner eller andra mobila enheter, och endast tillåtet under de förutsättningar som anges i propositionen. Enligt propositionen ska skolorna i sina ordningsregler föreskriva om användningen och förvaringen av telefoner eller andra mobila enheter under arbetsdagen. Om en elev dock stör undervisningen eller lärandet med sin telefon eller med någon annan mobil enhet, har rektorn eller skolans lärare tillsammans eller separat rätt att under arbetsdagen omhänderta elevens telefon eller annan mobil enhet.

Syftet med lagändringarna är att stärka och förbättra elevernas förmåga att koncentrera sig på undervisningen och skolans övriga verksamhet. Dessutom stärks rätten för var och en som deltar i undervisningen till en trygg studiemiljö. I propositionen föreslås inga ändringar i fråga om de disciplinära åtgärder som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning.

Syftet med propositionen är inte heller att begränsa den undervisning i färdigheter i informations- och kommunikationsteknik som det föreskrivs om bl.a. i statsrådets förordning om timfördelningen inom den grundläggande utbildningen. Avsikten är inte heller att ändra läroplanen för den grundläggande utbildningen i fråga om användningen av informations- och kommunikationsteknik. Att eleverna ska få öva sin förmåga att använda informations- och kommunikationstekniska verktyg i praktiken samt främja deras digitala kompetens ska fortfarande vara en del av undervisningen i enlighet med läroplanerna.

3.2 Laglighetsövervakning av den grundläggande utbildningen

Syftet med propositionen är att förbättra elevernas rättsskydd genom att regionförvaltningsverken genom lagstiftningen ges rätt att också på eget initiativ undersöka om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ordnas i enlighet med lagstiftningen. Propositionen stärker barns och elevers rätt till förskoleundervisning och grundläggande utbildning på det sätt som avses i lagstiftningen. Ur barnens perspektiv innebär ett mer preventivt grepp att barnens rättsskydd stärks. Genom förbättrad tillsyn säkerställs tjänsternas lagenlighet och kvalitet samt tillgodoseendet av elevernas rättigheter och rättsskydd. Syftet med propositionen är att öppna upp regionförvaltningsverkets möjlighet till tillsyn på eget initiativ, samtidigt som tyngdpunkten fortsatt ligger på tillsyn i efterhand som grundar sig på undersökning av klagomål.

3.3 En fysiskt aktiv livsstil

Syftet med propositionen är att genom att foga en fysiskt aktiv livsstil till målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen stärka vikten av att röra på sig i förskoleundervisningens och skolornas verksamhetskultur samt förbättra den aktiva fysiska livsstilens betydelse som en övergripande livskompetens. Syftet med propositionen är att stärka barns och ungas fysiska aktivitet i förskoleundervisningen och under skoldagen och därigenom stärka barnens och de ungas helhetsmässiga välbefinnande. Syftet med ändringen är också att stärka kontinuiteten mellan grunderna för läroplanen för småbarnspedagogik, förskoleundervisning, grundläggande utbildning och gymnasieutbildning.

3.4 Författningöversyn av lagen om grundläggande utbildning

Ett ytterligare syfte med propositionen är att genom att precisera bemyndigandena i den gällande lagen om grundläggande utbildning om utfärdande av förordningar förbättra lagens grundlagsenlighet genom att bättre beakta de krav på exakthet och noggrann avgränsning som ingår i 80 § i grundlagen. Den gällande lagstiftningen är föråldrad till den del den gäller bemyndiganden att utfärda förordning, och lagen om grundläggande utbildning motsvarar inte det som enligt grundlagsutskottets utlåtandepaxis i 80 § i grundlagen förutsätts av sådana bemyndiganden. Genom att precisera lagens bemyndiganden att utfärda förordning främjas förverkligandet av principen om förvaltningens lagbundenhet och rättsstatsprincipen.

Syftet med de författningstekniska ändringarna som gäller förvägande av undervisning är att förtydliga 7 kap. i lagen om grundläggande utbildning så att det i fortsättningen tydligare ska framgå vilka åtgärder som är disciplinära och vilka som är säkerhetsåtgärder. Genom att författningstekniskt förtydliga 7 kap. i lagen om grundläggande utbildning främjas också regeringsprogrammets avsiktsförklaring enligt vilken regeringen stärker lärarnas och rektorernas befogenheter att ingripa i verksamhet som stör undervisningen och som sker under skoltid.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Telefoner och andra mobila enheter

Det föreslås att 29 § i lagen om grundläggande utbildning om rätten till en trygg studiemiljö och 36 d § om rätten att omhändertäta föremål eller ämnen ändras. Genom dessa ändringar av bestämmelserna förbättras utbildningsanordnarens befogenheter i fråga om användningen av telefoner och andra mobila enheter under lektionstid under skolans arbetsdag med hjälp av ordningsregler. Under lektionerna är det tillåtet att använda telefoner eller andra mobila enheter endast i inlärningsyfte eller för elevens hälsovård.

Enligt propositionen ska anordnaren av grundläggande utbildning bestämma om hur elevens telefon och andra mobila enheter får användas och förvaras under arbetsdagen. Med arbetsdag avses lektioner och annan verksamhet än lektioner (raster, måltider och till exempel förflyttning från en plats till en annan).

Dessutom ska rektorn eller en lärare vid en skola ha rätt att tillsammans eller var för sig frånta en elev en telefon eller någon annan mobil enhet om eleven stör undervisningen eller inläringen med den.

Propositionen följer i fråga om inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna principen om noggrann avgränsning, eftersom det finns tydliga bestämmelser om inskränkningar på lagnivå. Därmed kan utbildningsanordnarna i tillräcklig utsträckning ingripa i användningen av mobila enheter i situationer som stör undervisningen.

Ändringar på lagnivå anses nödvändiga eftersom grundlagen förutsätter att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag

4.1.2 Laglighetsövervakning av den grundläggande utbildningen

Det föreslås att det till lagen om grundläggande utbildning fogas en bestämmelse som ger regionförvaltningsverket rätt att också på eget initiativ undersöka om utbildningsanordnaren har ordnat undervisningen enligt vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning eller med stöd av denna lag och de normer som utfärdats med stöd av den. Dessutom föreslås det att det till lagen om grundläggande utbildning fogas bestämmelser om de sanktioner som regionförvaltningsverket har till sitt förfogande i situationer där undervisningen inte har ordnats i enlighet med normerna.

4.1.3 En fysiskt aktiv livsstil

Det föreslås att till målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen enligt 2 § i lagen om grundläggande utbildning fogas en fysiskt aktiv livsstil. I och med ändringen av lagstiftningen kommer Utbildningsstyrelsen att företa behövliga ändringar i grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen för att stärka en fysiskt aktiv livsstil som en del av förskoleundervisningens och skolans verksamhetskultur.

4.1.4 Författningsöversyn av lagen om grundläggande utbildning

Det föreslås att lagen om grundläggande utbildning ändras så att det så kallade allmänna bemyndigandet att utfärda förordningar i 48 § i den lagen upphävs, samtidigt som bestämmelserna om bemyndiganden att utfärda förordning uppdateras så att de motsvarar de krav på exakthet och noggrann avgränsning som förutsätts i grundlagen. I propositionen föreslås det också att 14 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning ändras så att bemyndigandets innehåll bättre motsvarar kraven på exakthet i grundlagen.

Förvägrande av undervisning som säkringsåtgärd förtydligas författningstekniskt i 7 kap. i lagen om grundläggande utbildning. Det föreslås inga ändringar i innehållet i förvägran av undervisning eller övriga disciplinära åtgärder.

I propositionen föreslås det att det till bestämmelsen om företräde för barnets bästa i 3 a § i lagen om grundläggande utbildning också fogas förskoleundervisning, som av misstag tidigare har saknats i paragrafen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionen genomförs inom ramen för de nuvarande ekonomiska resurserna, vilket innebär att den inte har några konsekvenser för statens eller kommunernas ekonomi.

Målet med det förvaltningsövergripande programmet Finland i rörelse på statsrådsnivå som regeringen inlett är att få människor att röra på sig mer i alla åldersgrupper. För programmet har för närvarande reserverats 80 miljoner euro för hela regeringsperioden, dvs. cirka 20 miljoner euro per år. År 2024 riktas finansiering bland annat till verksamhet inom programmen Skolan i rörelse och Studier i rörelse, till utvidgning av motionsrådgivningen, till innovationer och försök samt till iståndsättning och utveckling av områden för närrekreation. Finansiering anvisas även för att integrera främjandet av motion och funktionsförmåga i uppbådsverksamheten och för att stärka rådgivningen om levnadsvanor i välfärdsområdena.

4.2.2 Konsekvenser för människor och för samhället

4.2.2.1 Konsekvenser med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna

Telefoner och andra mobila enheter

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska var och en garanteras studiero under lektionerna och en trygg studiemiljö. Propositionen stärker elevens rätt till grundläggande utbildning och en trygg inlärningsmiljö så att användningen av telefoner och andra mobila enheter förbjuds under lektionstid och att skolan ska utarbeta ordningsregler för förvaringen av telefoner och andra mobila enheter under lektionerna samt för användningen och förvaringen av dem någon annanstans annat än under lektionstid. Propositionen stärker också elevernas jämlikhet.

Regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning

Enligt grundlagen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Också jämlikheten tryggas i grundlagen. Utvidgningen av regionförvaltningsverkens behörighet kan anses förbättra både elevens rätt att få grundläggande utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning och de normer som utfärdats med stöd av den samt öka jämlikheten mellan barnen. Propositionen har särskild betydelse med tanke på likabehandlingen av de barn i utsatt ställning vars föräldrar inte är förmögna att inleda ett klagomålsförfarande för att trygga dem undervisning enligt normerna.

En fysiskt aktiv livsstil

Motion har konstaterats ha positiva effekter på inläring, kognitiv verksamhet och hjärnhälsa hos barn och unga. Undersökningar visar att rask och ansträngande motion, i synnerhet det att eleverna rör på sig under skoldagen, har haft en positiv inverkan på inlärningsresultaten. Fysisk aktivitet under skoldagen har positiva effekter på faktorer som möjliggör lärande, såsom förmågan att koncentrera sig på en uppgift, uppförande och trivseln i skolan. De positiva effekterna på lärandet, trivseln i skolan och välbefinnandet främjar samtidigt flera grundläggande och mänskliga rättigheter som tryggar barnets skolgång samt välbefinnande och utveckling. Vid när en fysiskt aktiv livsstil genomförs lokalt och i planeringen av verksamheten är det viktigt att beakta barnens rätt att delta.

Likasa är det viktigt att beakta olika begränsningar i fråga om rörlighet. Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter allmänna kommentar nr 17 ska all idrott, rekreation och alla fritidsaktiviteter genomföras på ett sätt som är säkert och tillgängligt för sårbara grupper som kommittén lyfter fram: flickor, barn med funktionsnedsättning, asylsökande och invandrarbarn, barn med svag socioekonomisk ställning och barn på landsbygden.

Enligt artikel 30.5 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att d) säkerställa att barn med funktionsnedsättning har lika möjligheter som andra barn att

delta i lek, rekreation, fritidsverksamhet och idrott, inklusive inom utbildningssystemet,

4.2.2.2 Likabehandling och jämställdhet

Telefoner och andra mobila enheter

Propositionen förtydligar användningen av telefoner och andra mobila enheter under lektionerna. Dessutom bör skolorna utarbeta ordningsregler för användning och förvaring av telefoner och andra mobila enheter. Därigenom förbättras elevernas jämlikhet och likabehandling, eftersom det har förekommit variationer mellan skolorna när det gäller utarbetandet av ordningsregler. När det under lektionerna föreskrivs på lagnivå om användningen av telefoner och andra mobila enheter, förenhetligar det skolornas praxis avsevärt och förbättrar jämlikheten.

Alla barn och unga är inte i en ekonomiskt jämlik ställning och alla elever har inte alls tillgång till mobila enheter med samma egenskaper eller några eller mobila enheter alls. När användningen av egna telefoner och andra mobila anordningar i skolan begränsas, kan detta antas förbättra likabehandlingen under arbetsdagen av barn ifråga om familjer som befinner sig i olika ekonomiska situationer.

Digitala kompetens är i enlighet med grunderna för läroplanen (2014) en del av de färdigheter som lärs ut under den grundläggande utbildningen, och varje elev har rätt att lära sig digitala färdigheter. En av den grundläggande utbildningens uppgifter är att ge eleverna sådana digitala grundläggande färdigheter som behövs i fortsatta studier, arbetslivet och samhället. För eleverna är digitala anordningar och i synnerhet telefonen ett viktigt verktyg för lärande, delaktighet och att uttrycka sig.

Skolorna använder elevernas egen apparatur vid sidan av skolans bl.a. i situationer där skolans utrustning inte räcker till för alla. Om man minskar på användningen av elevernas egna enheter i undervisningen, kan detta kräva tilläggsresurser för skolans egen apparatur av utbildningsanordnarna. Om användningen av digitala anordningar i undervisningen överlag minskar i skolorna, kan följderna bli att de digitala färdigheterna hos elever som avslutar den grundläggande utbildningen inte utvecklas till en sådan nivå som behövs t.ex. i studier på andra stadiet och i arbetslivet. Eleverna ska i enlighet med grunderna för läroplanen få lära sig använda digitala verktyg på ett ansvarsfullt, tryggt och etiskt sätt, inklusive telefoner. Om det inte är möjligt för dem att få lära sig dessa färdigheter i skolan, kan följderna bli att de i allt högre grad lär sig digitala färdigheter på fritiden, inklusive alla negativa effekter det kan medföra.

Regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning

Bristfälliga tillsynsbestämmelser och problem med tillgodoseendet av elevernas faktiska rättsskydd gäller i synnerhet barn i utsatt ställning. Såsom redan konstaterats i avsnitt 2.5.2 har forskarna Mäntylä och Karjalainen understrukit behoven av att utveckla tillsynen och lyft fram argument för detta. Forskarnas observationer av empiriskt material avslöjade allvarliga problem i tillgodoseendet av elevernas rättigheter. Problem upptäcktes såväl i kommunernas föregripande verksamhet som i den tillsyn i efterhand som grundar sig på klagomål. Tillsyn som grundar sig på klagomål förutsätter att eleverna eller vårdnadshavarna är aktiva. Familjernas kompetens och andra möjligheter till att anföra klagomål varierar stort. Särskilt utsatta är de barn vars föräldrar antingen inte förmår anföra klagomål eller som på grund av rädsla för eventuella motåtgärder inte vågar göra det. Klagan upplevs också vara till liten nytta, om följderna endast blir administrativ styrning.

Genom att till lagen foga en rätt för regionförvaltningsverken att också på eget initiativ ta upp frågan om undervisningen har ordnats i enlighet med normerna, kan man öka jämlikheten mellan eleverna. Detta gynnar särskilt utsatta barn.

En fysiskt aktiv livsstil

När det gäller att stärka en fysiskt aktiv livsstil är det viktigt att skapa så jämlika och likställda möjligheter att röra på sig som möjligt, som en del av verksamhetskulturen i förskoleundervisningen och skolorna. Bland annat bör olika begränsningar i fråga om rörlighet beaktas. På detta sätt kan man de facto främja en fysiskt aktiv livsstil hos alla barn och elever. Enligt 31 § i lagen om grundläggande utbildning har handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd dessutom rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt tjänster som ordnas med stöd av 39 § vilka är en förutsättning för att de skall kunna delta i undervisningen.

När en fysiskt aktiv livsstil fogas till förskoleundervisningens och skolornas verksamhetskultur ska också den rätt till en trygg studiemiljö som den som deltar i undervisningen har enligt 29 § i lagen om grundläggande utbildning beaktas.

Eftersom alla barn inte har hobbyer efter förskole- eller skoldagen, bidrar främjandet av en fysiskt aktiv livsstil i förskoleundervisningen och skolorna samtidigt också till jämlikheten mellan barnen.

Lika och jämlika möjligheter att röra på sig i förskoleundervisningen och skolan stöder elevernas studieförmåga och välbefinnande. En fysiskt aktiv livsstil främjas av en trygg studiemiljö som baserar sig på en jämlik, respektfull och öppen verksamhetskultur. Det är viktigt att eleverna deltar i stärkandet av en fysiskt aktiv livsstil som en del av förskoleundervisningens och skolornas verksamhetskultur.

4.2.2.3 Barn och unga

Telefoner och andra mobila enheter - konsekvenser med tanke på inläringen

I Finland har en stor del av alla barn över 7 år i praktiken tillgång till smarttelefon. Undersökningar har visat att fokus i undervisningen påverkas bara av att telefonen ligger framme under lektionen. När det gäller inläring har undersökningar visat att det inte går att utföra flera saker som kräver att man medvetet tänker på dem samtidigt. ? (Kosola 2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01305#s7>)

Av de finländska eleverna svarade 41 procent att deras användning av digitala resurser stör deras koncentrationsförmåga på alla eller de flesta matematiklektionerna, vilket var en klart större andel än genomsnittet i OECD-länderna (31%). I enkäten avsågs med elevernas digitala resurser till exempel användning av smarttelefoner, webbplatser och olika program eller applikationer. I bedömningen 2022 var index beträffande elevernas arbetsro -0,22 för Finlands del, vilket var mycket lägre än genomsnittet för OECD-länderna (0,02). Av de övriga nordiska länderna var det bara eleverna i Sverige som upplevde att arbetsron var sämre. Sambandet mellan elevernas upplevelse av arbetsro och deras kunskaper i matematik var statistiskt signifikant. En ökning med en enhet i index för arbetsro motsvarade i Finland en 5 poängs höjning av poängtalet i matematik. I OECD-länderna var motsvarande höjning i genomsnitt 10 poäng.

Om man förhindrar att undervisningen störs på grund av användning av mobila enheter kan detta, med utgångspunkt i forskningsresultaten, bidra till att stärka elevernas möjligheter att koncentrera sig på undervisningen. Enligt forskningsresultaten minskar den lugna arbetsmiljö som eleverna upplever under lektionerna i matematik den matematikängslan som en del elever känner, och stärker därigenom deras inlärningsresultat.

Genom att på det sätt som föreslås i propositionen begränsa i synnerhet att eleverna använder sina telefoner och andra mobila enheter på ett störande sätt, kan det anses att propositionen har

positiva konsekvenser för elevernas förmåga att tillägna sig undervisningen och deras koncentrationsförmåga under lektionerna. På basis av undersökningarna kan man anta att inlärningsresultaten stärks särskilt i fråga om barn i mer utsatt position.

Även om många elever upplever att användningen av digitala resurser stör deras koncentrationsförmåga, är användningen av digitala anordningar inte bara till hinder för inläringen. Det finns undersökningar som visar att digitala anordningar är till nytta i undervisningen och lärandet. PISA-resultaten visar att de elever som uppgav att de inte alls använder digitala resurser i inläringssituationerna i skolan klarat sig betydligt sämre i matematik än de som använde sig av dem till en del, men högst två timmar per dag. Syftet med propositionen är inte att begränsa undervisningen i informations- och kommunikationsteknik. Att eleverna ska få lära sig att använda informations- och kommunikationstekniska verktyg i praktiken ska fortfarande vara en del av undervisningen i enlighet med läroplanerna.

Elever med funktionsnedsättning kan behöva telefon eller någon annan mobil enhet som hjälpmedel för att delta i undervisningen. Propositionen begränsar inte användningen av telefoner eller andra mobila enheter när den är ett hjälpmedel för elever med funktionsnedsättning att studera, förflytta sig i skolan eller söka information.

Regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning

Barnens ställning kan förbättras genom regionförvaltningsverkens rätt att på eget initiativ undersöka om undervisningen har ordnats i enlighet med gällande normer. På så sätt kan man tillämpa ett barnorienterat perspektiv som inte överlåter ingripande i missförhållanden enbart till att bero på föräldrarnas aktivitet. Barnets rättigheter baserar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter, enligt vilken barnet är ett självständigt rättssubjekt. På denna grund ska barn ha tillgång till lika effektiva rättsmedel som vuxna. Metoderna ska de facto vara effektiva så att barnets bristande rättshandlingsförmåga, ställning som en person i utveckling och föremål för utövning av offentlig makt inte förhindrar att barnets rättigheter tillgodoses. Vid sidan av de befintliga rättsmedlen ska tillsynsmyndigheten ha möjlighet att på eget initiativ ingripa i missförhållandena. Även Mäntylä och Karjalainen har framfört att lärare och rektorer har fler befogenheter än för närvarande att använda maktmedel mot eleverna, granska deras saker eller omhänderta deras tillhörigheter. Också utökande av dessa befogenheterna framhäver vikten av rättsmedel.

En fysiskt aktiv livsstil

En fysiskt aktiv livsstil som fogas till målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen kan öka barns och ungas fysiska aktivitet i skolvardagen, till exempel genom att bygga upp aktivitetsbaserade inlärningsätt för olika läroämnen, som till exempel att undervisning i det fria och andra slags funktionella undervisningsmetoder. Man kan introducera olika motionsfrämjande verksamhetssätt när skoldagen inleds. Utbildningsstyrelsen kommer att konkretisera genomförandet av målet om en fysiskt aktiv livsstil i grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Inom ramen för skolornas verksamhetskultur ger fysiska aktiviteter möjligheter till social interaktion och inläring av sociala färdigheter. En positiv atmosfär och fungerande kamratrelationer främjar elevernas ork och i bästa fall också deras skolframgång. Att eleverna rör på sig under skoldagen kan ha en positiv inverkan på deras koncentrationsförmåga, lärande, uppförande och trivsel i skolan.

Enligt aktuella forskningsrön har fysiska aktiviteter en positiv inverkan på elevernas anknytning till kolan (Álvarez-Bueno, C. et al. 2017. Academic Achievement and Physical Activity: A Meta-analysis. *Pediatrics* 17; 140 (6); Owen, K. et al. 2016. Physical Activity and School Engagement in Youth: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Educational Psychologist*. 51.1-17.). Särskilt fysisk aktivitet under lektionerna bidrar till emotionell förankring, dvs. väcker glädje och får eleverna att tycka om lektionen (Bedard, C. et al. 2019. A systematic review and meta-analysis on the effects of physically active classrooms on educational and enjoyment outcomes in school age children. *PLoS ONE* 14(6), e0218633. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218633>; Riley, N. et al. 2017. Movement-based Mathematics: Enjoyment and Engagement without Compromising Learning through the EASY Minds program. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(6), 1653-1673. <https://doi.org/10.12973/eurasia.2017.00690a>) sekä voi vähentää ahdistusta (Alanazi, H.M.N. 2020. The Effects of Active Recreational Math Games on Math Anxiety and Performance in Primary School Children: An Experimental Study. *Multidisciplinary Journal for Education, Social and Technological Sciences*. 7(1), 89–112. <https://doi.org/10.4995/muse.2020.12622>). Fysisk aktivitet under lektionstid har också visat sig främja ett funktionellt relaterat engagemang dvs. den tid som eleverna lägger ner på uppgifterna, deras förmåga att koncentra sig på dem och delta aktivt i utförandet av dem (Bedard m.fl. 2019; Masini, A. et al. 2020. Evaluation of school-based Interventions of active breaks in primary schools: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Science and Medicine in Sport* 23, 4, 377–384.; Watson, A. et al. 2017. Effect of classroom-based physical activity interventions on academic and physical activity outcomes: a systematic review and meta-analysis. *International Journal of Behavioural Nutrition and Physical Activity* 14, 114. <https://doi.org/10.1186/s12966-017-0569-9>). Syväoja H, Takalo S, Mäkitalo K, Koskinen S, Tammelin T. 2024. Liikkuminen osaksi oppituntia. JAMK Arena Pro.

Fysisk aktivitet kan vara ett sätt att stärka samhörigheten och minska ensamheten. Att röra på sig ökar bland annat självförtroendet, (Collins, H. et al. 2019. The Effect of Resistance Training Interventions on "The Self" in Youth: a Systematic Review and Meta-Analysis. *Sports Medicine - Open* 5, 29; e <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0205-0>; Ekeland, E., et al. 2005. Can exercise improve self-esteem in children and young people? A systematic review of randomised controlled trials. *British Journal of Sports Medicine* 39 (11), 792–8. doi: 10.1136/bjism.2004.017707. PMID: 16244186; PMCID: PMC1725055.), minskar depression och bidrar till psykiskt välbefinnande (Singh, B. et al. 2023. Effectiveness of physical activity interventions for improving depression, anxiety and distress: an overview of systematic reviews. *British Journal of Sports Medicine* 57 (18), 1203–1209. doi: 10.1136/bjsports-2022-106195), vilket kan underlätta interaktionen i sociala sammanhang.

Utöver de positiva effekterna på elevernas hälsa, är det värt att notera nyttan av att främja en fysiskt aktiv livsstil med tanke på skolvardagen och skolans verksamhetskultur, såsom att främja lärande, gemenskap och delaktighet. Att använda sig av pedagogiska metoder som stöder elevens inläring, hälsa och välbefinnande kan i bästa fall också stödja elevens motivation att lära sig nytt och hans eller hennes intresse för olika läroämnen inom den grundläggande utbildningen. Det är möjligt att fler inslag av fysisk aktivitet i verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen och i skolorna till och med kan ha större effekt jämfört med själva gymnastiklektionerna när det handlar om att få dem att gå in för en fysiskt aktiv livsstil.

4.2.2.4 Konsekvenser för myndigheterna

Telefoner och andra mobila enheter

I propositionen föreslås att huvudregeln är att eleverna inte får använda telefoner eller några andra mobila enheter under lektionerna. Det föreslås dock undantag från detta. Eleven får enligt förslaget använda sin telefon eller någon annan mobil enhet i inlärnings syfte eller ifall användningen av den är nödvändig på grund av hälsoskäl.

Enligt gällande lagstiftning har läraren eller rektorn fått ingripa om en elev använt telefonen eller någon annan mobil enhet i störande syfte. Genom propositionen stärks skolans befogenheter att redan i förebyggande syfte ingripa i elevernas användning av telefoner och andra mobila enheter under lektionstid. För närvarande har skolorna i varierande grad begränsat användningen av telefoner i skolan genom ordningsregler, men nu föreslås det att förbudet mot att använda dem eller andra mobila enheter på lektionstid ska regleras på lagnivå.

Enligt förslaget får eleverna använda telefon eller någon annan mobil enhet på lektionstid med en lärares eller rektorns tillstånd, i inlärnings syfte. Enligt den gällande lagstiftningen och enligt grunderna för läroplanen är undervisning i informations- och kommunikationsteknik en del av den övriga undervisningen. Man kan därför säga att propositionen inte ändrar den grund enligt vilken telefoner eller andra mobila enheter används av eleverna i inlärnings syfte inom ramen för undervisningen. Dessutom ändras inte de mål för utvecklingen av elevernas digitala kompetens som ingår i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Enligt propositionen ska det vara tillåtet att använda telefoner eller andra mobila enheter under lektionstid med tillstånd av en lärare eller rektorn. Det föreslås att läraren kan ge eleverna tillåtelse att använda mobila enheter i inlärnings syfte som ett led i undervisningen när lektionen inleds eller under lektionens gång. Att ge tillstånd är en reell förvaltningsåtgärd och förutsätter inte extra arbete eller att läraren registrerar det. Användningen av mobila enheter i undervisningen förutsätter att den är planmässig och anpassad för en viss lektion, vilket är målsättningen även för närvarande, och det undervisningen syftar till. För att det ska gå smidigt till att använda mobila enheter i inlärnings syfte vore det bra om eleverna på förhand informeras om sådana lektioner där enheterna kommer att vara i bruk. Planeringen och informationen kan anses bidra till en konsekvent användning av mobila enheter och minska störande och förbjuden användning av dem, vilket underlättar lärarens arbete och bidrar till studieron. Man kan dock även anse att det att frågan regleras på lagnivå och i ordningsreglerna blir lärarna också tvungna att övervaka att eleverna iakttar dessa bestämmelser. Det bör konstateras att arbetsron i en del skolor är god, vilket innebär att propositionen inte väsentligt väntas öka lärarnas arbetsmängd. Eftersom skolgångsbiträdena inte har rätt att utöva offentlig makt, innebär propositionen inte att deras ansvar skulle växa. Om en elev beviljades tillstånd att använda en mobil enhet av hälsoskäl av skolans rektor, skulle detta förutsätta att skolans rektor skulle sätta sig in i det elevspecifika ärendet och situationen, bedömer situationen och beviljar tillstånd. Detta bedöms inte öka rektorernas arbete nämnvärt, eftersom det i allmänhet är ett fåtal fall per skola där det krävs att en elev av hälsoskäl får använda en mobil enhet i skolan.

Flera skolor har redan i ordningsreglerna bestämmelser om användningen av telefoner under raster och vid måltider. Detta har dock inte varit obligatoriskt för skolornas del. Enligt propositionen ska skolan utarbeta ordningsregler eller andra behövliga föreskrifter om användningen och förvaringen av telefoner eller andra mobila enheter under lektioner, raster och vid måltider. I en del skolor innebär detta att de måste utarbeta ordningsregler och i andra skolor en uppdatering av ordningsreglerna. Enligt 29 § 4 mom. i den gällande lagen om grundläggande utbildning ska utbildningsanordnaren i avsikt att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan godkänna en ordningsstadga eller meddela andra ordningsbestämmelser som ska tillämpas i skolan eller på någon annan plats där undervisning ordnas. När de lokala ordningsreglerna görs upp, är det bra att tänka ut konkreta exempel och situationer i relation till ordningsreglerna.

Enligt 36 d § i den gällande lagen om grundläggande utbildning har rektorn eller en lärare vid en skola rätt att tillsammans eller var för sig under arbetsdagen frånta en elev ett förbjudet föremål eller ämne eller ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inläringen med. Enligt propositionen ska rektorn eller skolans lärare även kunna omhänderta en telefon eller någon annan mobil enhet, om eleven stör undervisningen eller inläringen med den. Den föreslagna regleringen utökar inte i högre grad det arbete som de facto redan nu utförs i skolorna.

Regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning

Propositionen har konsekvenser för personalen inom regionförvaltningsverkens ansvarsområde för undervisnings- och kulturverksamhet.

Den förstärkning av regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning som föreslås i propositionen förutsätter juridiskt kunnande av personalen. Detta kan i någon mån inverka på regionförvaltningsverkens personalstruktur. Som en del av personalplaneringen samt personalens fortbildning och uppgiftsfördelning bör man i fortsättningen beakta att laglighetsövervakningen ska stärkas.

Ett led i den kommande reformen av regionförvaltningen är målet att det nya tillstånds- och tillsynsverket i högre grad föreslås fokusera på sina lagstadgade grundläggande uppgifter, som i fråga om småbarnspedagogik, undervisning och utbildning handlar om uppgiften som tillstånds-, rättsskydds- och tillsynsmyndighet. Uppgiften utformas inom ramen för det riksomfattande tillstånds- och tillsynsverket när den kommande regionförvaltningsreformen framskrider.

Propositionen genomförs inom ramen för de befintliga personalresurserna. Planeringen av personalen påverkar myndighetens kompetens och personalstruktur i långsam takt. En utvidgning av regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning förutsätter att regionförvaltningsverken i fortsättningen i allt högre grad riktar sina personalresurser till att stärka laglighetsövervakningen. Att i fortsättningen tydligare än tidigare fokusera på lagstadgade grundläggande uppgifter gör det möjligt att rikta personalresurserna till uppgiften som tillsynsmyndighet. Hur stärkandet av regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning utformas beror i stor utsträckning på hurdana personalresurser regionförvaltningsverken har och hur de riktar sina personalresurser. När personalstrukturen förändras är målet att tyngdpunkten i högre grad ska kunna flyttas till förhandstillsyn på eget initiativ i och med att den juridiska kompetensen stärks.

En fysiskt aktiv livsstil

Enligt förslaget ska Utbildningsstyrelsen uppdatera grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen genom att tillfoga en fysiskt aktiv livsstil. Det vore ändamålsenligt att inkludera ytterligare formuleringar angående i synnerhet den normstyrning som ska gälla verksamhetskulturen. För att stödja genomförandet av tilläggen till grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen kan befintliga nätverk (t.ex. Skolan i rörelse) och funktioner utnyttjas.

De lokala utbildningsanordnarna ska uppdatera de lokala läroplanerna så att de motsvarar lagändringen och de uppdaterade grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. De föreslagna ändringarna har en effekt av engångskaraktär på läroplansarbetet. I grund och botten handlar den föreslagna ändringen om en kostnadsneutral förändring i verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen och den grundläggande

utbildningen samt inom ramen för det nuvarande antalet undervisningstimmar. En annat väsentligt inslag i genomförandet av den ändring som föreslås handlar om samtliga lärares kompetens i fråga om främjandet av en fysiskt aktiv livsstil.

Författningsöversyn av lagen om grundläggande utbildning

I fortsättningen föreslås utfärdandet av förordningar som utfärdas med stöd av lagen om grundläggande utbildning vid undervisnings- och kulturministeriet vara tydligare och mer förutsägbart, i och med att bemyndigandena att utfärda förordning är uppdaterade och motsvarar grundlagen. Eftersom de gällande förordningarna förblir i kraft, inverkar upphävandet av det allmänna bemyndigandet och tillägget och omarbetningen av befintliga bemyndiganden att utfärda förordning inte på det rådande rättsläget.

Förtydligandet av 7 kap. i lagen om grundläggande utbildning bedöms förbättra tillämpningen av bestämmelserna på det sätt som lagstiftaren avser samt förbättra elevens rättsskydd.

4.2.2.5 Konsekvenser med tanke på elevernas välbefinnande

Telefoner och andra mobila enheter

I propositionen föreskrivs det att skolan ska utarbeta ordningsregler för förvaring av telefoner och mobila enheter under lektionen samt för användning och förvaring under arbetsdagen, dvs. utanför lektionen. Det kan bedömas att man genom att reglera användningen av telefoner och andra mobila enheter kan främja barns och ungas fysiska aktivitet och välbefinnande samt en fysiskt aktiv livsstil. Konsekvenserna av en fysiskt aktiv livsstil har bedömts närmare på annat håll i propositionen. Den föreslagna regleringen av användningen av telefoner och andra mobila enheter bidrar till interaktionen mellan eleverna och främjar en fysiskt aktiv livsstil, som även den förbättrar elevernas förmåga att koncentrera sig på undervisningen. De bestämmelser om att foga en fysiskt aktiv livsstil till lagen som föreslås ingår i denna proposition.

Den tekniska utvecklingen har möjliggjort nya former av mobbning, såsom mobbning på sociala medier. Mobbning kan ta sig uttryck till exempel i kränkande meddelanden eller kommentarer, hot, kränkning av privatlivet eller spridning av bilder och information utan tillstånd. Till exempel ärekränkning eller hot som försiggår per telefon är straffbara gärningar enligt strafflagstiftningen.

Genom den begränsning av användningen av telefoner och andra mobila enheter under arbetsdagen som föreslås kan man minska telefonanvändningen i mobbnings syfte under arbetsdagen och därigenom förbättra elevernas trygghet i skolan. Den föreslagna regleringen av mobila enheter kan anses bidra till arbetsro i skolorna och till elevernas välbefinnande.

Dessutom bedöms det att man genom propositionen också kan minska bristande välbefinnande, uteslutning eller mobbning som föranleds av begränsade ekonomiska resurser. Alla barnfamiljer har inte samma ekonomiska möjligheter att skaffa mobila enheter till sina barn, vilket kan inge barnen en känsla av utanförskap och föranleda uteslutning eller mobbning. Antalet sådana fall bedöms minska och barnens välbefinnande därmed förbättras i och med att deras möjligheter att jämföra telefoner eller mobila enheter som är i bruk under arbetsdagen minskar.

Enligt undersökningen främjar stärkandet av elevernas digitala kunnande deras digitala välbefinnande, och därför bör man i skolorna fortsättningsvis främja det digitala kunnandet och användningen av digitala anordningar i enlighet med grunderna för läroplanen.

En fysiskt aktiv livsstil

Genom att foga en fysiskt aktiv livsstil till målen i lagen om grundläggande utbildning kommer betydelsen av att röra på sig i förskoleundervisningens och skolans verksamhetskultur att öka. Mer fysiska aktiviteter under förskoleundervisningen och skoldagen bedöms ha positiva effekter på elevernas fysiska och psykiska välbefinnande.

Det är känt att det att eleverna rör på sig under lektionen främjar hur vakna de är och kognitiv verksamhet, såsom uppmärksamhet och verksamhetsstyrning (Donnelly, J.E. et al. 2016. Physical activity, fitness, Cognitive function, and academic achievement in children: A systematic review. *Medicine & Science in Sports & Exercise* 48 (6), 1197–1222. doi: 10.1249/MSS.0000000000000901., viktiga förutsättningar för inläring (Best, J. R., Miller, P. H., & Naglieri, J. A. 2011. Relations between executive function and academic achievement from ages 5 to 17 in a large, representative national sample. *Learning and Individual Differences*, 21(4), 327–336.). Fysisk aktivitet kan också påverka känslor och attityder som hänför sig till inläringen, såsom tillgivenhet, självförtroende och ängslan. (Hannula, M. S., Bofah, E., & Tuohilampi, L. 2014. A Longitudinal Analysis of the Relationship between Mathematics-Related Affect and Achievement in Finland. North American Chapter of the International Group for the Psychology of Mathematics Education.; Hannula, M. S. 2019. Young learners' mathematics-related affect: A commentary on concepts, methods, and developmental trends. *Educational Studies in Mathematics*, 100(3), 309–316.) samt mer allmänt kring engagemang i inlärningsprocessen (Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. 2004. School Engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59–109.; Fredricks, J. A., Filsecker, M., & Lawson, M. A. 2016. Student engagement, context, and adjustment: Addressing definitional, measurement, and methodological issues. *Learning and Instruction*, 43, 1–4.), om faktorer som påverkar motivation och lärande (Owen, K. et al. 2016. Physical Activity and School Engagement in Youth: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Educational Psychologist*. 51. 1–17.; Riley, N. et al. 2017. Movement-based Mathematics: Enjoyment and Engagement without Compromising Learning through the EASY Minds program. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(6), 1653-1673. <https://doi.org/10.12973/eurasia.2017.00690a>). (Syväoja H, Sneck S, Kukko T, Asunta P, Tammelin T. 2024. Liikkuvat matematiikan oppitunnit tukevat oppimiseen kiinnittymistä sekä oppimiseen liittyviä tunteita ja asenteita. *Jamk Arena Pro*.)

Att en fysiskt aktiv livsstil etableras som en del av förskoleundervisningens och skolornas verksamhetskultur bedöms öka elevernas förståelse för betydelsen av motion, kost, sömn och andra hälsosamma levnadsvanor med tanke på den fysiska, psykiska och sociala funktionsförmågan och välbefinnandet, såsom för lärande, ork och återhämtning.

Konsekvenserna av en fysiskt aktiv livsstil som man tillägnat sig som ung kan utsträckas till stora livsområden, och en sådan livsstil bedöms ha betydelse till exempel för att man ska orka i arbetet. Detta har stor betydelse på individuell nivå, men också på samhällelig nivå, till exempel i form av minskad sjukfrånvaro och längre arbetskarriärer.

Att foga en fysiskt aktiv livsstil till syftet med lagen om den grundläggande utbildningen bedöms på sikt i bästa fall även medföra positiva effekter ifråga om vårt lands försvarsförmåga såväl individuellt som på ett bredare plan, i ett samhällsperspektiv.

4.2.3 Konsekvenser med tanke på dataskydd och informationshantering

Propositionen har inga nämnvärda konsekvenser för dataskyddet eller informationshanteringen. Regleringen gäller inte någon ny myndighet, något nytt informationssystem eller någon ny informationsresurs. Det kan på sin höjd handla om smärre tekniska ändringar i det ärendehanteringssystem som regionförvaltningsverken har i bruk i fråga om regionförvaltningsverkens tillsyn på eget initiativ. Datainnehållet i tillsyn på eget initiativ bedöms i stor utsträckning motsvara innehållet i den tillsyn som sker på basis av klagomål. De tillsynsärenden på eget initiativ som ska registreras i systemet torde behöva en ny klassificering eller kategorisering. Behandlingen av personuppgifter och grunden för behandlingen av dem vid tillsyn på eget initiativ motsvarar också den vid behandlingen av klagomål.

Utbildningsanordnaren behandlar redan för närvarande uppgifter om elevernas hälsa till den del detta är nödvändigt för att kunna ordna undervisningen. Propositionen innehåller inte förslag som utvidgar de kategorier av personuppgifter som behandlas. När en elev ber en lärare eller rektorn om tillstånd att få använda sin telefon eller någon annan mobil enhet under en lektion av hälsoskäl, blir skolan tvungen att behandla uppgifter om den elevens hälsotillstånd. För att kunna ges tillstånd måste eleven eller dennes vårdnadshavare lämna nödvändiga hälsouppgifter om eleven. Enligt förslaget måste läraren eller rektorn vid behandlingen av personuppgifter bland annat iaktta bestämmelserna i och principerna för EU:s allmänna dataskyddsförordning samt sekretessbestämmelser. Syftet med den behandling av hälsouppgifter som föreslås är att göra det möjligt för eleverna att sköta sin hälsa, och deras hälsouppgifter får inte användas för något annat syfte.

Den personuppgiftsansvarige är i enlighet med EU:s allmänna dataskyddsförordning skyldig att påvisa att dataskyddslagstiftningen iakttas. Den personuppgiftsansvarige ska också vidta åtgärder för att säkerställa att varje fysisk person som är underställd den personuppgiftsansvarige och som har tillgång till personuppgifterna endast behandlar dem i enlighet med den personuppgiftsansvariges anvisningar och att personalen har tillräckliga kunskaper om behandlingen av personuppgifterna.

Enligt det nya 4 mom. som föreslås till 29 § i lagen om grundläggande utbildning kan läraren ge eleven tillstånd att använda telefon eller någon annan mobil enhet under lektionstid i inlärningssyfte. För att programmen ska kunna tas i bruk, måste den personuppgiftsansvarige (utbildningsanordnaren) på förhand på behörigt sätt säkerställa att de program som planeras användas i undervisningen behandlar elevernas personuppgifter på ett lagenligt sätt.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Användning av telefoner och mobila enheter i skolan

Ett alternativ till lagförslaget är också att bevara nuläget, vilket dock inte motsvarar de mål som skrivits in i regeringsprogrammet. Kulturutskottet har fäst uppmärksamhet vid att utbildningsanordnarnas ordningsstadgor bör förenhetligas med hänsyn till kravet på likabehandling och rättsskydd (KuUB 10/2013 rd). Propositionen förtydligar dessa stadgor i fråga om användningen av mobila enheter, vilket bidrar till att förbättra likabehandlingen av

eleverna. Den gällande lagstiftningen gör det inte heller möjligt för utbildningsanordnaren att fullständigt ingripa i användningen av mobila enheter under lektioner och raster, och propositionen förtydligar begränsningen av användningen av enheter också i dessa situationer.

Ett annat alternativ man har övervägt är en lagändring där man i lagen skulle ta in en möjlighet att begränsa elevernas användning av telefoner och mobila enheter så att rektorn ges befogenhet att meddela ett tidsbegränsat beslut om begränsning av användningen av personliga telefoner och mobila enheter. Beslutet skulle kunna gälla högst i ett läsår, men det skulle också vara möjligt att meddela ett beslut som gäller under en kortare tid. I beslutet skulle det bestämmas om användningen av enheter under både lektioner och raster och om förvaringsplatsen för enheterna. Trots rektorns beslut kunde användningen av telefoner och mobila enheter tillåtas för undervisningsändamål eller för enskilda elever till exempel av hälsoskäl. Regleringen skulle omfatta alla mobila enheter, inklusive t.ex. surfplattor och smartklockor, men regleringen skulle inte begränsa undervisningspersonalens användning av mobila enheter. Detta alternativ skulle ha förutsatt en ändring av behörighetsbestämmelsen i 18 § i förordningen om grundläggande utbildning (852/1998). Därtill skulle det vara nödvändigt att föreskriva om de undantag där det är möjligt att använda enheter.

Detta alternativ svarar dock inte på behoven i nuläget eftersom man vill ha enhetligare förfaranden och regler för användningen av mobila enheter (KuUB 10/2013 rd). Den modell som har valts förbättrar således likabehandlingen av eleverna, när det förutsätts att det i ordningsstadgan ingår bestämmelser om användning och förvaring av mobila enheter.

Som ett tredje alternativ har man övervägt att införa ett totalförbud mot elevernas användning av telefoner och mobila enheter under hela arbetsdagen. I detta fall hade man tagit in i lagen ett förbud mot elevernas mobila enheter under arbetsdagen. Detta alternativ skulle ha förenhetligt läroanstaltnas praxis, men samtidigt skulle det ha hindrat läroanstaltna från att beakta sina olika situationer och behov i fråga om mobila enheter. Alternativet skulle också i större utsträckning än den nuvarande propositionen ha blivit granskad bl.a. med tanke på inskränkningen av de grundläggande fri- och rättigheterna. Ett totalförbud mot användning av mobila enheter skulle behöva övervägas bl.a. med tanke på yttrandefriheten samt skyddet för telefonsamtal eller andra förtroliga meddelanden. När de grundläggande fri- och rättigheterna inskränks ska villkoren för inskränkning uppfyllas. Till exempel är inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna tillåtna bara om målet inte kan nås genom mindre ingrepp i rättigheterna. Därtill ska inskränkningarna vara nödvändiga för att uppnå ett godtagbart syfte. Godtagbarhetskriteriet för inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna är tryggheten av en annan grundläggande fri- och rättighet. Det kan bedömas att ett totalförbud mot telefoner eller andra mobila enheter inte uppfyller villkoren för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Om det föreskrevs om ett totalförbud på lagnivå skulle det inte heller vara möjligt att utarbeta regler på ett sätt som involverar personalen och vårdnadshavarna. Den modell som valts gör det möjligt att i större utsträckning bedöma de lokala behoven. Detta alternativ hade också krävt en ändring i bl.a. utbildningsanordnarens ansvar, såsom exempelvis undervisningspersonalens uppgiftsbeskrivning. Därtill skulle alternativet ha förutsatt ekonomiska resurser.

Som ett fjärde alternativ till den nuvarande modellen har man också övervägt att införa direkt i lagen en skyldighet att förvara elevernas telefoner och andra mobila enheter t.ex. i så kallade telefonparkeringar. I detta alternativ skulle utbildningsanordnarna bli skyldiga att systematiskt ta elevernas telefoner eller andra mobila enheter i förvar under lektionstid. Ett sådant alternativ skulle bidra till att öka utbildningsanordnarnas ansvar för elevernas egendom, eftersom utbildningsanordnaren i samband med att elevernas telefoner eller andra mobila enheter tas i förvar skulle få ansvar för anordningarna enligt skadeståndslagen (412/1974). Ett sådant

alternativ skulle också bidra till lärarnas och den övriga personalens arbetsbörda. Den modell som valts gör det möjligt för utbildningsanordnarna att i sina ordningsregler bestämma om förvaringen av elevernas anordningar under lektionerna, varvid den valda modellen bättre än den alternativa modellen möjliggör bl.a. bedömning av lokala behov.

Därtill kom en eventuell försökslag inte i fråga, eftersom detta skulle ha förutsatt bl.a. att en jämförelsesituation skapas och detta hade inte varit ändamålsenligt bl.a. på grund av att mobila enheter är så vanliga. Vidare finns det forskningsdata om användningen av telefoner och andra mobila enheter.

5.1.2 Laglighetstillsyn av den grundläggande utbildningen

Under beredningen av regeringspropositionen övervägdes det också att i lagen om grundläggande utbildning ta in en bestämmelse som möjliggör ett anmärkningsförfarande. En motsvarande bestämmelse finns i lagen om småbarnspedagogik. I anmärkningsförfarandet inom småbarnspedagogiken kan en vårdnadshavare som är missnöjd med kvaliteten på småbarnspedagogiken framställa en anmärkning till den ansvariga daghemsföreståndaren, den ansvariga personen vid verksamhetsstället eller en ledande tjänsteinnehavare inom småbarnspedagogiken. På motsvarande sätt kan regionförvaltningsverket i egenskap av tillsynsmyndighet överföra ett klagomål som framställts till verket för behandling vid verksamhetsstället i fråga eller till en ledande tjänsteinnehavare inom småbarnspedagogiken för behandling som anmärkning, om det inte redan har framställts en anmärkning i ärendet. Inom småbarnspedagogiken har anmärkningsförfarandet dock inte ansetts vara särskilt verkningfullt och därför fattades det ett beslut om att inte ta in det i propositionen. Det bedömdes att anmärkningsförfarandet i värsta fall fördröjer tillgodoseendet av barnets rättigheter, eftersom det kan leda till en situation där ett klagomål överförs till behandling i anmärkningsförfarandet. Detta kan leda till en situation där vårdnadshavarna blir tvungna att göra ett nytt klagomål.

5.1.3 En fysiskt aktiv livsstil

Ändringen som gäller den fysiskt aktiva livsstilen kunde också ha genomförts så att timantalet i läroämnet gymnastik skulle ha ökats i timfördelningen inom den grundläggande utbildningen. En ökning av timantalet i gymnastik hade dock förutsatt en helhetsöversyn av timfördelningen, eftersom tillägget skulle ha ökat antalet årsveckotimmar inom hela den grundläggande utbildningen. Enligt 24 § i lagen om grundläggande utbildning får elevernas arbetsmängd i den grundläggande utbildningen inte vara större än att dessa med beaktande av den tid som används för skolgången, skolresorna och hemuppgifterna får tillräcklig tid för vila, rekreation och fritidsintressen. Därtill är antalet årsveckotimmar i gymnastik redan i nuläget rätt högt jämfört med andra läroämnena. Det har inte heller reserverats särskilda anslag för att öka undervisningen. En ökad undervisning i läroämnet gymnastik skulle inte nödvändigtvis ha haft den effekt som avses i regeringsprogrammet på den *fysiskt aktiva livsstilen*, som omfattar förutom så kallad grenidrott även annan fysisk aktivitet. Det förslag som har valts påverkar uttryckligen förskoleundervisningens och skolans verksamhetskultur, vilket förverkligar skrivningen i regeringsprogrammet.

5.2 Telefoner och andra mobila enheter i utländsk lagstiftning

Flera europeiska och nordiska länder har vidtagit åtgärder för att förbjuda mobila enheter och telefoner under lektionerna. För närvarande pågår diskussion om åtgärder i EU, Nordiska ministerrådet och Unesco-samarbetet. I EU-länderna finns inget totalförbud mot att använda telefoner och i praktiken används telefoner fortfarande som verktyg för lärandet när läraren beslutar det.

Nederländerna

I grundskolan och på andra stadiet får eleverna inte använda sina telefoner under lektionerna eller i klassrummen. Förbudet gäller flera smarta enheter, såsom telefoner, surfplattor, smartklockor och andra motsvarande enheter. Mobila enheter är dock tillåtna till exempel för elever som har någon medicinsk orsak eller till exempel en skada som förutsätter att en mobil enhet används i skolvardagen. Användningen av mobila enheter är tillåten under lektioner med teman som hänför sig till användning av enheter och utveckling av digitala färdigheter.

Spanien

Telefoner är helt förbjudna i de lägre årskurserna. I de högre årskurserna begränsas användningen av telefoner bl.a. med olika slag av telefonparkeringar. Detta regleras inte i lag, utan är allmän praxis.

Irland

Telefonerna ska vara avstängda under lektionerna och skärmen ska vara svängd nedåt mot elevens bord. Telefoner ska inte heller användas under lunchtid. Det irländska undervisningsministeriet betonar dock att man vill begränsa enheterna i samförstånd med eleverna och föräldrarna.

Island

Islands undervisningsministerium vill utfärda nationella anvisningar om användningen av smarta enheter i de lägre årskurserna.

Storbritannien

Under arbetsdagen lämnar eleverna telefonerna i personliga skåp eller fack där de kan hämtas efter arbetsdagen.

Italien

Det är förbjudet att använda telefoner under hela arbetsdagen. Telefoner kan användas i undantagsfall, om det är fråga om en undervisningssituation.

Grekland

Inom skolans område får man inte använda telefoner eller andra mobila enheter som används i underhållningssyfte.

Lettland

Lettland har beslutat att genom lag förbjuda användningen av telefoner i skolor för elever i årskurs sex och elever som är yngre än det. Förbudet träder i kraft den 31 maj 2025.

Norge

Man vill begränsa användningen av telefoner och surfplattor i grundskolorna. Ministeriet har utfärdat en rekommendation om begränsning av användningen av telefoner i skolorna.

Frankrike

Användningen av telefoner i skolan är förbjuden för elever i åldern 3–15 år. Mobila enheter ska lämnas hemma eller hållas avstängda under hela arbetsdagen. Om en påslagen smarttelefon påträffas hos en elev inom skolans område under arbetsdagen leder detta till kvarsittning för eleven. Skolan beslagtar telefonen och returnerar den till elevens vårdnadshavare.

Sverige

År 2022 har Sverige ändrat sin lagstiftning så att mobila enheter får användas i skolan endast med lärarens godkännande och till följd av detta har en del skolor i Sverige förbjudit användningen av mobila enheter.

Sverige har för avsikt att skärpa lagstiftningen ytterligare så att mobila enheter förbjuds i skolorna under arbetsdagen och rasterna i årskurserna 1–9.

Lagändringarna i Sverige har motiverats bland annat med att Pisa-resultaten har försämrats, med att mobila enheter har negativa konsekvenser för barnens fysiska kondition och psykiska hälsa samt med att många elever i Sverige enligt Pisa-resultaten upplever att användningen av telefoner och andra digitala enheter i skolan är störande. Skärpningarna har motiverats bl.a. med att eleverna har hittat sätt att använda mobila enheter i skolorna, trots att användningen av dem har begränsats i skolans regler.

Tyskland

Ingen reglering på federal nivå. Både förbundsstaten och flera tyska delstater överväger för närvarande åtgärder för att begränsa användningen av mobila enheter.

Danmark

Telefoner får i regel inte användas i grundskolorna. Det är möjligt att använda mobiltelefoner enligt lärarens anvisningar eller på medicinska grunder (t.ex. blodsockermätning vid diabetes).

Estland

En enhet som stör lektionen och undervisningen kan beslagtas. Praxisen är likadan som i Finland.

Rumänien

Telefoner får i regel inte användas i grundskolorna. Det är möjligt att använda mobiltelefoner enligt lärarens anvisningar eller på medicinska grunder (t.ex. blodsockermätning vid diabetes).

Ungern

Beslut om användningen av telefoner och digitala enheter fattas på läroanstaltsnivå. Medicinska undantag är möjliga.

Portugal, Slovenien

Tills vidare finns ingen reglering gällande telefoner, men diskussionen har inletts.

Malta

Telefoner får inte tas till skolan, varvid det inte anses finnas något behov av ändringar i lagstiftningen.

6 Remissvar

Sammanlagt 80 utlåtanden lämnades om propositionen. Utlåtanden lämnades av Aivoliitto ry, Riksdagens justitieombudsmans kansli, Erilaisten oppijoiden liitto ry, Esbo stad, Finlands svenska lärarförbund FSL, Finlands svenska skolungdomsförbund FSS rf, Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Förbundet Hem och Skola, Helsingfors stad, Helsingfors universitet, Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, Andningsförbundet rf, Invalidförbundet rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Jyväskylä stad, Jyväskylä universitet, Kajana stad, Nationella audiovisuella institutet, Kehitysvammaisten tukiliitto ry, Kehitysvammaliitto, Centralhandelskammaren, Hushållslärarnas förbund rf, Kotka stad, Villmanstrands stad, Barnombudsmannens byrå, Centralförbundet för Barnskydd rf, Trafikskyddet, Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry, Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland, Västra Nylands välfärdsområde, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Mediakasvatusseura ry, MIELI Psykisk Hälsa i Finland rf, Miesten tasa-arvo ry, S:t Michels stad, Nuorisotutkimusseura, Näkövammaisten liitto ry, Justitieministeriet, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ, Utbildningsstyrelsen, forskningsgruppen DigiWellbeing vid Uleåborgs universitet, Pemas stad, Rädda Barnen rf, Nyslotts stad, Seinäjoki stad, Sjundeå kommun, Sivistysala ry, Finlands Diabetesförbund rf, Suomen eOppimiskeskus ry, Suomen erityiskasvatuksen liitto ry, Finlands Judoförbund rf, Finlands Kommunförbund rf, Suomen Kuurosokeat ry, Suomen Liikunnan Alueet ry, Suomen Luokanopettajat ry, Suomen Nuorisolääkärit ry, Finlands Ungdomsfullmäktiges Förbund rf, Finlands Olympiska kommitté, Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry, Finlands studiehandledare rf, Finlands Rektorer rf, Finlands UNICEF rf, Finlands Föräldraförbund rf, Tammerfors stad, Tampereen yliopiston normaalkoulu, Institutet för hälsa och välfärd, Dataombudsmannens byrå, Åbo stad, Åbo universitet, Statens idrottsråd, finansministeriet, Handikappforum rf, Vanda stad, Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto, Åbo Akademi och fem privatpersoner.

När det gäller telefoner och andra mobila enheter ansåg flera remissinstanser att propositionen är bra och värd att understöda. Många remissinstanser ansåg att propositionen förenhetligar praxis och förtydligar möjligheterna att ingripa i störande användning av anordningar under lektionerna. Några remissinstanser ansåg dock att det skulle vara nödvändigt att förbjuda anordningarna inte bara under lektioner utan också under raster och matpauser. En del av remissinstanserna ansåg också att propositionen förutsätter precisering i fråga om omhändertagandet av anordningar på förhand. Många av remissinstanserna ansåg att den gällande lagstiftningen möjliggör tillräckligt ingripande, vilket innebär att lagstiftningen inte behöver ändras. Flera remissinstanser fäste också uppmärksamhet vid att det under lektionerna bör vara tillåtet att använda telefoner eller andra mobila enheter också som hjälpmedel.

I fråga om regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning ansåg flera remissinstanser att propositionen är bra och kan understödast. Flera remissinstanser ansåg att propositionen förbättrar barnets rättsskydd och den regionala jämlikheten. En del av remissinstanserna ansåg dock att utvidgningen av regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning är problematisk och vikten av styrning betonades i stället för rättsskydd i efterhand. Många remissinstanser fäste också uppmärksamhet vid betydelsen av att regionförvaltningsverken har tillräckliga resurser och kompetens.

I fråga om den fysiskt aktiva livsstilen ansåg flera remissinstanser att propositionen är bra och kan understödjas. Flera remissinstanser fäste uppmärksamhet vid motionens betydelse för barnens övergripande välbefinnande och propositionen ansågs således vara bra. Flera remissinstanser ansåg dock att verkställandet av propositionen förutsätter konkreta åtgärder, och i remissvaren fästes uppmärksamhet vid betydelsen av tillräckliga resurser och lärarnas utbildning.

I fråga om författningsöversynen ansåg flera remissinstanser att förslaget var bra. Remissinstanserna understödde förslaget att lägga till förskoleundervisningen i beaktandet av barnets bästa. Många remissinstanser understödde också författningsöversynen i anslutning till disciplinen, men remissinstanserna ansåg att propositionen måste preciseras. I synnerhet justitieministeriet föreslog preciseringar i bemyndigandena att utfärda förordning.

Till följd av remissvaren gjordes det korrigeringar och preciseringar i propositionen både i paragraferna och i motiveringen och propositionens konsekvensbedömningar kompletterades. När det gäller telefoner och andra mobila enheter kompletterades specialmotiveringen till paragraferna bl.a. i fråga om situationer där anordningarna används som hjälpmedel. I propositionens motivering har man därtill preciserat de situationer då eleverna kan använda telefoner eller andra mobila enheter för nödvändig kommunikation.

I fråga om regionförvaltningsverkens laglighetsövervakning preciserades paragraferna bl.a. så att gränsdragningen mellan klagan och tillsyn på eget initiativ är tydligare. Därtill begränsades regionförvaltningsverkens rätt till tillsyn på eget initiativ till situationer där regionförvaltningsverket har grundad anledning att misstänka att undervisningen inte ordnas i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och de normer som utfärdats med stöd av den. Bestämmelsen om behandling av personuppgifter preciserades också.

Bemyndigandena att utfärda förordning preciserades utifrån remissvaren. Disciplinkapitlet förtydligades ytterligare utifrån remissvaren så att åtgärderna ordnades i en så kallad stränghetsordning inom paragraferna och i kapitel 7. Terminologin i fråga om disciplin förenhetligades, vilket även korrigerar skillnaderna mellan den finsk- och svenskspråkiga lagen. Till dessa delar utvidgades även motiveringen.

7 Specialmotivering

2 §. Utbildningens mål. Enligt förslaget ändras 2 mom. så att främjande av en fysiskt aktiv livsstil läggs till som mål för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. I och med tillägget beaktas den fysiskt aktiva livsstilen också i grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målet läggs således inte till för att gälla till exempel grundläggande utbildning för vuxna eller förberedande undervisning. Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen är undervisningsformer som gäller hela åldersklassen.

3 §. Grunderna för att ordna utbildning. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket närmare bestämmelser om sätten att ordna utbildningen på får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndigandet att utfärda förordning täcker 1 och 6 § i gällande förordningen om grundläggande utbildning.

3 a §. Barnets bästa. Enligt förslaget fogas till paragrafen också förskoleundervisning, som av misstag tidigare har saknats i paragrafen.

7 §. *En registrerad sammanslutning eller stiftelse som utbildningsanordnare.* Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 6 mom., enligt vilket närmare bestämmelser om ansökan om tillstånd att ordna utbildning och om innehållet i ansökningarna får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndigandet att utfärda förordning täcker 20 § i gällande förordningen om grundläggande utbildning.

14 §. *Timfördelning och grunderna för läroplanen.* Enligt förslaget preciseras 1 mom. så att det av momentet bättre än för närvarande framgår att det är fråga om ett bemyndigande att utfärda förordning i stället för ett beslut av statsrådet. Bemyndigandet att utfärda förordning täcker hela den gällande timfördelningsförordningen.

15 §. *Läroplan.* Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket utbildningsanordnaren varje läsår ska utarbeta en på läroplanen baserad plan för undervisningsarrangemangen och arbetstiderna. Skyldigheten ingår för närvarande i 9 § i förordningen om grundläggande utbildning och lyfts nu upp till lagnivå. Närmare bestämmelser om innehållet i planen och om meddelande om den får enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndigandet att utfärda förordning täcker 9 § i gällande förordningen om grundläggande utbildning.

18 §. *Särskilda undervisningsarrangemang.* Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., enligt vilket det genom förordning av statsrådet får utfärdas närmare bestämmelser om ordnande av ersättande undervisning eller om befrielse från deltagande i undervisningen i situationer där en elev inte får undervisning i religion eller livsåskådningskunskap i enlighet med 13 § i lagen, eller där det på det sätt som avses i 1 mom. i denna paragraf har bestämts att studierna för en elev delvis ska ordnas på annat sätt. Bemyndigandet att utfärda förordning täcker 5 § i gällande förordningen om grundläggande utbildning.

22 §. *Elevbedömning.* Enligt förslaget preciseras 2 mom. så att det av momentet bättre än för närvarande framgår att det är fråga om ett bemyndigande att utfärda förordning samt uppgifter som Utbildningsstyrelsen beslutar om. Enligt bemyndigandet att utfärda förordning utfärdas närmare bestämmelser om principerna för bedömning av eleven och framsteg i studierna genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om detta finns redan i nuläget i 10–14 § i förordningen om grundläggande utbildning. Enligt förslaget kan Utbildningsstyrelsen utfärda föreskrifter om bedömnings sätt och bedömningsanteckningar i fråga om studieprestationer och framsteg i studierna i olika läroämnen samt om de uppgifter som ska antecknas i betygen.

29 §. *Rätt till en trygg studiemiljö.* Det föreslås att 3 mom. i paragrafen ändras som en del av författningsöversynen så att termerna i det ordnas från den lindrigaste till den strängaste: pedagogiska åtgärder, disciplinära åtgärder och säkerhetsåtgärder. Pedagogiska åtgärder är skyldighet att stå upp (35 § 4 mom.) och fostrande samtal (35 a §). Disciplinära åtgärder är från den lindrigaste till den strängaste att göra hemuppgifter efter arbetsdagens slut, kvarsittning, skriftlig varning enligt 36 § samt avstängning för viss tid. Säkerhetsåtgärder är åtgärder i anslutning till att eleven avlägsnar sig och till avlägsnandet av en elev i nuvarande 36 och 36 b §, förvägrande av undervisning enligt 36 c § samt omhändertagande enligt 36 d §.

Det föreslås att ett nytt 4 mom. fogas till paragrafen. Enligt momentet får elever inte använda telefoner eller andra mobila enheter under lektionerna. Ett undantag från denna huvudregel är användning av telefoner eller andra mobila enheter i inlärnings syfte eller för elevens personliga hälsovård. Tillämpningen av paragrafen är inte beroende av vem som äger den apparat som eleven använder, utan användning som stör, dvs. annan än pedagogisk användning, ska vara förbjuden med alla mobila enheter.

Med mobil enhet avses en bärbar anordning som lämpar sig för behandling av data eller media eller för trådlös överföring av data. Mobila enheter kan vara till exempel telefoner, surfplattor, bärbara datorer eller andra bärbara apparater såsom hörlurar eller smartklockor.

Enligt förslaget är det i regel tillåtet att använda telefoner eller andra mobila enheter i inlärnings syfte med lärarens tillstånd. Lärarens tillstånd kan vara antingen muntligt eller vid behov skriftligt och det kan omfatta t.ex. en enskild lektion eller flera lektioner. Enligt grunderna för läroplanen ansvarar läraren för en pedagogiskt målinriktad och ändamålsenlig användning av digitala apparater. Användningen av digitala apparater och tjänster under lektionerna baserar sig på målen enligt grunderna för läroplanen.

Förslaget ändrar inte skolornas nuvarande undervisning i informations- och kommunikationsteknik, mediekunskap som ingår i multilitteraciteten och programmering. Bestämmelser om undervisning i informations- och kommunikationsteknik finns i statsrådets förordning om timfördelningen inom den grundläggande utbildningen. Övning i användningen av informations- och kommunikationstekniska apparater och utvecklandet av elevernas digitala kunnande är således fortfarande en del av undervisningen enligt läroplanen. Paragrafen utesluter således inte skyldigheten enligt förordningen och grunderna för läroplanen att undervisa i innehåll och färdigheter som hänför sig till digital kompetens.

Enligt propositionen får eleven under lektionstid använda telefonen eller någon annan mobil enhet för sin hälsovård endast med muntligt eller skriftligt tillstånd av läraren eller rektorn. Inte heller i detta fall får telefonen eller den mobila enheten användas på ett sätt som stör undervisningen eller lärandet. Enligt förslaget är det möjligt att använda telefonen eller en annan mobil enhet för hälsovård exempelvis vid behandling av diabetes.

När en telefon eller annan mobil enhet används för hälsovård handlar det vanligtvis om en långvarig sjukdom, varvid tillstånd inte behöver begäras eller beviljas upprepade gånger utan det beviljas t.ex. för hela läsåret.

Enligt läroplanen svarar vårdnadshavarna och barnet självt enligt sin utvecklingsnivå för skolelevens läkemedelsbehandling. Vid behov kan utbildningsanordnarens gemensamma verksamhetsmodeller för läkemedelsbehandling beskrivas t.ex. i utbildningsanordnarens elevhälsoplan.

Undervisnings- och kulturministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och Finlands Kommunförbund har tillsammans utarbetat en verksamhetsmodell för principerna för läkemedelsbehandling. I enlighet med verksamhetsmodellen ordnas det ett samråd mellan vårdnadshavarna, skolans aktörer och den enhet som vårdar eleven, där man kommer överens om vården och stödet under arbetsdagen. Vid samrådet kan man komma överens om t.ex. blodsockermätningar. I verksamhetsmodellen har man därtill utarbetat en planeringsblankett med hjälp av vilken man kan komma överens om principerna för läkemedelsbehandlingen. Om det är nödvändigt att använda en telefon eller någon annan mobil enhet för elevens personliga hälsovård kan läraren eller rektorn få dessa uppgifter om barnets sjukdom och de åtgärder den kräver av vårdnadshavarna, den specialiserade sjukvården och skolhälsovården. På basis av detta kan en lärare eller rektor ge ett tillstånd enligt förslaget att använda telefoner eller andra mobila enheter under lektionstid.

Mobila enheter kan användas i skolan förutom för hälso- och sjukvård även för att stödja elevernas individuella behov, upprätthålla funktionsförmågan och för elevens stödbehov som hjälpmedel, till exempel som stöd för kommunikation och som digitala hjälpmedel. Propositionen hindrar inte att eleven använder digitala anordningar som upprätthåller elevens

funktionsförmåga som hjälpmedel för lärandet och när eleven behöver en telefon eller mobil enhet på grund av en begränsning i funktionsförmågan till följd av en skada.

Elever med utvecklingsstörning eller talsvårigheter kan behöva digitala hjälpmedel till exempel för att kommunicera, för behandling av information i förenklad form samt för verksamhetsstyrning. Synskadade elever behöver telefoner eller andra mobila enheter som hjälpmedel för att röra sig eller se i skolan. Propositionen hindrar inte ovan nämnd användning av hjälpmedel. Därtill har handikappade elever och andra elever i behov av särskilt stöd med stöd av 31 § i lagen om grundläggande utbildning rätt att avgiftsfritt få sådana särskilda hjälpmedel som är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen.

Om eleven och vårdnadshavaren har ett tvingande behov av att vara i kontakt med varandra under lektionen kan detta ske via läraren. För detta ändamål kan eleven få sin telefon av läraren för den tid som behövs. Sådana tvingande situationer är till exempel plötsliga sjukdomsfall, olyckor eller andra motsvarande oförutsedda och exceptionella situationer. I denna proposition föreslås inga bestämmelser på lagnivå om sådana situationer, utan de måste avtalas separat med läraren. Därtill ska eleven alltid ha rätt att i nödsituationer kontakta en myndighet eller vårdnadshavare, till exempel att ringa nödnumret.

Det föreslås att 4 mom. (5 mom. i propositionen) ändras så att utbildningsanordnaren i ordningsstadgan eller ordningsbestämmelserna ska bestämma om förvaringen av telefoner och andra mobila enheter i situationer enligt 4 mom. i propositionen.

I det gällande momentet föreskrivs att den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan ska främjas med en ordningsstadga eller andra ordningsbestämmelser som tillämpas i skolan eller på någon annan plats där undervisning ordnas. Med en annan plats där undervisning ordnas avses enligt gällande lagstiftning undervisning som sker utanför skolan, såsom undervisning vid idrottscentrum och under klassresor.

Enligt förslaget kan det i ordningsstadgan bestämmas om förvaring av telefoner och andra mobila enheter under lektionen på en plats som utbildningsanordnaren på förhand bestämt. En sådan förvaringsplats kan vara t.ex. en telefonparkering eller någon annan lämplig plats där eleverna åläggs att lämna sina mobila enheter under lektionen.

Enligt förslaget ska det i ordningsstadgan finnas bestämmelser om begränsning av användningen av telefoner eller andra mobila enheter utanför lektionstid, exempelvis under raster. I fråga om förvaringen bestäms det med stöd av ordningsreglerna att telefoner eller andra mobila enheter ska förvaras t.ex. i väskan eller telefonparkeringen.

Med *den del av arbetsdagen som inte är lektionstid* avses i propositionen bl.a. raster, måltider och till exempel förflyttning från en plats till en annan.

Skolans ordningsstadga får inte stå i strid med lagen. Genom ordningsstadgan kan man inte avvika från de grundläggande fri- och rättigheter som föreskrivs i grundlagen eller från andra saker som föreskrivs genom lag. I utarbetandet av ordningsreglerna engageras förutom eleverna även lärarna, den övriga personalen och vårdnadshavarna.

Enligt 3 § i förordningen om grundläggande utbildning ska ”minst 45 minuter per timme användas för undervisning. Den tid som används för undervisningen indelas i ändamålsenliga undervisningsavsnitt”. Således är lektionens längd 45–60 minuter. Mellan lektionerna är det ändamålsenligt att ordna pauser för rekreation.

Rasterna mellan lektionerna är allmänt avsedda för elevernas rekreation och upprätthållande av gemenskapen, vilket kan anses bidra till att främja orken och koncentrationsförmågan.

I ordningsreglerna kan man även begränsa användningen av mobila enheter utanför lektionstid. Om skolan i sina ordningsregler även begränsar användningen av mobila enheter utanför lektionstid, ska den se till att eleven vid behov har möjlighet att till exempel kontakta sin vårdnadshavare eller sköta personliga angelägenheter som inte kan skjutas upp.

Ordningsreglerna är skolspecifika och tar hänsyn till lokala förhållanden. Utbildningsstyrelsen har utfärdat en anvisning om utarbetande av ordningsregler (Anvisning 1/012/2016). Anvisningen kommer att uppdateras i enlighet med propositionen.

33 §. Inkvartering. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom., enligt vilket närmare bestämmelser om de förmåner som hör till inkvarteringen får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndigandet att utfärda förordning täcker 21 § i gällande förordningen om grundläggande utbildning.

36 §. Disciplin. Det föreslås att paragrafen som en del av författningsöversynen skrivs om, eftersom 2 och 3 mom. föreslås bli upphävda och de återstående momenten omorganiserats. Det föreslås att gällande 2 mom. upphävs och innehållet i det flyttas till 36 b §. Eftersom tillsägelse till en elev att avlägsna sig är en säkerhetsåtgärd är det tydligare att det föreskrivs om detta i 36 b §. Det föreslås att gällande 3 mom. upphävs och innehållet i det flyttas till den nya 36 c §. Eftersom förvägrande av undervisning är en säkerhetsåtgärd är det tydligare att det i fortsättningen föreskrivs om detta i en separat paragraf.

Nuvarande 4 mom. blir det nya 1 mom. med gällande innehåll.

Nuvarande 1 mom. blir det nya 2 mom. med gällande innehåll, men den sista meningen stryks som onödig. Skriftlig varning och avstängning för viss tid är disciplinära åtgärder i likhet med de övriga åtgärder som ingår i 36 §. Enligt 36 a § ska de dock fortfarande omfattas av olika förfaranden, eftersom de är de strängaste disciplinära åtgärderna. Genom att stryka meningen förtydligas också den svenskspråkiga versionen av lagen, eftersom begreppet ”kurinpitotoimi” inte har ingått i den.

Nuvarande 5 mom. och 6 mom. blir det nya 3 mom. med gällande innehåll.

36 a §. Förfarandet i disciplinärenden och verkställighet av avstängning. Som en del av författningsöversynen föreslås det att förvägrande av undervisning fogas till paragrafens rubrik, eftersom detta för närvarande inte ingår i något av de använda orden ”disciplinärenden” eller ”avstängning”. Den nya rubriken är: Förfarande i disciplinärenden samt vid förvägrande av undervisning och verkställighet av avstängning.

I 1 och 6 mom. föreslås tekniska ändringar till följd av ändringen i 36 § och ändringarna i 36 b § och 36 c §.

36 b §. Avlägsnande av en elev som uppför sig störande och äventyrar säkerheten. Som en del av författningsöversynen föreslås det att tillsägelse till en elev att avlägsna sig fogas till paragrafens rubrik, vilket motsvarar den överföring som görs till paragrafen. Den nya rubriken är: Tillsägelse till en elev att avlägsna sig och avlägsnande av en elev som uppför sig störande och äventyrar säkerheten.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 1 mom., till vilket det innehåll som för närvarande finns i 36 § 2 mom. flyttas som sådant.

I nuvarande 1 och 3 mom. föreslås tekniska ändringar till följd av ändringen i 36 § och ändringarna i 36 b § och 36 c §. Bestämmelser om rektorns och lärarens beslutanderätt i fråga om tillsägelse till en elev att avlägsna sig finns i fortsättningen på lagnivå. Dessutom förtydligas det att åtgärder som hänför sig till att en elev avlägsnar sig och till avlägsnande av en elev ska registreras.

36 c § (upphävd). Som en del av författningsöversynen föreslås det att den upphävda 36 c § tas in i lagen igen med rubriken Förvägrande av undervisning. Till paragrafen överförs bestämmelserna i det nuvarande 36 § 3 mom. som sådana. Den nya paragrafen förtydligar att förvägran av undervisning är en säkerhetsåtgärd och inte en disciplinär åtgärd.

36 d §. Rätt att omhänderta föremål eller ämnen. I 1 mom. föreskrivs att rektorn och en lärare vid en skola har rätt att tillsammans eller var för sig under arbetsdagen frånta en elev ett förbjudet föremål eller ämne enligt 29 § 2 mom. eller ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inläringen med.

Det föreslås att det nya 29 § 4 mom., som gäller telefoner och andra mobila enheter som elever använder, fogas till hänvisningsbestämmelsen. Då har rektorn eller en lärare vid en skola rätt att tillsammans eller var för sig frånta en elev en telefon eller någon annan mobil enhet om eleven stör undervisningen eller inläringen med den.

Som störande av undervisningen eller lärandet betraktas exempelvis att telefonen eller en annan mobil enhet hålls framme. Användning som stör innebär också att både elevens eget eller någon annan elevs lärande störs och att lärarens undervisning störs.

Om eleven har beviljats tillstånd att använda telefon eller en annan mobil enhet för hälsoskäl, men han eller hon använder den på ett störande sätt för något annat ändamål än hälso- och sjukvård omhändertas anordningen i detta fall. Detta gäller också situationer där en telefon eller annan mobil enhet används i inläringssyfte eller som hjälpmedel. Efter omhändertagandet ska det dock vara möjligt att använda telefonen eller en annan mobil enhet i vårdsyfte till exempel så att eleven kan begära att få telefonen av läraren tillfälligt för hälsovårdsändamål.

Utbildningsanordnaren ansvarar för telefoner eller andra mobila enheter under förvaringen eller omhändertagandet. På skadestånd tillämpas skadeståndslagen (412/1974).

36 h §. Elevvård i samband med disciplinära åtgärder och tillrättavisning. Som en del av författningsöversynen föreslås det att tillsägelse till en elev att avlägsna sig och förvägrande av undervisning fogas till paragrafens rubrik, för att förtydliga ställningen för 36 b och 36 c § som säkerhetsåtgärder. Paragrafens nya rubrik är: Elevvård i samband med disciplinära åtgärder, tillsägelse till en elev att avlägsna sig samt förvägrande av undervisning. I fortsättningen ska begreppet tillrättavisning inte användas i lagen om grundläggande utbildning, vilket förtydligar de disciplinära termerna.

I paragrafen föreslås tekniska ändringar till följd av ändringen i 36 § och ändringarna i 36 b § och 36 c §.

36 i §. Uppföljning av disciplinära och pedagogiska åtgärder. Som en del av författningsöversynen föreslås det att säkerhetsåtgärder fogas till paragrafens rubrik för att förtydliga ställningen för 36 b och 36 c § som säkerhetsåtgärder. Därtill föreslås det att rubriken

ska ordnas i så kallad stränghetsordning. Paragrafens nya rubrik är: Uppföljning av pedagogiska och disciplinära åtgärder samt säkerhetsåtgärder.

Det föreslås att den nya 36 c § fogas till förteckningen i paragrafen och att förteckningen samtidigt förtydligas så att den blir mer läsbar.

37 §. Personal. Som en del av författningsöversynen föreslås det att det till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket grundläggande utbildning också kan ges av en lärarstuderande under en lärares handledning. Bestämmelsen som i nuläget finns i 22 § i förordningen om grundläggande utbildning lyfts således upp på lagnivå och motsvarande bestämmelse i förordningen upphävs. Den svenskspråkiga bestämmelsen har preciserats i samband med överföringen.

41 a §. Tillsyn. I paragrafen föreslås bestämmelser om regionförvaltningsverkets rätt att övervaka undervisningen också på eget initiativ. Enligt paragrafen kan regionförvaltningsverket också av grundad anledning på eget initiativ undersöka om undervisningen har ordnats enligt vad som föreskrivs i denna lag eller med stöd av denna lag. Redan i nuläget kan regionförvaltningsverket enligt 10 § i kommunallagen med anledning av klagomål undersöka om kommunen har iakttagit gällande lag. En motsvarande bestämmelse i fråga om statliga och privata skolor finns i 6 § i lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata. För att undvika överlappande reglering har paragrafen endast en hänvisning till kommunallagen och lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata. Med undervisning avses i detta sammanhang utöver undervisning som ges av en lärare även andra rättigheter för eleven, såsom till exempel rätt till personlig frihet och integritet, rätt till jämlikt och jämställt bemötande, prioriteringen av barnets bästa, rätt till avgiftsfri undervisning enligt läroplanen, tillräckligt stöd för inläring och skolgång samt rätt till elevvård och elevhandledning, rätt till en trygg studiemiljö, rätt till delaktighet, rätt till skolreseförmån, rätt till inkvartering, rätt till vård vid olycksfall och hälsovård samt rätt till kostförmån. Däremot omfattas inte till exempel morgon- och eftermiddagsverksamhet samt tillsynen av elever i hemundervisning av tillsynen på eget initiativ. Om det är fråga om en sådan förmån, rättighet eller skyldighet som utbildningsanordnaren är skyldig att fatta ett förvaltningsbeslut om, ska de metoder för ändringssökande som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning i första hand användas för att få ändring.

I propositionen föreslås det att regionförvaltningsverket ska ha rätt att av grundad anledning också på eget initiativ undersöka undervisningens lagenlighet. En grundad anledning kan anses vara t.ex. att regionförvaltningsverket har fått kännedom om att vårdnadshavarna har uttryckt oro över ordnandet av undervisningen. Eftersom det föreslås att ändringen genomförs inom ramen för de befintliga resurserna, är regionförvaltningsverkets initiativförmåga i laglighetsövervakningen i stor utsträckning beroende av i vilken mån verket har tillräckliga personalresurser som lämpar sig för uppgiften. Målet på lång sikt är att tyngdpunkten i och med att tillsynsmyndighetens personalstruktur förändras i allt högre grad flyttas till förhandstillsyn på eget initiativ när den juridiska kompetensen stärks. Det är viktigt att regionförvaltningsverket också har möjlighet att undersöka på eget initiativ, om verket får kännedom om att undervisningen inte ordnas i enlighet med normerna. Den nuvarande situationen är svår för regionförvaltningsverket, eftersom verket inte har möjlighet att ingripa i verksamhet som ordnats på ett lagstridigt sätt också i det fall att missförhållanden lyfts fram till exempel i medierna. Även med tanke på barnens rättsskydd är den nuvarande situationen problematisk. Rätten till undersökning på eget initiativ kan gälla ordnandet av undervisning i allmänhet eller endast en enskild elevs ärende. Rätten att på eget initiativ undersöka om utbildningsanordnaren har handlat i enlighet med lagen om grundläggande utbildning ersätter dock inte det lagstadgade systemet för ändringssökande och är inte ett alternativ till det.

Bestämmelser om de förfaranden som ska iakttas vid behandlingen av förvaltningsklagan finns i 8 a kap. i förvaltningslagen. Eftersom behandlingen av förvaltningsklagan alltid förutsätter att ett klagomål har anförts i ärendet, lämpar sig bestämmelserna i 8 a kap. i förvaltningslagen inte som sådana för behandling av ett tillsynsärende på eget initiativ. Därför föreslås det i paragrafen, på motsvarande sätt som i 53 § i förvaltningslagen, att grunderna för god förvaltning ska iakttas och att rättigheterna för de personer som direkt berörs av saken ska tryggas vid undersökning på eget initiativ. På avgöranden som gäller tillsyn som regionförvaltningsverket utför på eget initiativ och på delgivning av sådana avgöranden tillämpas förvaltningslagen (434/2003). Till dessa delar motsvarar behandlingen av ett ärende som grundar sig på undersökning på eget initiativ behandlingen av en förvaltningsklagan.

Syftet med propositionen är att förbättra regionförvaltningsverkens ställning som tillsynsmyndighet till exempel i situationer där det i medierna framkommer missförhållanden i ordnandet av undervisningen. Med beaktande av att reformen genomförs inom ramen för de gällande resurserna och att syftet med propositionen inte är att återgå till det gamla systemet med skolinspektörer, som slopades redan för flera decennier sedan, innehåller propositionen inga bestämmelser om inspektioner som görs i skolan. Tillsynen på eget initiativ sker således i huvudsak skriftligen. Tillsynsmyndigheten kan dock om den så vill besöka skolan och diskutera missförhållanden i anslutning till ordnandet av undervisningen med utbildningsanordnaren. Också med stöd av 19 § i lagen om grundläggande utbildning kan tillsynsmyndigheten besöka skolan för att följa med undervisningen.

41 b §. Rätt att få uppgifter. I paragrafen föreslås bestämmelser om regionförvaltningsverkets rätt att få nödvändiga uppgifter av utbildningsanordnaren. För att tillsynsuppgiften ska kunna skötas med framgång förutsätts att tillsynsmyndigheten har tillgång till de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av uppgiften. Således måste utbildningsanordnaren trots sekretessbestämmelserna avgiftsfritt ge regionförvaltningsverket de handlingar som är nödvändiga för undersökning av ett klagomål eller för utförande av en sådan tillsynsuppgift som avses i 41 a §. Eftersom klagomål och tillsyn på eget initiativ kan gälla mycket olika ärenden är det omöjligt att på förhand fastställa vilka uppgifter som är nödvändiga för behandlingen av respektive ärende. Även till exempel elevernas och lärarnas personuppgifter kan komma att behandlas. De nationella bestämmelserna om rätten att få uppgifter vore nödvändiga, förutom med hänvisning till den allmänna lagstiftningen gällande personuppgifter, i tillägg också för att säkerställa regionförvaltningsverkets rätt att av utbildningsanordnaren få nödvändiga uppgifter uttryckligen för ett visst användningsändamål enligt 41 a §. De föreslagna bestämmelserna kompletterar den allmänna lagstiftningen enligt vilken regionförvaltningsverket är skyldigt att behandla personuppgifter som det fått i enlighet med EU:s allmänna dataskyddsförordning och dataskyddslagen (1050/2018) som kompletterar den. Dessutom kan det konstateras att enligt 29 § 1 mom. 3 punkten i offentlighetslagen kan en myndighet lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling till en annan myndighet om handlingen behövs vid behandlingen av förhandsbesked, förhandsavgörande, sökande av ändring i myndighetens beslut eller behandling av klagomål eller underställningsärenden som gäller en åtgärd. Propositionen har gjorts inom ramen för det nationella handlingsutrymmet. Det nationella handlingsutrymmet i förhållande till dataskyddsförordningen behandlas i motiveringen till lagstiftningsordningen.

41 c §. Anmärkning och uppmärksamgörande. I paragrafen föreslås bestämmelser om de sanktioner som regionförvaltningsverket kan tillgripa. Det föreslås att regionförvaltningsverket kan ge utbildningsanordnaren en anmärkning med tanke på framtida verksamhet om ärendet inte ger anledning till andra åtgärder. En anmärkning kan ges förutom till en kommun och en tjänsteinnehavare vid en kommun också till en privat utbildningsanordnare och den person som svarar för den felaktiga undervisningen, oberoende av om personen står i tjänsteförhållande eller anställningsförhållande. I 2 mom. föreslås bestämmelser om uppmärksamgörande som är en

lindrigare sanktion än en anmärkning. Uppmärksamgörande kommer i fråga i en situation där utbildningsanordnarens verksamhet inte ger anledning till en anmärkning eller andra åtgärder, men tillsynsmyndigheten vill fästa utbildningsanordnarens uppmärksamhet vid att undervisningen ordnas på behörigt sätt och att god förvaltningssed iakttas. Både anmärkningar och uppmärksamgörande är sanktioner som också ingår i lagen om småbarnspedagogik, och därför är det för konsekvensens skull motiverat att föreskriva att motsvarande metoder ska användas också för den undervisning som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning.

Bestämmelser om anmärkning och uppmärksamgörande med anledning av förvaltningsklagan finns redan för närvarande i 8 a kap. i förvaltningslagen. För tydlighetens skull är det dock motiverat att föreskriva om dessa också i lagen om grundläggande utbildning på samma sätt som i lagen om småbarnspedagogik, för att utbildningslagstiftningen ska vara konsekvent.

41 d §. Föreläggande Det föreslås att det i 1 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 58 § i gällande lagen om småbarnspedagogik att regionförvaltningsverket får meddela ett föreläggande om att bristerna eller missförhållandena ska avhjälpas om det upptäcks brister eller andra missförhållanden som äventyrar elevens rättigheter när utbildningen ordnas eller tillhandahålls eller om anordnandet av utbildningen i övrigt strider mot denna lag. Eventuella brister kan t.ex. vara att undervisningen ordnas i strid med den gällande timfördelningen eller att de stödåtgärder som eleven behöver försummas. I detta fall ska det också utsättas en tid inom vilken behövliga åtgärder ska vidtas.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om användning av vite. Möjligheten att förelägga vite kan anses behövlig med tanke på effektiv myndighetsverksamhet. Enligt det föreslagna 2 mom. kan regionförvaltningsverket förena ett föreläggande som avses i 1 mom. med vite. I detta fall tillämpas därtill bestämmelserna i viteslagen (1113/1990).

Bestämmelser om sökande av ändring i ett föreläggande finns i 42 a § i lagen om grundläggande utbildning.

42 d §. Besvärsförbud. Som en del av författningsöversynen föreslås i paragrafen tekniska ändringar som motsvarar det nuvarande innehållet till följd av ändringen i 36 § och ändringarna i 36 b § och 36 c §. I fråga om medel för vilka utbildningsanordnaren inte fattar ett förvaltningsbeslut utan gör en registrering används i paragrafen enligt förslaget begreppet ”åtgärd”. Eftersom åtgärderna är centrala för dem som tillämpar lagen, är det motiverat att det också i fråga om registreringar föreskrivs om besvärsförbud, även om medlen inte är egentliga förvaltningsbeslut.

Till paragrafen fogas beslut om anmärkning eller uppmärksamgörande (41 c §). I fråga om anmärkningar eller beslut om uppmärksamgörande motsvarar bestämmelsen lagen om småbarnspedagogik.

Samtidigt föreslås det för tydlighetens och läsbarhetens skull att de nuvarande 1 och 2 mom., som båda gäller besvärsförbud hos förvaltningsdomstolen, slås samman och att momentet ändras till listform. Det nuvarande 3 mom. blir således 2 mom. och ändras inte till innehållet.

46 §. Grundläggande utbildning för vuxna Det föreslås att 1 mom. preciseras så att det till momentet också fogas en hänvisning till 41 a–d § i lagen om grundläggande utbildning. På detta sätt säkerställs det att också den grundläggande utbildningen för vuxna omfattas av regionförvaltningsverkens rätt att på eget initiativ undersöka om undervisningen har ordnats i enlighet med denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Således blir också regionförvaltningsverkets rätt att få uppgifter och påföra sanktioner tillämplig på grundläggande

utbildning för vuxna. Hänvisningen till 36 § uppdateras så att den motsvarar de tekniska ändringar som föreslås i 36 §.

48 §. Närmare bestämmelser. Det föreslås att paragrafen upphävs. Paragrafen innehåller ett allmänt bemyndigande att utfärda förordning som strider mot 80 § i grundlagen. Med stöd av bemyndigandet har det utfärdats bestämmelser i förordningen om grundläggande utbildning och timfördelningsförordningen. Förordningarna förblir i kraft med stöd av de bemyndiganden som fogas till lagen om grundläggande utbildning (förslagen som gäller 3, 7, 15, 18 och 33 §), även om det allmänna bemyndigandet upphävs.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Första meningen i 9 § i förordningen om grundläggande utbildning stryks i och med det föreslagna tillägget i 15 § i lagen om grundläggande utbildning.

På grund av författningsöversynen som gäller bestämmelserna om disciplin måste hänvisningarna till 36 § i lagen om grundläggande utbildning uppdateras i 18 § i förordningen om grundläggande utbildning.

Till följd av tillägget i 37 § i lagen om grundläggande utbildning upphävs 22 § i förordningen om grundläggande utbildning.

9 Ikraftträdande

Ändringarna som gäller telefoner och andra mobila enheter, ändringen som gäller laglighetstillsynen av den grundläggande utbildningen samt de ändringar som gäller författningsöversyn föreslås träda i kraft den 1 augusti 2025.

Ändringen av 2 § i lagen om grundläggande utbildning, dvs. ändringen som gäller den fysiskt aktiva livsstilen, föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026 för att Utbildningsstyrelsen och de lokala utbildningsanordnarna ska ha tillräckligt med tid att ändra läroplanerna.

Enligt handboken *Lainkirjoittajan opas* kan upphävandet av förordningar som utfärdats med stöd av en lag som upphävs förhindras endast genom att det i lagens övergångsbestämmelser föreskrivs att förordningarna förblir i kraft. I och med att 48 § upphävs föreslås det således att det i övergångsbestämmelsen föreskrivs att de förordningar som tidigare utfärdats med stöd av paragrafen förblir i kraft.

10 Verkställighet och uppföljning

Utbildningsstyrelsen ser över grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt uppdaterar anvisningen om ordningsregler och anvisningen om mobila enheter så att de motsvarar lagändringarna som gäller användning av telefoner och andra mobila enheter. Även i föreskrifter och anvisningar som gäller disciplinära åtgärder beaktas de författningstekniska ändringar som ingår i propositionen.

De konsekvenser som begränsningarna av användningen av mobila enheter har för tryggheten av en lugn skolmiljö i grundskolorna följs upp och förbudets omfattning ska vid behov granskas ytterligare på författningsnivå.

Utbildningsstyrelsen uppdaterar de riksomfattande grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen så att de motsvarar lagändringen

som gäller den fysiskt aktiva livsstilen. Utbildningsstyrelsen stöder lokala utbildningsanordnare i arbetet med läroplanen. Vid stödandet av genomförandet kan man utnyttja befintliga nätverk (t.ex. Skolan i rörelse) och funktioner.

Undervisnings- och kulturministeriet och regionförvaltningsverken följer upp hur antalet fall av undersökning på eget initiativ utvecklas under de kommande åren.

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen har inget förhållande till budgetpropositionen.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Viktiga grundläggande fri- och rättigheter som ska beaktas med tanke på propositionen är rätten till utbildning enligt 16 § i grundlagen, rätten till rättsskydd och god förvaltning enligt 21 § i grundlagen, rätten till jämlikhet och likabehandling enligt 6 § i grundlagen, rätten till liv, personlig frihet och integritet enligt 7 § i grundlagen, skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen, yttrandefriheten enligt 12 § i grundlagen, egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen, det allmännas skyldighet enligt 22 § i grundlagen att se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Därtill bedöms förslaget med tanke på kravet på att bestämmelser ska utfärdas genom lag enligt 2 § 3 mom. och 80 § i grundlagen samt i förhållande till den kommunala självstyrelsen enligt 121 § i grundlagen.

Som helhet kan den föreslagna regleringen anses vara grundrättighetsbejakande och stödja barnets rättigheter. Propositionen har samband med konventionerna om mänskliga rättigheter, varav de viktigaste är FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 59–60/1991, nedan *barnkonventionen*) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 27/2016, nedan *funktionsrättskonventionen*).

Det förbud mot användning av telefoner och andra mobila enheter under lektionerna som föreslås i propositionen innebär i viss mån en inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Om de grundläggande fri- och rättigheterna inskränks i lagstiftningen måste villkoren för inskränkning uppfyllas. I fråga om allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna har grundlagsutskottet gett ett betänkande (GrUB 25/1994 rd – RP 309/1993 rd).

Ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna förutsätter att tryggheten av det intresse som nämns i varje inskränkingsbestämmelse nödvändigt kräver det. I enlighet med den godtagbarhetsprincip som framgår av bestämmelsen får befogenheter enligt lagen inte utövas för något annat ändamål än det som framgår av och godkänns i bestämmelsen.

I enlighet med proportionalitetsprincipen (principen om lindrigare åtgärd), som betonas i bestämmelserna, förutsätts det inte bara att åtgärden är nödvändig för att uppnå det mål som anges i lagen, utan också att man av de tillgängliga åtgärderna alltid väljer den åtgärd som i varje enskilt fall minst inskränker barnets självbestämmanderätt eller andra grundläggande fri- och rättigheter. Om åtgärder som är lindrigare än de inskränkingsåtgärder som avses i lagen är tillräckliga, får inskränkningarna inte alls användas. Inskränkingsåtgärderna ska alltid stå i skäligen proportion till det mål som uppställts för användningen av dem.

Proportionalitetsavvägning kan komma i fråga t.ex. i situationer där läraren omhändertar elevernas föremål. Ingreppet i de grundläggande fri- och rättigheterna får inte leda till ett oskäligt slutresultat för eleven. Omhändertagande eller undersökning av saker som ägt rum utan elevens samtycke kränker elevens egendoms- och integritetsskydd och begränsar rätten till personlig integritet.

De metoder som används ska vara noggrant avgränsade i lagstiftningen och det ska finnas ett nödvändigt behov av åtgärderna. Motiverade situationer kan vara t.ex. sådana där avsikten är att skydda elevens eller andras rätt till en trygg lärmiljö eller rätt till lärande. Medlen som används ska alltid stå i rätt proportion till målet samt ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna så lite som möjligt (RP 66/2013 rd, s. 47; GrUU 35/2013 rd, s. 3). En central aspekt i proportionalitetskravet är begränsningens ”nödvändighet”. I alla avgöranden som gäller skolan ska elevens bästa komma i främsta rummet.

Begränsningen av användningen av telefoner och andra mobila enheter handlar dock inte enbart om att inskränka de grundläggande fri- och rättigheterna, utan det är också fråga om skyldigheter och befogenheter som ges till utbildningsanordnare samt rektorer och lärare för att möjliggöra en trygg lärmiljö.

Enligt rättsstatsprincipen i 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag. Därtill ska lag noggrant iakttas i all offentlig verksamhet. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Därför föreslås det att bestämmelser om begränsning av användningen av telefoner och andra mobila enheter utfärdas genom lag.

Grundlagen förutsätter att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Därför kan man genom ordningsstadgor ingripa i individens rättigheter endast i begränsad utsträckning. Interna bestämmelser får inte avvika från eller stå i strid med de grundläggande fri- och rättigheterna enligt grundlagen eller andra frågor som hör till området för lagstiftningen.

12.1 Jämlikhet

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt 2 mom. får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt 3 mom. i paragrafen ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

Jämlik behandling av barn innebär att man måste beakta barnets ställning i samhället i förhållande till vuxna och också utveckla rättsskyddet så att det de facto omfattar barn.

Enligt artikel 3.1 i barnkonventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Enligt artikel 3.2 åtar sig konventionsstaterna att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet. Konventionsstaterna ska för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder. Enligt artikel 3.3 ska konventionsstaterna säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal, och

lämplighet samt behörig tillsyn. Enligt artikel 23 i barnkonventionen erkänner konventionsstaterna att ett psykiskt eller fysiskt handikappat barn bör åtnjuta ett fullvärdigt och hyggligt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och underlättar barnets aktiva deltagande i samhället. Enligt barnkonventionen har barnet rätt till särskilt skydd.

Enligt artikel 4.1 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning åtar sig konventionsstaterna att säkerställa och främja fullt förverkligande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning utan diskriminering av något slag på grund av funktionsnedsättning. I detta syfte åtar sig konventionsstaterna att genomföra eller främja forskning och utveckling av och främja tillgång till och användning av ny teknik, innefattande informations- och kommunikationsteknik, samt hjälpmedel som är lämpliga för personer med funktionsnedsättning, med prioritering av teknik till överkomligt pris (underpunkt g).

Enligt artikel 24.3 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att lära sig praktiska och sociala färdigheter för att underlätta deras fulla och likvärdiga deltagande i utbildning och som samhällsmedlemmar. I detta syfte ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att utbildning av personer, särskilt av barn, med synskada eller dövblindhet eller som är döva eller hörselskadade, ges på de mest ändamålsenliga språken, formerna och medlen för kommunikation för den enskilde och i miljöer som maximerar akademisk och social utveckling (underpunkt c).

Enligt artikel 37 i barnkonventionen ska det säkerställas att barn inte utsätts för förnedrande behandling eller bestraffning. Begränsningen av användningen av anordningar handlar inte om straff eller disciplin utan om trygghet av en lugn lärmiljö för att barnens likvärdiga möjligheter till undervisning ska kunna garanteras.

Bristerna i bestämmelserna om tillsyn över den grundläggande utbildningen och problemen med tillgodoseendet av elevernas faktiska rättsskydd gäller i synnerhet barn i utsatt ställning. Tillsyn som grundar sig på klagomål förutsätter att eleverna eller vårdnadshavarna är aktiva. Familjernas kompetens och andra möjligheter att anföra klagomål varierar stort. Särskilt sårbara är de barn vars föräldrar antingen inte är förmögna att anföra klagomål eller som på grund av rädsla för eventuella motåtgärder inte vågar anföra klagomål. Genom att till lagen foga rätt för regionförvaltningsverken att också på eget initiativ undersöka om undervisningen har ordnats i enlighet med normerna kan man öka jämlikheten mellan eleverna.

Eftersom alla barn inte har hobbyer efter förskole- eller skoldagen, bidrar skolornas främjande av en fysiskt aktiv livsstil samtidigt också till jämlikheten mellan barnen och jämlikheten enligt 6 § i grundlagen. Det centrala i främjandet av en fysiskt aktiv livsstil i förskoleundervisningens och skolornas verksamhetskultur är att skapa så jämställda och jämlika möjligheter att röra på sig som möjligt. På det sättet kan man stärka barns och elevers upplevelse av aktiv delaktighet samt främja en fysiskt aktiv livsstil.

12.2 Kulturella rättigheter

I 16 § i grundlagen föreskrivs det om kulturella rättigheter. Enligt 1 mom. i den paragrafen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. I samma moment konstateras att bestämmelser om läroplikten utfärdas genom lag. Enligt motiveringen till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna föreskrivs det i momentet om envars subjektiva rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Momentets första och andra mening är avsedda att höra samman så

till vida att grundundervisningen avser den undervisning, som hör till läroplikten (RP 309/1993 rd, s. 68/I).

I 16 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, ska säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Enligt motiveringen till regeringens proposition som gäller reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna täcker bestämmelsen i 16 § 2 mom. om envars rätt att på enahanda grunder i enlighet med den egna förmågan och de egna särskilda behoven erhålla utbildning samt att utveckla sig själv utan hinder av medellöshet utbildningen allt från förskoleundervisning till den högsta undervisningen och vuxenutbildningen (RP 309/1993 rd, s. 68).

Enligt artikel 28 i FN:s barnkonvention erkänner konventionsstaterna barnets rätt till utbildning. Enligt artikel 28.1 e i barnkonventionen ska konventionsstaterna vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott. Enligt artikel 29.1 a i barnkonventionen ska barnets utbildning syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga. Enligt artikel 4 i barnkonventionen vidtar konventionsstaterna alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen.

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Enligt artikel 18 i barnkonventionen ska konventionsstaterna göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Föräldrar eller, i förekommande fall, vårdnadshavare har det främsta ansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för dem komma i främsta rummet. För att garantera och främja de rättigheter som anges i konventionen ska konventionsstaterna ge lämpligt stöd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran. Till exempel fattas beslutet om huruvida barnet har tillgång till en mobil enhet i familjerna, men enligt förslaget kan utbildningsanordnaren begränsa användningen av enheten för att trygga barnets rätt till utbildning.

Propositionen stöder tillgodoseendet av de kulturella rättigheter som avses i 16 § i grundlagen och i FN:s barnkonvention genom att elevernas användning av telefoner eller andra mobila enheter under lektionen begränsas när det gäller andra syften än inläring. Därtill ska det i skolans ordningsstadga finnas bestämmelser om användning av telefoner eller andra mobila enheter under arbetsdagen. Begränsningen av användningen av mobila enheter tryggar smidiga studier och en lugn lärmiljö för eleverna, i och med att erhållandet av undervisning inte är beroende av till exempel barnets förmåga att reglera sin användning av enheten. Även genom att lägga till en fysiskt aktiv livsstil som mål för förskoleundervisningen och den grundläggande främjas barnets rätt till grundläggande utbildning, eftersom motion under skoldagen har positiva effekter på faktorer som möjliggör lärandet, såsom att fokusera på uppgifterna, beteendet och trivseln i skolan. Tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna kan anses tillgodose barnets bästa.

Även regionförvaltningsverkens rätt att på eget initiativ undersöka om undervisningen har ordnats i enlighet med lagen om grundläggande utbildning bidrar till att stödja tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna.

12.3 Yttrandefrihet

Enligt 12 § i grundlagen har var och en yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Bestämmelser om sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn kan utfärdas genom lag.

Yttrandefriheten innefattar rätten att framföra, sprida och ta emot information och meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta samt rätten att fritt uttrycka sina åsikter. (12 § i grundlagen; artikel 13 i barnkonventionen) Även om yttrandefriheten räknas som en grundläggande politisk fri- och rättighet utsträcker den sig dock inte enbart till politiska yttringar, utan den omfattar också andra slag av yttringar oberoende av innehållet. (RP 309/1993 rd, s. 60). Tillämpningsområdet för bestämmelsen om yttrandefrihet innefattar all slags information, åsikter och meddelanden oberoende av innehåll och syfte. Yttrandefrihetsbestämmelsens ordalydelse ”utan att någon i förväg hindrar detta” stärker förbudet mot att lägga hinder i förväg. Enligt ordalydelsen gäller förbudet utöver det allmänna även andra aktörer såsom privatpersoner. Förbudet mot förhandshinder omfattar till exempel uppställande av tillstånd för att utöva yttrandefriheten (RP 309/1993 rd, s. 61).

Även enligt artikel 13 i barnkonventionen har barnet rätt att fritt uttrycka sin åsikt. Rätten innefattar frihet att söka, ta emot och sprida information och tankar av alla slag. Detta gäller i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer. Enligt artikeln får utövandet av denna rätt underkastas vissa inskränkningar men endast sådana som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga för att respektera andra personers rättigheter eller anseende, eller för att skydda den nationella säkerheten, rättsordningens grunder, eller folkhälsan eller den allmänna moralen. Ett barn har rätt att uttrycka sin åsikt, förutsatt att den inte kränker andras rättigheter.

Det förbud mot användning av telefoner och andra mobila enheter under lektionerna som föreslås i propositionen bedöms inte begränsa elevernas yttrandefrihet. I samband med detta bör det beaktas att elever inom den grundläggande utbildningen har läroplikt enligt läropliktslagen (1214/2020). Med tanke på förverkligandet av yttrandefriheten kan det inte anses vara av största vikt att eleverna hela tiden och även under lektioner har möjlighet att använda sina telefoner och andra mobila enheter. Eleverna ska fortfarande ha möjlighet att uttrycka, framföra och ta emot meddelanden under andra tider än under lektionerna.

Skyddet för privatlivet och personuppgifter

I 10 § i grundlagen föreskrivs det om skydd för privatlivet. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade, och närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Med stöd av 10 § 2 mom. i grundlagen är konfidentialitet vid kommunikation en grundläggande rättighet för varje medborgare. Enligt det momentet är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden okränkbar. Enligt grundlagsutskottets vedertagna tolkning ingår skyddet för personuppgifter delvis i skyddet för privatlivet, som tryggas i samma moment.

Skydd för hemligheten i fråga om samtal och andra förtroliga meddelanden

De föreslagna bestämmelserna om begränsning av användningen av telefoner eller andra mobila enheter måste bedömas också med tanke på skyddet för hemligheten i fråga om samtal och andra förtroliga meddelanden. Bestämmelsen om hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden i 10

§ 2 mom. i grundlagen har formulerats så att den är neutral när det gäller redskap och teknik. Brev- och telefonhemligheten nämns särskilt i bestämmelsen, men bestämmelsen tryggar allmänt hemligheten i fråga om all slags förtrolig kommunikation (RP 309/1993 rd, s. 53). Hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden gäller således till exempel textmeddelanden samt meddelanden som sänds via sociala medier och elektroniska kommunikationstjänster.

Det primära syftet med grundlagens bestämmelser om hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden är att innehållet i meddelanden som är avsedda att vara förtroliga skyddas mot utomstående. Grundlagen tryggar vars och ens rätt till förtrolig kommunikation utan att utomstående på ett obehörigt sätt kan få vetskap om innehållet i de förtroliga meddelanden som en person har sänt eller som har adresserats till personen. Bestämmelsen tryggar dock också andra uppgifter om ett sådant meddelande som kan ha betydelse för att meddelandet förblir förtroligt. I typiska fall är sådana uppgifter exempelvis identifieringsuppgifter om samtal. (RP 309/1993 rd, s. 53–54).

Skyddet för förtroliga meddelanden innebär ett skydd t.ex. mot att brev eller andra förslutna försändelser öppnas eller förstörs och mot att samtal avlyssnas eller bandas. Bestämmelsen skyddar inte bara avsändaren utan det avses som en grundläggande rättighet för båda parterna i kommunikationen (RP 309/1993 rd, s. 57).

I propositionen föreslås inga bestämmelser som ingriper i eller inskränker kommunikationens förtrolighet. Utbildningsanordnaren kan i sin ordningsstadga meddela föreskrifter om förvaring av telefoner och andra mobila enheter på en på förhand bestämd plats, t.ex. i en telefonparkering. Utbildningsanordnaren kan i sina interna anvisningar se till att anordningarna förvaras och omhändertags så att utomstående inte har tillgång till elevernas samtal eller meddelanden. Dessutom kan eleven genom egna val förhindra att innehållet i telefonen syns t.ex. för lärare eller andra elever. Vid behov kan eleverna instrueras att ändra meddelande- och aviseringsinställningarna i sina apparater så att meddelandets innehåll inte ska framgå för utomstående av förhandsvisningen av meddelandet. Vid tvingande och plötsliga situationer kan kontakt mellan eleven och vårdnadshavaren möjliggöras via skolan. Inte heller i detta fall kan det förutsättas att samtalet eller meddelandet förmedlas via en lärare, utan eleven ska erbjudas möjlighet att använda den egna telefonen eller mobila enheten under den tid som behövs.

Skyddet för personuppgifter

Behandlingen av personuppgifter enligt förslaget omfattas av tillämpningsområdet för den allmänna dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)). När det gäller sådan behandling av personuppgifter som omfattas av dataskyddsförordningen är nationell speciallagstiftning möjlig i de fall då förordningen uttryckligen ger medlemsstaterna nationellt handlingsutrymme. Behandling av personuppgifter sker i samband med det föreslagna 29 § 3 mom. och de föreslagna 41 a och b §.

Enligt allmänna dataskyddsförordningen ska behandling av personuppgifter ha en rättslig grund i enlighet med artikel 6 i förordningen. Det får utfärdas nationell lagstiftning som förtydligar dataskyddsförordningen bland annat när behandlingen av personuppgifterna har sin grund i artikel 6.1 c i förordningen, enligt vilken behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige.

Enligt 29 § i lagen om grundläggande utbildning har eleven rätt till en trygg studiemiljö och enligt 30 § har eleven rätt till undervisning. Enligt propositionen får en elev använda telefonen

eller en mobil enhet i inlärningssyfte eller för att sköta sin personliga hälsa under lektionstid. För detta behöver eleven tillstånd av antingen läraren eller rektorn. När en lärare eller rektor ger tillstånd att använda en mobil enhet för hälsovård under lektionstid, blir läraren eller rektorn tvungen att behandla elevens hälsouppgifter i samband med att tillståndet ges. Redan i nuläget behandlar lärare och rektorer sådana uppgifter om hälsotillstånd som är nödvändiga för ordnandet av undervisningen för eleverna, och propositionen utvidgar inte mängden personuppgifter som behandlas.

Behandlingen av personuppgifter enligt det föreslagna 29 § 3 mom. grundar sig på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, dvs. på den personuppgiftsansvariges skyldighet att fullgöra en rättslig förpliktelse. I förslaget är det inte fråga om en särskild bestämmelse om behandling av personuppgifter, utan i momentet föreskrivs det om en lagstadgad skyldighet för vars iakttagande personuppgifter måste behandlas. Syftet med propositionen är således inte att till denna del föreslå nationella specialbestämmelser som preciserar dataskyddsförordningen.

Behandling av personuppgifter hänför sig också till den i 41 a § föreslagna rätten för regionförvaltningsverk att på eget initiativ undersöka om undervisningen har ordnats i enlighet med gällande normer. Därtill används sådant nationellt handlingsutrymme som avses i dataskyddsförordningen i 41 b §, där det föreslås bestämmelser om regionförvaltningsverkens rätt att av utbildningsanordnaren få de uppgifter som är nödvändiga för undersökning av ett klagomål eller för utförande av en tillsynsuppgift på eget initiativ. Dessa uppgifter kan också innehålla exempelvis elevers personuppgifter. Vid tillsynen över undervisningsväsendet behandlas personuppgifter för skötseln av regionförvaltningsverkens lagstadgade uppgifter, varvid behandlingen grundar sig på artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen.

Enligt artikel 6.3 i dataskyddsförordningen ska lagstiftning som grundar sig på en lagstadgad skyldighet uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Dessutom ska den nationella speciallagstiftningen vara tydlig och precis och dess tillämpning bör vara förutsägbar. Med beaktande av det faktum att dataskyddsförordningen är direkt tillämplig samt av grundlagsutskottets tolkningspraxis när det gäller bestämmelser i lag (se särskilt GrUU 14/2018 rd) bör speciallagstiftningen begränsas enbart till det nödvändigaste.

Det är nödvändigt att föreskriva om den föreslagna rätten att få uppgifter, eftersom en framgångsrik och effektiv skötsel av tillsynsuppgiften förutsätter att tillsynsmyndigheten har tillgång till de uppgifter som behövs för skötseln av uppgiften. Förvaltningslagens 31 § kan också anses vara betydelsefull och enligt den paragrafen ska en myndighet se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt. Myndigheten ska i detta syfte skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Genom de föreslagna bestämmelserna säkerställs den tillgång till information som regionförvaltningsverken behöver för utredning av klagomål och tillsynsärenden på eget initiativ. Förslaget har ett syfte som är förenligt med det allmänna intresset, eftersom man genom klagomål kan undersöka om undervisningen har ordnats i enlighet med bestämmelserna och på så sätt säkerställa tjänsternas lagenlighet och kvalitet. Dessutom kan utvidgningen av regionförvaltningsverkens befogenheter bedömas stärka tillgodoseendet av elevernas rättigheter och rättsskydd. Regleringen är proportionerlig, eftersom rätten att få uppgifter begränsas till att gälla endast de uppgifter som fås av utbildningsanordnaren som är nödvändiga för att utreda ett klagomålsärende eller en tillsynsuppgift på eget initiativ.

Uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter

Enligt artikel 9.1 i allmänna dataskyddsförordningen är behandling av personuppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter i regel förbjuden. Uppgifter som hör till särskilda

kategorier av personuppgifter är bl.a. uppgifter om hälsa och religiös övertygelse. Uppgifter om hälsotillstånd är också sekretessbelagda enligt 24 § 1 mom. 25 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Behandling av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter är dock tillåten, om något av leden i artikel 9.2 i den allmänna dataskyddsförordningen uppfylls. Enligt propositionen kan en lärare eller rektor ge eleven tillstånd att använda telefonen eller någon annan mobil enhet under lektionen, om eleven behöver den i inlärnings syfte eller för sin personliga hälsovård. I detta fall blir läraren eller rektorn tvungen att behandla elevens hälsouppgifter när han eller hon överväger att bevilja eleven tillstånd att använda telefonen eller den mobila enheten under lektionen.

På behandlingen av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter tillämpas enligt förslaget artikel 9.2 g enligt vilken ”behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse på avvägd grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen”. Behandlingen av hälsouppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter står i rätt proportion till det eftersträvade syftet, eftersom uppgifter om elevens hälsa behandlas endast till den del det är nödvändigt för att elevens hälsa ska kunna vårdas. När uppgifter om elevens hälsa behöver behandlas, kan bestämmelserna om skyddsåtgärder i 6 § 2 mom. i dataskyddslagen (1050/2018) anses vara tillräckliga för att säkerställa sådana lämpliga och tillräckliga skyddsåtgärder för att trygga de registrerades rättigheter och friheter som förutsätts i artikel 9.2 i dataskyddsförordningen.

Det är möjligt att också utredning av klagomål som kommer till regionförvaltningsverken och av tillsynsärenden som undersöks på eget initiativ förutsätter att uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter behandlas eller begärs av utbildningsanordnaren. Till exempel i samband med tillsynen av stödet för inläring kan uppgifter om en elevs hälsotillstånd komma att behandlas, om stödbehovet beror på en orsak som följer av elevens hälsotillstånd. Uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter kan komma att behandlas också t.ex. i samband med tillsynen av arrangemangen inom religionsundervisningen. På behandlingen av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter tillämpas i detta fall artikel 9.2 g i dataskyddsförordningen. Behandling av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter förutsätter att regionförvaltningsverken i enlighet med 6 § 2 mom. i dataskyddslagen vidtar ändamålsenliga och särskilda åtgärder för att skydda den registrerades rättigheter vid undersökning av klagomål eller tillsynsärenden på eget initiativ.

Enligt grundlagsutskottet bör bestämmelserna om behandling av känsliga uppgifter fortfarande analyseras också utifrån praxis för tidigare bestämmelser på lagnivå (GrUU 14/2018 rd och GrUU 15/2018 rd). Till följd av att tillämpningen av dataskyddsförordningen har inletts och man i dess artikel 9 använder begreppet särskilda kategorier av personuppgifter, ska den nationella lagstiftningen för tydlighetens skull undvika att använda begreppet känsliga uppgifter (se även GrUU 14/2018 rd). Likväl menar grundlagsutskottet att det fortfarande är motiverat att i konstitutionellt hänseende beskriva vissa grupper av personuppgifter uttryckligen som känsliga (GrUU 15/2018 rd). Med sådana grupper avses uppsättningar av uppgifter som omfattar mer än enbart de särskilda kategorier av personuppgifter som avses i dataskyddsförordningen (se till denna del också t.ex. GrUU 17/2018 rd). Grundlagsutskottet har lyft fram riskerna med behandlingen av känsliga uppgifter.

Även i skäl 51 i dataskyddsförordningen framhålls det att särskilda personuppgifter som avses i artikel 9 och som till sin natur är särskilt känsliga med hänsyn till grundläggande rättigheter och friheter bör åtnjuta särskilt skydd, eftersom behandling av sådana uppgifter kan innebära

betydande risker för de grundläggande rättigheterna och friheterna. Grundlagsutskottet har därför särskilt påpekat att det bör finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt (GrUU 15/2018 rd). I de föreslagna bestämmelserna om regionförvaltningsverkens rätt att få uppgifter är behandlingen av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter, liksom också behandlingen av andra personuppgifter, begränsad till endast det nödvändiga. Den föreslagna regleringen bedöms tillsammans med dataskyddslagens bestämmelser om skyddsåtgärder uppfylla de krav som följer av 10 § i grundlagen.

Rätt att få information

Grundlagsutskottet har ansett att myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter har kunnat gälla ”behövligen uppgifter” för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att ”uppgifterna är nödvändiga” för ett visst syfte (se till exempel GrUU 17/2016 rd, s. 5–6). Å andra sidan har utskottet ansett att grundlagen inte tillåter en mycket vag och ospecificerad rätt att få uppgifter, låt vara att den är knuten till nödvändighetskriteriet (GrUU 62/2010 rd, s. 4/I och GrUU 59/2010 rd, s. 4/I).

Vid bedömningen av exakthet och innehåll har utskottet fäst särskild vikt vid huruvida de uppgifter som ska lämnas ut är känsliga uppgifter. Om de föreslagna bestämmelserna om överlåtelse av uppgifter har gällt också känsliga uppgifter, har det för vanlig lagstiftningsordning krävts att bestämmelserna preciseras så att de följer grundlagsutskottets ovan återgivna praxis för bestämmelser som rör rätten att trots sekretess få och lämna ut myndighetsuppgifter (se GrUU 15/2018 rd och t.ex. GrUU 38/2016 rd). Grundlagsutskottet har understrukit att det vid en särskiljning mellan behövlighet respektive nödvändighet att få eller lämna ut uppgifter är frågan inte bara om omfattningen av innehållet i uppgifterna utan också om att rätten till information, som går före sekretessbestämmelserna, i sista hand går ut på att den myndighet som är berättigad till informationen i och med sina egna behov åsidosätter de grunder och intressen som är skyddade med hjälp av den sekretess som gäller myndigheten som innehar informationen. Ju mer generella bestämmelserna om rätten att få information är, desto större är risken att sådana intressen kan åsidosättas per automatik. (se t.ex. GrUU 7/2019 rd, GrUU 15/2018 rd och GrUU 17/2016 rd, s. 6 och de utlåtanden som nämns där).

Eftersom klagomål och tillsyn på eget initiativ kan gälla mycket olika ärenden, måste de uppgifter som är nödvändiga för att avgöra respektive ärende fastställas från fall till fall. Det är omöjligt att på förhand på ett uttömmande sätt definiera det datainnehåll som regionförvaltningsverken behöver. Därför är regionförvaltningsverkens rätt att få uppgifter enligt förslaget bunden till kravet på att uppgifterna är nödvändiga med tanke på utredning av klagomålet eller tillsynsuppgiften som avses i 41 a §. Eftersom den föreslagna rätten att få uppgifter enligt lagen gäller uppgifter som är nödvändiga för skötseln av regionförvaltningsverkens lagstadgade uppgifter, kan regleringen anses vara förenlig med grundlagsutskottets etablerade praxis.

12.4 Egendomsskydd

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Momentet i fråga i grundlagen innehåller en allmän klausul om egendomsskyddet (RP 1/1998 rd, s. 81). Enligt förslaget har rektorn eller en lärare vid en skola rätt att under arbetsdagen tillsammans eller var för sig omhänderta och förvara elevernas telefoner eller andra mobila enheter under lektionerna. Således begränsar den föreslagna ändringen elevens egendomsskydd, varvid det ska bedömas om omhändertagandet har godtagbara och tillräckligt vägande grunder med tanke på systemet

med de grundläggande fri- och rättigheterna och om ingripandet i egendomsskyddet kan anses oskäligt med tanke på eleven.

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt omhändertagandet av föremål som stör undervisningen. När 36 d § i lagen om grundläggande utbildning föreslogs bedömde grundlagsutskottet att det med hänsyn till elevernas säkerhet och inlärningsmiljö finns tungt vägande skäl och godtagbara grunder med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna för den föreslagna rätten att omhänderta föremål och ämnen (GrUU 35/2013 rd, s. 2). I propositionen föreslås det att det till paragrafen fogas ett förbud mot elevernas användning av telefoner eller andra mobila enheter under lektionerna, med de undantag som anges i paragrafen, samt en skyldighet för utbildningsanordnarna att i sina ordningsregler bestämma om förvaringen av anordningarna.

Bestämmelser om begränsning av användningen av telefoner och andra mobila enheter utfärdas enligt förslaget på lagnivå. Förvaringen och omhändertagandet av elevernas anordningar kan anses vara noggrant avgränsade med beaktande av de allmänna principerna för omhändertagande i 36 f § i lagen om grundläggande utbildning, vilka ska tillämpas när elevernas anordningar omhändertas. Grundlagsutskottet har också fäst uppmärksamhet vid dessa allmänna principer vid bedömningen av proportionaliteten i bestämmelserna om rätt att omhänderta (GrUU 35/2013 rd, s. 2). Det föreslagna ingripandet i elevens egendomsskydd kan inte heller anses oskäligt eftersom användningen av telefoner och andra mobila enheter under lektioner enligt förslaget förbjuds på lagnivå även i övrigt, bortsett från de undantag som anges i 29 § 4 mom. På lagnivå föreskrivs det inte heller om förvaring av anordningarna, utan utbildningsanordnarna ska föreskriva om detta i sina ordningsstadgor. Således kan man i fråga om förvaringen av anordningarna beakta lokala behov, vilket bidrar till att minska lagens oskälighet. Utbildningsanordnaren är i enlighet med skadeståndsbestämmelserna skadeståndsansvarig för telefoner och andra mobila enheter när anordningarna förvaras hos utbildningsanordnaren.

Regleringen kan anses vara proportionerlig, eftersom syftet med begränsningen av användningen enheterna är att trygga jämlik undervisning. I propositionen har man också lyft fram de negativa konsekvenser som störande användning av telefoner och andra mobila enheter har för inläringen och förmågan att koncentrera sig på undervisningen. Dessa omständigheter bidrar till att göra den föreslagna rätten till omhändertagande mer nödvändig och ändamålsenlig. Således inverkar det föreslagna omhändertagandet av elevernas telefoner och andra mobila enheter på tryggheten av en lugn lärmiljö.

12.5 Rättsskydd

Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt 2 mom. ska dessutom offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

I förvaltningslagen (434/2003) finns allmänna bestämmelser om grunderna för god förvaltning och om förfarandet i förvaltningsärenden. Förvaltningslagen innehåller bestämmelser om bl.a. utredning av ärenden, hörande av parter, innehållet i förvaltningsbeslut, motivering av förvaltningsbeslut, rättelse av fel, besväransvisning, delgivning och begäran om omprövning. Förvaltningslagens förfarandebestämmelser ska iaktas också när förvaltningsbeslut enligt lagen om grundläggande utbildning utarbetas när det inte särskilt föreskrivs om avvikelser från

bestämmelserna i förvaltningslagen. Enligt grundlagsutskottets praxis kan myndighetsbeslut på det sätt som avses i 21 § 1 mom. i grundlagen anses gälla individens rättigheter om lagstiftningen innefattar ett tillräckligt exakt kriterium för att det ska uppkomma en relation mellan den enskilde och det allmänna som kan betraktas som en rättighet. (GrUU 51/2010 rd, s. 2, GrUU 52/2002 rd, s. 3, GrUU 16/2000 rd, s. 4, GrUU 12/1997 rd, s. 1) I grundlagsutskottets praxis har det ansetts att skyldigheten att fatta ett överklagbart beslut inte föreligger när det är fråga om reella förvaltningsåtgärder. (GrUU 32/2012 rd, s. 5, GrUU 51/2006 rd, s. 6, GrUU 52/2005 rd, s. 2.)

En stor del av den grundläggande utbildningen är reell förvaltningsverksamhet som det inte fattas något förvaltningsbeslut om, vilket innebär att det inte heller är möjligt att begära omprövning. Rättsskyddsmedlet i fråga om sådan förvaltningsverksamheten har varit klagomål till regionförvaltningsverket eller de högsta laglighetsövervakarna. Det är fråga om tillsyn i efterhand som har krävt att barnen eller deras föräldrar är aktiva.

Inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har det preventiva rättsskyddet förverkligats närmast genom utbildningsanordnarens planer och utvärdering. Genom propositionen stärks tillgodoseendet av det preventiva rättsskyddet så att också en aktör utanför utbildningsanordnaren, dvs. regionförvaltningsverket, har möjlighet att på eget initiativ undersöka om undervisningen har ordnats i enlighet med bestämmelserna och att granska undervisningen. En utvidgning av laglighetsövervakningen till att omfatta regionförvaltningsverkets undersökning på eget initiativ effektiviserar tillgodoseendet av det preventiva rättsskyddet på ett jämlikt sätt. Det är nödvändigt att lägga till extern tillsyn på eget initiativ i synnerhet när lärarnas och rektorns befogenheter att ingripa i elevens grundläggande fri- och rättigheter utökas. Därtill ska rättsskyddsmedel riktade till barn de facto vara effektiva så att tillsynen av tillgodoseendet av rättigheterna inte kan vara beroende enbart av klagomål som förutsätter kunskap och kompetens av barnets vårdnadshavare eller barnet och som inte kan betraktas som ett lättillgängligt rättsskyddsmedel i synnerhet för små barn, barn med funktionsnedsättning eller andra barn i en särskilt utsatt ställning. Behovet av rättsskydd kan till exempel hänföra sig till att få stöd för inlärning. Barn i behov av stöd är i en särskilt sårbar ställning, vilket framhäver behovet av också andra rättsskyddsmedel än klagomål och besvär som görs i efterhand och kräver aktivitet till den del det har fattats ett överklagbart beslut om tillhandahållandet av stöd.

Förhållandet mellan läraren eller rektorn och eleven är förenat med utövning av offentlig makt, för vilket det ska finnas effektiva rättsskyddsmedel. Rättskränkningar som riktar sig mot barn kan ha långvariga och även generationsöverskridande konsekvenser. Barn har rätt till särskilt skydd. I synnerhet tillgodoseendet av rättsskyddet för barn i en utsatt ställning förutsätter tillsyn av en utomstående aktör. Största delen av undervisningen är reell förvaltningsverksamhet som det inte fattas något överklagbart beslut om. Även när ett beslut fattas krävs det kunnande och resurser hos vårdnadshavaren för att anföra besvär. Enligt förvaltningslagen kan en 15-åring också själv anföra besvär, men det förutsätter att barnet har motsvarande kunnande och resurser som vårdnadshavaren.

Enligt artikel 13 i Europakonventionen ska rättsmedlet också de facto vara effektivt.

Även de författningstekniska ändringar som ingår i propositionen, dvs. preciserandet av bemyndigandena att utfärda förordning och disciplinkapitlet i lagen om grundläggande utbildning, förbättrar lagstiftningens tydlighet och begriplighet och förbättrar därigenom elevens rättsskydd enligt 21 § i grundlagen.

12.6 Kommunernas uppgifter

Enligt 121 § 2 mom. i grundlagen ska bestämmelser om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. Enligt 7 § i kommunallagen (410/2015) sköter kommunen uppgifter som den har åtagit sig med stöd av självstyrelsen samt de uppgifter som föreskrivs för den i lag.

I propositionen föreslås bestämmelser om användningen av telefoner och andra mobila enheter under arbetsdagen. Under lektioner kan läraren eller rektorn ge eleven tillstånd att använda telefonen eller någon annan mobil enhet i inlärnings syfte eller för elevens hälsovård. Beviljandet av tillstånd är reell förvaltningsverksamhet och kräver inte extra arbete eller anteckningar av läraren. Om det är skolans rektor som beviljar tillstånd att använda en mobil enhet för hälsoskäl så förutsätter det att rektorn sätter sig in i elevens ärende och situation, bedömer situationen och beviljar tillståndet. Detta bedöms inte öka rektorernas arbete nämnvärt, eftersom situationerna som förutsätter att en mobil enhet används i skolan för hälsoskäl vanligtvis är få i enskilda skolor.

Enligt gällande 29 § 4 mom. i lagen om grundläggande utbildning ska utbildningsanordnaren, i avsikt att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan, godkänna en ordningsstadga eller meddela andra ordningsbestämmelser som ska tillämpas i skolan eller på någon annan plats där undervisning ordnas. I propositionen åläggs skolan att utarbeta ordningsregler om användning och förvaring av telefoner och andra mobila enheter under lektioner, raster och måltider. Detta innebär att ordningsreglerna ska uppdateras i skolorna. I vissa skolor kan detta innebära att ordningsregler måste utarbetas. Utarbetandet av ordningsregler är dock en process som skolorna redan känner till, och det föreslås inga nya bestämmelser om detta.

Enligt gällande 36 d § har rektorn eller en lärare vid en skola rätt att under arbetsdagen frånta en elev ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inläringen med. Enligt förslaget kan rektorn eller en lärare vid en skola också frånta en elevs telefon eller någon annan mobil enhet om eleven stör undervisningen eller inläringen med den. Denna reglering ökar inte i någon betydande grad det arbete som de facto redan utförs i skolorna.

Enligt 121 § 1 mom. i grundlagen är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Enligt paragrafens 2 mom. utfärdas bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna genom lag. Den i grundlagen skyddade kommunala självstyrelsen innebär att kommuninvånarna har rätt att bestämma om sin kommuns förvaltning och ekonomi samt kommuninvånarnas rätt till förvaltningsorgan som de själva valt (RP 1/1998 rd, s. 175). Grundlagsutskottet har av hävd ansett att det inte går att genom vanliga lagar göra sådana ingrepp i självstyrelsens mest centrala särdrag att den urholkas i sak (bl.a. GrUU 20/2013 rd, s. 6/II, GrUU 22/2016 rd, s. 2/I, GrUU 65/2002 rd, s. 2/II, GrUU 31/1996 rd, s. 1/II). Enligt 7 § i kommunallagen (410/2015) sköter kommunen uppgifter som den har åtagit sig med stöd av självstyrelsen samt de uppgifter som föreskrivs för den i lag, som omfattar bland annat ordnande av grundläggande utbildning. Enligt 10 § i kommunallagen kan regionförvaltningsverket med anledning av klagomål undersöka om kommunen har iakttagit gällande lagar. Bestämmelser om tillsynen över kommunernas verksamhet finns därtill i speciallagar som gäller olika servicesektorer, såsom lagstiftningen om undervisningsväsendet (RP 268/2014 rd, s. 141–142) och bl.a. en sådan tillsynsuppgift som föreslås för regionförvaltningsverken finns redan i lagen om småbarnspedagogik.

I och med propositionen kan regionförvaltningsverken också på eget initiativ undersöka om den undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning har ordnats i enlighet med lagen

och till lagen fogas de sanktioner som står till ämbetsverkens förfogande. I propositionen har regionförvaltningsverkens befogenheter och tillsyn begränsats och preciserats så att de gäller sådan undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning. Således kan ändringarna inte anses inverka på särdragen hos kommunernas självstyrelse på ett sådant sätt att självstyrelsen blir betydelselös. Det kan också anses att en utökad laglighetskontroll inom den grundläggande utbildningen i enlighet med propositionen kan ha en positiv inverkan på andra grundläggande fri- och rättigheter, såsom individernas rättsskydd, och därför står en utvidgning av regionförvaltningsverkens befogenheter i rätt proportion till vikten av de intressen som ska skyddas. Således kan propositionen inte anses vara problematisk med tanke på kommunernas självstyrelse. Denna synpunkt stöds också av att regionförvaltningsverken i fråga om småbarnspedagogiken redan har anvisats tillsynsuppgifter som motsvarar det som föreslås i propositionen i enlighet med lagen om småbarnspedagogik.

12.7 Utfärdande av förordning

I 80 § i grundlagen föreskrivs att förordningar kan utfärdas med stöd av ett bemyndigande i en lag. Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis förutsatt att bemyndiganden är exakta och noga avgränsade (ex. GrUU 38/2013 rd, s. 3–4, GrUU 10/2014 rd, s. 5–6, GrUU 11/2014 rd, s. 2, GrUU 7/2005 rd, s. 10, GrUU 29/2004 rd, s. 3/II, GrUU 40/2002 rd, s. 7/I).

Propositionen stärker lagstiftningens grundlagsenlighet, eftersom bestämmelserna om bemyndiganden i lagen om grundläggande utbildning genom propositionen ändras så att de motsvarar kraven i 80 § i grundlagen och grundlagsutskottets utlåtandep Praxis.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande vid bedömningen av egendomsskyddet i de situationer där utbildningsanordnaren omhändertar elevens telefon eller någon annan mobil enhet. I tillägg anses det önskvärt att grundlagsutskottet skulle bedöma begränsningen av användningen av telefon och någon annan mobil enhet bl.a. med tanke på yttrandefriheten och skyddet för privatlivet.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan förelägg riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 36 § 2 och 3 mom. och 48 §, *ändras* 2 § 2 mom., 3 a §, 14 § 1 mom., 22 § 2 mom., 29 § 3 och 4 mom., 36 §, rubriken för 36 a § och 36 a § 1 och 6 mom., rubriken för 36 b § och 36 b § 1 och 3 mom., 36 d § 1 mom., rubriken för 36 h § och 36 h §, rubriken för 36 i § och 36 i §, 42 d § samt 46 § 1 mom., av dem 29 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1498/2016, 29 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1267/2013, 36 § sådan den lyder i lagarna 477/2003, 1267/2013 och 163/2022, 36 b § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 477/2003, 36 d § 1 mom. sådant det lyder i lag 1267/2013, 42 d § sådan den lyder i lag 959/2015 och 46 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1216/2020, och *fogas* till 3 §, sådan den lyder i lag 477/2003, ett nytt 4 mom., till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1288/1999, ett nytt 6 mom., till 15 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 477/2003, ett nytt 4 mom., till 18 §, sådan den lyder i lag / , ett nytt 3 mom., till 29 §, sådan den lyder i lagarna 1267/2013, 1498/2016 och 163/2022, ett nytt 4 mom., varvid de nuvarande 4–7 mom. blir 5–8 mom., till 33 § ett nytt 5 mom., till 33 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1216/2020, ett nytt 5 mom., till 36 b §, sådan den lyder i lag 477/2003, ett nytt 1 mom., varvid de nuvarande 1–4 mom. blir 2–5 mom., till lagen en ny 36 c § i stället för den 36 c § som tidigare upphävts genom lag 163/2022, och till 37 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1444/2009, ett nytt 4 mom. samt nya 41 a-d § som följer:

2 §

Utbildningens mål

Utbildningen ska främja bildningen och jämlikheten i samhället, elevernas förutsättningar att delta i utbildning och i övrigt utveckla sig själva under sin livstid. Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska dessutom främja en fysiskt aktiv livsstil.

---

3 §

Grunderna för att ordna utbildning

Närmare bestämmelser om sätten att ordna utbildningen på får utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 a §

Barnets bästa

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning och grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas.

7 §

En registrerad sammanslutning eller stiftelse som utbildningsanordnare

---

Närmare bestämmelser om ansökan om tillstånd att ordna utbildning och om innehållet i ansökningarna får utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §

Timfördelning och grunderna för läroplanen

Bestämmelser om de allmänna riksomfattande målen för den undervisning som avses i denna lag samt om hur den tid som används för grundläggande utbildning ska fördelas mellan undervisning i olika ämnen, ämnesgrupper och elevhandledning (timfördelning) utfärdas genom förordning av statsrådet.

---

15 §

Läroplan

Utbildningsanordnaren ska varje läsår utarbeta en på läroplanen baserad plan för undervisningsarrangemangen och arbetstiderna. Närmare bestämmelser om innehållet i planen och om meddelande om den får utfärdas genom förordning av statsrådet.

18 §

Särskilda undervisningsarrangemang

Närmare bestämmelser om ordnande av ersättande undervisning eller om befrielse från deltagande i undervisningen får utfärdas genom förordning av statsrådet i situationer där en elev inte får undervisning i religion eller livsåskådningskunskap i enlighet med 13 § i denna lag, eller där det på det sätt som avses i 1 mom. i denna paragraf har bestämts att studierna delvis ska ordnas på något annat sätt.

22 §

Elevbedömning

Närmare bestämmelser om bedömningen av eleverna och deras framsteg i studierna får utfärdas genom förordning av statsrådet. Utbildningsstyrelsen kan meddela närmare föreskrifter om bedömningen av elevernas studieprestationer och framsteg i studierna samt om de uppgifter som ska antecknas i betygen.

---

29 §

Rätt till en trygg studiemiljö

Utbildningsanordnaren ska i samband med läroplanen utarbeta och ge anvisningar om en plan för användningen av pedagogiska åtgärder, disciplinära åtgärder och säkerhetsåtgärder och om förfarandena i samband med dem. Utbildningsstyrelsen ska i grunderna för läroplanen ta in bestämmelser om hur denna plan ska utarbetas.

Eleven får inte använda telefon eller någon annan mobil enhet under lektionerna, med undantag för användning med lärarens tillstånd i inlärnings syfte eller, med rektorns eller lärarens tillstånd, för sin personliga hälsovård.

I avsikt att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan ska utbildningsanordnaren godkänna en ordningsstadga eller meddela andra ordningsbestämmelser som ska tillämpas i skolan eller på någon annan plats där undervisning ordnas. I ordningsstadgan eller ordningsbestämmelserna ska bestämmas hur telefoner och andra mobila enheter ska förvaras i situationer som avses i 4 mom. samt om hur de ska användas och förvaras under den del av arbetsdagen som inte är lektionstid.

---

33 §

Inkvartering

Närmare bestämmelser om de förmåner som hör till inkvarteringen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

36 §

Disciplin

En elev som försummat sina hemuppgifter kan åläggas att efter skoldagens slut under högst en timme åt gången utföra sina uppgifter under övervakning.

En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning eller en skriftlig varning. Om förseelsen är allvarlig eller om eleven fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan han eller hon avstängas för högst tre månader.

Vid kvarsittning kan eleven få utföra skriftliga eller muntliga uppgifter, övningar och uppgifter som stöder fostran, undervisningen och utvecklingen, står i rätt proportion till elevens gärning eller försummelse och är lämpliga för eleven med hänsyn till elevens ålder och utvecklingsnivå. Eleven kan även åläggas att sitta tyst under kvarsittningen. Kvarsittning får inte ordnas så att eleven till följd av den blir tvungen att utebli från undervisning i enlighet med läroplanen eller någon annan plan som gäller skolans verksamhet.

36 a §

Förfarande i disciplinärenden samt vid förvägrande av undervisning och verkställighet av avstängning

Innan en elev ges kvarsittning, ges en skriftlig varning eller avstängs för viss tid, ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras samt annan

behövlig utredning skaffas. Utbildningsanordnaren ska när den överväger ovan nämnda åtgärder beakta gärningens art samt elevens ålder och utvecklingsnivå. Innan beslut fattas om skriftlig varning eller avstängning för viss tid ska elevens vårdnadshavare ges tillfälle att bli hörd. I fråga om andra åtgärder enligt 36 § ska elevens vårdnadshavare underrättas, och om eleven förvägras undervisning enligt 36 c § ska dessutom den myndighet som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i den kommun där skolan är belägen underrättas vid behov. Beträffande avstängning för viss tid och skriftlig varning ska ett beslut meddelas och andra åtgärder enligt 36 § eller 36 c § ska registreras.

Närmare bestämmelser om rektorns och lärarnas beslutanderätt vid förordnande av kvarsittning, vid förordnande av kvarsittning enligt 36 § 1 mom. och 2 mom. och om åtgärder enligt 36 c § utfärdas genom förordning av statsrådet.

---

36 b §

Tillsägelse till en elev att avlägsna sig samt avlägsnande av en elev som uppför sig störande och äventyrar säkerheten

En elev som stör undervisningen kan bli tillsagd att lämna klassrummet eller det utrymme där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen, eller från en skoltillställning.

Lyder en elev inte en tillsägelse att avlägsna sig enligt 1 mom. har rektorn och läraren rätt att avlägsna eleven från klassrummet eller ett annat utrymme där det ges undervisning, eller från en skoltillställning. Rektorn eller en lärare har också rätt att avlägsna en elev från skolans område, om eleven inte avlägsnar sig efter att ha fått veta att han eller hon avstängts från undervisningen enligt 36 c §.

Rektorn och läraren kan i situationer som avses i 1–3 mom. agera tillsammans eller var för sig. Maktmedelsredskap får inte användas för att avlägsna den eleven. De åtgärder som avses i 1–3 mom. ska registreras. Om läraren eller rektorn använt sig av maktmedel ska han eller hon lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till utbildningsanordnaren.

---

36 c §

Förvägrande av undervisning

En elev kan förvägras rätt att delta i undervisningen högst för den återstående arbetsdagen, om det föreligger en risk för att en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande uppförande. Eleven kan på ovannämnda grunder förvägras rätt att delta i undervisningen också följande arbetsdag, om utbildningsanordnaren behöver tid för att planera elevens återgång till undervisningen och erbjuda eleven elevvårdstjänster och stödja en trygg återgång till undervisningen. Under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen ska det som sådan elevvård som avses i 36 h § för eleven ordnas möjlighet till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det för eleven ordnas sådant annat stöd som eleven behöver under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen och när eleven återvänder till undervisningen. För eleven utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen.

36 d §

Rätt att omhänderta föremål eller ämnen

Rektorn och en lärare vid skolan har rätt att tillsammans eller var för sig under arbetsdagen frånta en elev ett förbjudet föremål eller ämne enligt 29 § 2 eller 4 mom. eller ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inläringen med.

---

36 h §

Elevvård i samband med disciplinära åtgärder, tillsägelse till en elev att avlägsna sig samt förvägrande av undervisning

Utbildningsanordnaren ska se till att behövlig elevvård ordnas för en elev som fått en skriftlig varning eller som har avstängts för viss tid eller som med stöd av 36 § c har förvägrats rätt att delta i undervisningen för resten av arbetsdagen och högst nästkommande arbetsdag. Eleven får inte lämnas utan tillsyn efter verkställigheten av de åtgärder som avses i 36 b § 1 mom. och 36 c §.

36 i §

Uppföljning av pedagogiska och disciplinära åtgärder samt säkerhetsåtgärder

Utbildningsanordnaren ska följa användningen av de åtgärder som avses i 35 a, 36, 36 b–e § och deras utveckling.

37 §

Personal

Undervisning inom den grundläggande utbildningen kan under en lärares handledning även meddelas av en lärarstuderande.

41 a §

Tillsyn

Utöver vad som i 10 § i kommunallagen (410/2015) och i 6 § i lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata (634/1998) föreskrivs om regionförvaltningsverkets rätt att med anledning av klagomål övervaka anordnandet av utbildningen, kan regionförvaltningsverket också av grundad anledning på eget initiativ undersöka om utbildningen har ordnats enligt vad som föreskrivs i denna lag eller med stöd av denna lag.

Vid undersökningar regionförvaltningsverket företar på eget initiativ ska grunderna för god förvaltning iaktas och rättigheterna för de personer som direkt berörs av saken tryggas. På avgöranden som gäller tillsyn som regionförvaltningsverket utför på eget initiativ och på delgivning av sådana avgöranden tillämpas bestämmelserna i förvaltningslagen (434/2003).

41 b §

Rätt att få uppgifter

Regionförvaltningsverket har trots sekretessbestämmelserna rätt att av utbildningsanordnaren avgiftsfritt få de handlingar som är nödvändiga för undersökning av ett klagomål eller för utförande av en sådan tillsynsuppgift som avses i 41 a §.

41 c §

Anmärkning och uppmärksamgörande

Om det vid tillsynen konstateras att utbildningsanordnaren vid anordnandet av undervisning eller utbildning enligt denna lag har förfarit felaktigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet och ärendet inte ger anledning till andra åtgärder, kan regionförvaltningsverket ge utbildningsanordnaren eller den som ansvarar för undervisningen en anmärkning med tanke på framtida verksamhet.

Om ärendet inte föranleder någon anmärkning eller andra åtgärder, kan regionförvaltningsverket fästa utbildningsanordnarens uppmärksamhet vid att undervisningen ska ordnas på behörigt sätt och att god förvaltningssed ska iakttas.

41 d §

Föreläggande

Om det upptäcks brister eller andra missförhållanden i fråga om anordnandet av utbildningen som äventyrar elevens rättigheter eller om anordnandet av utbildningen i övrigt strider mot denna lag eller mot normer som utfärdats med stöd av den, får regionförvaltningsverket meddela utbildningsanordnaren ett föreläggande om att bristerna eller missförhållandena ska avhjälpas. När föreläggandet meddelas ska det anges en tidsfrist inom vilken de behövliga åtgärderna ska utföras.

Regionförvaltningsverket kan vid vite ålägga utbildningsanordnaren att iaktta ett föreläggande som avses i 1 mom.

42 d §

Besvärsförbud

Ändring får inte sökas genom besvär i

- 1) en åtgärd enligt 36 § som gäller försummelse av hemuppgifter eller en kvarsittning,
- 2) en åtgärd enligt 36 b § 1 mom. som gäller tillsägelse till en elev att avlägsna sig,
- 3) en åtgärd enligt 36 c § som gäller förvägrande av undervisning,
- 4) ett beslut som avses i 41 c §, eller
- 5) ett beslut av regionförvaltningsverket genom vilket begäran om omprövning som anförts i ett ärende enligt 42 c § har avgjorts.

Beslut av förvaltningsdomstolen i ett ärende som avses i 42 § får inte överklagas genom besvär.

46 §

Grundläggande utbildning för vuxna

I grundläggande utbildning enligt denna paragraf kan man delta efter att fullgörandet av den grundläggande utbildningen enligt 26 § 1 mom. har upphört. På grundläggande utbildning för vuxna tillämpas 2 §, 3 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom., 10, 12–15, 18–22 och 29 §, 30 § 1 mom. samt 35, 37, 38, 40, 41, 41 a–d, 42, 42 a–d, 43 och 44 §. Undervisning, läroböcker och andra

läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för den studerande. I sådan utbildning som på basis av ett beslut av kommunen eller samkommunen eller en bestämmelse som ingår i ett tillstånd enligt 7 § har ordnats vid en internatskola, har den studerande rätt till avgiftsfritt boende och till avgiftsfria, tillräckliga måltider varje dag. De som studerar på heltid har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen förutsätter att den studerande är närvarande på ett utbildningsställe som utbildningsanordnaren anvisat. En studerande kan på de grunder som anges i 36 § 2 mom. ges en skriftlig varning eller avstängas för högst ett år. En läropliktig kan dock avstängas från läroanstalten för högst tre månader. Bestämmelser om fullgörande av läroplikten under tiden för avstängning för viss tid finns i 8 § i läropliktslagen. En studerande som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 2 § träder dock i kraft först den 1 augusti 2026.

Följande förordningar förblir i kraft när denna lag träder i kraft:

- 1) förordningen om grundläggande utbildning (852/1998),
- 2) statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012),

Helsingfors den 30 december 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Undervisningsminister Anders Adlercreutz

Lag

om ändring av lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) 36 § 2 och 3 mom. och 48 §, *ändras* 2 § 2 mom., 3 a §, 14 § 1 mom., 22 § 2 mom., 29 § 3 och 4 mom., 36 §, rubriken för 36 a § och 36 a § 1 och 6 mom., rubriken för 36 b § och 36 b § 1 och 3 mom., 36 d § 1 mom., rubriken för 36 h § och 36 h §, rubriken för 36 i § och 36 i §, 42 d § samt 46 § 1 mom., av dem 29 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1498/2016, 29 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1267/2013, 36 § sådan den lyder i lagarna 477/2003, 1267/2013 och 163/2022, 36 b § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 477/2003, 36 d § 1 mom. sådant det lyder i lag 1267/2013, 42 d § sådan den lyder i lag 959/2015 och 46 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1216/2020, och *fogas* till 3 §, sådan den lyder i lag 477/2003, ett nytt 4 mom., till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1288/1999, ett nytt 6 mom., till 15 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 477/2003, ett nytt 4 mom., till 18 §, sådan den lyder i lag / , ett nytt 3 mom., till 29 §, sådan den lyder i lagarna 1267/2013, 1498/2016 och 163/2022, ett nytt 4 mom., varvid de nuvarande 4—7 mom. blir 5—8 mom., till 33 § ett nytt 5 mom., till 33 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1216/2020, ett nytt 5 mom., till 36 b §, sådan den lyder i lag 477/2003, ett nytt 1 mom., varvid de nuvarande 1—4 mom. blir 2—5 mom., till lagen en ny 36 c § i stället för den 36 c § som tidigare upphävts genom lag 163/2022, och till 37 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1444/2009, ett nytt 4 mom. samt nya 41 a-d § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

2 §

Utbildningens mål

Utbildningens mål

Utbildningen skall främja bildningen och jämlikheten i samhället och elevernas förutsättningar att delta i utbildning och i övrigt utveckla sig själva under sin livstid.

Utbildningen ska främja bildningen och jämlikheten i samhället, elevernas förutsättningar att delta i utbildning och i övrigt utveckla sig själva under sin livstid. *Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska dessutom främja en fysiskt aktiv livsstil.*

3 §

3 §

Grunder för att ordna utbildning

Grunderna för att ordna utbildning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Närmare bestämmelser om sätten att ordna utbildningen på får utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 a §

3 a §

Barnets bästa

Barnets bästa

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om *förskoleundervisning och grundläggande utbildning* ska barnets bästa i första hand beaktas.

7 §

7 §

En registrerad sammanslutning eller stiftelse som utbildningsanordnare

En registrerad sammanslutning eller stiftelse som utbildningsanordnare

Närmare bestämmelser om ansökan om tillstånd att ordna utbildning och om innehållet i ansökningarna får utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §

14 §

Timfördelning och grunderna för läroplanen

Timfördelning och grunderna för läroplanen

Statsrådet beslutar om de allmänna riksomfattande målen för den utbildning som avses i denna lag samt om hur den tid som används för grundläggande utbildning skall fördelas mellan undervisning i olika ämnen, ämnesgrupper och elevhandledning (timfördelning).

Bestämmelser om de allmänna riksomfattande målen för den undervisning som avses i denna lag samt om hur den tid som används för grundläggande utbildning ska fördelas mellan undervisning i olika ämnen, ämnesgrupper och elevhandledning (timfördelning) *utfärdas genom förordning av statsrådet.*

15 §

15 §

Läroplan

Läroplan

Utbildningsanordnaren ska varje läsår utarbeta en på läroplanen baserad plan för undervisningsarrangemangen och arbetstiderna. Närmare bestämmelser om innehållet i planen och om meddelande om

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

den får utfärdas genom förordning av statsrådet.

18 §

18 §

Särskilda undervisningsarrangemang

Särskilda undervisningsarrangemang

Närmare bestämmelser om ordnande av ersättande undervisning eller om befrielse från deltagande i undervisningen får utfärdas genom förordning av statsrådet i situationer där en elev inte får undervisning i religion eller livsåskådningskunskap i enlighet med 13 § i denna lag, eller där det på det sätt som avses i 1 mom. i denna paragraf har bestämts att studierna delvis ska ordnas på något annat sätt.

22 §

22 §

Elevbedömning

Elevbedömning

Om bedömning av studieprestationerna och om framsteg i studierna gäller vad som bestäms om detta genom förordning och vad utbildningsstyrelsen föreskriver. Utbildningsstyrelsen beslutar om de uppgifter som skall antecknas i betygen.

Närmare bestämmelser om bedömningen av eleverna och deras framsteg i studierna får utfärdas genom förordning av statsrådet. Utbildningsstyrelsen kan meddela närmare föreskrifter om bedömningen av elevernas studieprestationer och framsteg i studierna samt om de uppgifter som ska antecknas i betygen.

29 §

29 §

Rätt till en trygg studiemiljö

Rätt till en trygg studiemiljö

I samband med att läroplanen utarbetas ska utbildningsanordnaren utarbeta en plan för användning av disciplinära åtgärder och fostrande samtal och de tillhörande förfaringssätten och ge anvisningar för hur planen ska användas. Utbildningsstyrelsen ska i grunderna för läroplanen ta in bestämmelser om hur planen ska utarbetas.

Utbildningsanordnaren ska i samband med läroplanen utarbeta och ge anvisningar om en plan för användningen av pedagogiska åtgärder, disciplinära åtgärder och säkerhetsåtgärder och om förfarandena i samband med dem. Utbildningsstyrelsen ska i grunderna för läroplanen ta in bestämmelser om hur denna plan ska utarbetas.

Eleven får inte använda telefon eller någon annan mobil enhet under lektionerna, med

Gällande lydelse

I avsikt att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan ska utbildningsanordnaren godkänna en ordningsstadga eller meddela andra ordningsbestämmelser som ska tillämpas i skolan eller på någon annan plats där undervisning ordnas.

33 §

Inkvartering

36 §

Disciplin

En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning eller en skriftlig varning. Om förseelsen är allvarlig eller om eleven fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan eleven avstängas för högst tre månader. Skriftlig varning och avstängning för viss tid är disciplinära åtgärder.

En elev som stör undervisningen kan bli tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen, eller en skoltillställning.

En elev kan förvägras rätt att delta i undervisningen högst för den återstående arbetsdagen, om det föreligger en risk för att

Föreslagen lydelse

undantag för användning med lärarens tillstånd i inlärningsssyfte eller, med rektorns eller lärarens tillstånd, för sin personliga hälsovård.

I avsikt att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan ska utbildningsanordnaren godkänna en ordningsstadga eller meddela andra ordningsbestämmelser som ska tillämpas i skolan eller på någon annan plats där undervisning ordnas. *I ordningsstadgan eller ordningsbestämmelserna ska bestämmas hur telefoner och andra mobila enheter ska förvaras i situationer som avses i 4 mom. samt om hur de ska användas och förvaras under den del av arbetsdagen som inte är lektionstid.*

33 §

Inkvartering

36 §

Disciplin

Närmare bestämmelser om de förmåner som hör till inkvarteringen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

En elev som försummat sina hemuppgifter kan åläggas att efter skoldagens slut under högst en timme åt gången utföra sina uppgifter under övervakning.

En elev som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges högst två timmars kvarsittning eller en skriftlig varning. Om förseelsen är allvarlig eller om eleven fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter att ha fått kvarsittning eller en skriftlig varning, kan han eller hon avstängas för högst tre månader.

Vid kvarsittning kan eleven få utföra skriftliga eller muntliga uppgifter, övningar och uppgifter som stöder fostran, undervisningen och utvecklingen, står i rätt proportion till elevens gärning eller

Gällande lydelse

en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande uppförande. Eleven kan på ovannämnda grunder förvägras rätt att delta i undervisningen också följande arbetsdag, om utbildningsanordnaren behöver tid för att planera elevens återgång till undervisningen och erbjuda eleven elevvårdstjänster och stödja en trygg återgång till undervisningen. Under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen ska det som sådan elevvård som avses i 36 h § för eleven ordnas möjlighet till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det för eleven ordnas sådant annat stöd som eleven behöver under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen och när eleven återvänder till undervisningen. För eleven utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen.

En elev som försummat sina hemuppgifter kan åläggas att efter skoldagens slut under högst en timme åt gången utföra sina uppgifter under övervakning.

Vid kvarsittning kan eleven få utföra skriftliga eller muntliga uppgifter, övningar och uppgifter som stöder fostran, undervisningen och utvecklingen, står i rätt proportion till elevens gärning eller försummelse och är lämpliga för eleven med hänsyn till elevens ålder och utvecklingsnivå. Eleven kan även åläggas att sitta tyst under kvarsittningen.

Kvarsittning får inte ordnas så att eleven till följd av den blir tvungen att utebli från undervisning i enlighet med läroplanen eller någon annan plan som gäller skolan s verksamhet.

36 a §

Förfarandet i disciplinärenden och verkställighet av avstängning

Föreslagen lydelse

försummelse och är lämpliga för eleven med hänsyn till elevens ålder och utvecklingsnivå. Eleven kan även åläggas att sitta tyst under kvarsittningen. Kvarsittning får inte ordnas så att eleven till följd av den blir tvungen att utebli från undervisning i enlighet med läroplanen eller någon annan plan som gäller skolans verksamhet.

36 a §

Förfarande i disciplinärenden samt vid förvägrande av undervisning och verkställighet av avstängning

Gällande lydelse

Innan en elev ges kvarsittning, ges en skriftlig varning eller avstängs för viss tid, ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras samt annan behövlig utredning skaffas. Utbildningsanordnaren ska när den överväger disciplinära åtgärder beakta gärningens art samt elevens ålder och utvecklingsnivå. Innan beslut fattas om en disciplinär åtgärd ska elevens vårdnadshavare ges tillfälle att bli hörd. I fråga om andra åtgärder enligt 36 § ska elevens vårdnadshavare underrättas, och om att eleven förvägras undervisning ska dessutom den myndighet som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i den kommun där skolan är belägen underrättas vid behov. Beträffande avstängning för viss tid och skriftlig varning ska ett beslut meddelas och andra åtgärder enligt 36 § ska registreras.

Närmare bestämmelser om rektorns och lärarnas befogenheter att ge kvarsittning och om frågor som avses i 36 § 2–4 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

---

36 b §

Avlägsnande av en elev som uppför sig störande och äventyrar säkerheten

Lyder en elev inte en uppmaning att avlägsna sig enligt 36 § 2 mom. har rektorn och läraren rätt att avlägsna eleven från klassrummet eller ett annat utrymme där det ges undervisning, eller från en skoltillställning. Rektorn och läraren har också rätt att avlägsna en elev från skolans område, om eleven inte avlägsnar sig efter att

Föreslagen lydelse

Innan en elev ges kvarsittning, ges en skriftlig varning eller avstängs för viss tid, ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras samt annan behövlig utredning skaffas. Utbildningsanordnaren ska när den överväger ovan nämnda åtgärder beakta gärningens art samt elevens ålder och utvecklingsnivå. Innan beslut fattas om *skriftlig varning eller avstängning för viss tid* ska elevens vårdnadshavare ges tillfälle att bli hörd. I fråga om andra åtgärder enligt 36 § ska elevens vårdnadshavare underrättas, och om eleven förvägras undervisning *enligt 36 c §* ska dessutom den myndighet som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i den kommun där skolan är belägen underrättas vid behov. Beträffande avstängning för viss tid och skriftlig varning ska ett beslut meddelas och andra åtgärder enligt 36 § *eller 36 c §* ska registreras.

Närmare bestämmelser om rektorns och lärarnas beslutanderätt *vid förordnande av kvarsittning, vid förordnande av kvarsittning enligt 36 § 1 mom. och 2 mom. och om åtgärder enligt 36 c §* utfärdas genom förordning av statsrådet.

---

36 b §

Tillsägelse till en elev att avlägsna sig samt avlägsnande av en elev som uppför sig störande och äventyrar säkerheten

En elev som stör undervisningen kan bli tillsagd att lämna klassrummet eller det utrymme där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen, eller från en skoltillställning.

Lyder en elev inte en tillsägelse att avlägsna sig enligt 1 mom. har rektorn och läraren rätt att avlägsna eleven från klassrummet eller ett annat utrymme där det ges undervisning, eller från en skoltillställning. Rektorn eller en lärare har också rätt att avlägsna en elev från skolans område, om eleven inte avlägsnar sig

Gällande lydelse

ha fått veta att han eller hon avstängts från undervisningen enligt 36 § 3 mom.

Rektorn och läraren kan i situationer som avses i 1 och 2 mom. agera tillsammans eller var för sig. Det är förbjudet att använda maktmedelsredskap för att avlägsna eleven. Om läraren eller rektorn använt sig av maktmedel skall han eller hon lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till utbildningsanordnaren.

36 c §

(har upphävts)

Föreslagen lydelse

efter att ha fått veta att han eller hon avstängts från undervisningen enligt 36 c §.

Rektorn och läraren kan i situationer som avses i 1—3 mom. agera tillsammans eller var för sig. *Maktmedelsredskap får inte användas för att avlägsna den eleven. De åtgärder som avses i 1—3 mom. ska registreras.* Om läraren eller rektorn använt sig av maktmedel ska han eller hon lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till utbildningsanordnaren.

36 c §

Förvägrande av undervisning

En elev kan förvägras rätt att delta i undervisningen högst för den återstående arbetsdagen, om det föreligger en risk för att en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande uppförande. Eleven kan på ovannämnda grunder förvägras rätt att delta i undervisningen också följande arbetsdag, om utbildningsanordnaren behöver tid för att planera elevens återgång till undervisningen och erbjuda eleven elevvårdstjänster och stödja en trygg återgång till undervisningen. Under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen ska det som sådan elevvård som avses i 36 h § för eleven ordnas möjlighet till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det för eleven ordnas sådant annat stöd som eleven behöver under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen och när eleven återvänder till undervisningen. För eleven utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen.

36 d §

Rätt att omhänderta föremål eller ämnen

Rätt att omhänderta föremål eller ämnen

Gällande lydelse

Rektorn och en lärare vid en skola har rätt att tillsammans eller var för sig under arbetsdagen frånta en elev ett förbjudet föremål eller ämne enligt 29 § 2 mom. eller ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inläringen med.

---

36 h §

Elevvård i samband med disciplinära åtgärder och tillrättavisning

Utbildningsanordnaren ska se till att behövlig elevvård ordnas för en elev som är föremål för en sådan disciplinär åtgärd som avses i 36 § 1 mom. eller som har förvägrats rätt att delta i undervisningen med stöd av 36 § 2 eller 3 mom. för resten av arbetsdagen och högst nästkommande arbetsdag. Eleven får inte lämnas utan tillsyn efter verkställigheten av de åtgärder som avses i 36 § 2 och 3 mom.

36 i §

Uppföljning av disciplinära och pedagogiska åtgärder

Utbildningsanordnaren ska följa användningen av de åtgärder som avses i 35 a, 36, 36 b, 36 d och 36 e § och deras utveckling.

37 §

Personal

Föreslagen lydelse

Rektorn och en lärare vid skolan har rätt att tillsammans eller var för sig under arbetsdagen frånta en elev ett förbjudet föremål eller ämne enligt 29 § 2 *eller* 4 mom. eller ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller inläringen med.

---

36 h §

Elevvård i samband med disciplinära åtgärder, tillsägelse till en elev att avlägsna sig samt förvägrande av undervisning

Utbildningsanordnaren ska se till att behövlig elevvård ordnas för en elev som *fått en skriftlig varning eller som har avstängts för viss tid eller som med stöd av 36 § c har förvägrats rätt att delta i undervisningen* för resten av arbetsdagen och högst nästkommande arbetsdag. Eleven får inte lämnas utan tillsyn efter verkställigheten av de åtgärder som avses i 36 b § 1 mom. och 36 c §.

36 i §

Uppföljning av pedagogiska och disciplinära åtgärder samt säkerhetsåtgärder

Utbildningsanordnaren ska följa användningen av de åtgärder som avses i 35 a, 36, 36 b–e § och deras utveckling.

37 §

Personal

Undervisning inom den grundläggande utbildningen kan under en lärares handledning även meddelas av en lärarstuderande.

41 a §

Tillsyn

Utöver vad som i 10 § i kommunallagen (410/2015) och i 6 § i lagen om förvaltning av utbildning som ordnas av staten och privata (634/1998) föreskrivs om regionförvaltningsverkets rätt att med anledning av klagomål övervaka anordnandet av utbildningen, kan regionförvaltningsverket också av grundad anledning på eget initiativ undersöka om utbildningen har ordnats enligt vad som föreskrivs i denna lag eller med stöd av denna lag.

Vid undersökningar regionförvaltningsverket företar på eget initiativ ska grunderna för god förvaltning iaktas och rättigheterna för de personer som direkt berörs av saken tryggas. På avgöranden som gäller tillsyn som regionförvaltningsverket utför på eget initiativ och på delgivning av sådana avgöranden tillämpas bestämmelserna i förvaltningslagen (434/2003).

41 b §

Rätt att få uppgifter

Regionförvaltningsverket har trots sekretessbestämmelserna rätt att av utbildningsanordnaren avgiftsfritt få de handlingar som är nödvändiga för undersökning av ett klagomål eller för utförande av en sådan tillsynsuppgift som avses i 41 a §.

41 c §

Anmärkning och uppmärksamgörande

Om det vid tillsynen konstateras att utbildningsanordnaren vid anordnandet av undervisning eller utbildning enligt denna lag har förfarit felaktigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet och ärendet inte ger anledning till andra åtgärder, kan regionförvaltningsverket ge utbildningsanordnaren eller den som ansvarar för undervisningen en anmärkning med tanke på framtida verksamhet.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Om ärendet inte föranleder någon anmärkning eller andra åtgärder, kan regionförvaltningsverket fästa utbildningsanordnarens uppmärksamhet vid att undervisningen ska ordnas på behörigt sätt och att god förvaltningssed ska iakttas.

41 d §

Föreläggande

Om det upptäcks brister eller andra missförhållanden i fråga om anordnandet av utbildningen som äventyrar elevens rättigheter eller om anordnandet av utbildningen i övrigt strider mot denna lag eller mot normer som utfärdats med stöd av den, får regionförvaltningsverket meddela utbildningsanordnaren ett föreläggande om att bristerna eller missförhållandena ska avhjälpas. När föreläggandet meddelas ska det anges en tidsfrist inom vilken de behövliga åtgärderna ska utföras.

Regionförvaltningsverket kan vid vite ålägga utbildningsanordnaren att iaktta ett föreläggande som avses i 1 mom.

42 d §

Besvärsförbud

Andra beslut som fattats med stöd av 36 § än beslut som gäller skriftlig varning eller avstängning av en elev för viss tid får inte överklagas genom besvär.

Beslut av regionförvaltningsverket genom vilket begäran om omprövning som anförts i ett ärende enligt 42 c § har avgjorts får inte överklagas genom besvär.

Beslut av förvaltningsdomstolen i ett ärende som avses i 42 § får inte överklagas genom besvär.

42 d §

Besvärsförbud

Ändring får inte sökas genom besvär i

1) en åtgärd enligt 36 § som gäller försummelse av hemuppgifter eller en kvarsittning,

2) en åtgärd enligt 36 b § 1 mom. som gäller tillsägelse till en elev att avlägsna sig,

3) en åtgärd enligt 36 c § som gäller förvägrande av undervisning,

4) ett beslut som avses i 41 c §, eller

5) ett beslut av regionförvaltningsverket genom vilket begäran om omprövning som anförts i ett ärende enligt 42 c § har avgjorts.

Beslut av förvaltningsdomstolen i ett ärende som avses i 42 § får inte överklagas genom besvär.

46 §

46 §

*Grundläggande utbildning för vuxna**Grundläggande utbildning för vuxna*

I grundläggande utbildning enligt denna paragraf kan man delta efter att fullgörandet av den grundläggande utbildningen enligt 26 § 1 mom. har upphört. På grundläggande utbildning för vuxna tillämpas 2 §, 3 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom., 10, 12—15, 18—22 och 29 §, 30 § 1 mom. samt 35, 37, 38, 40—42, 42 a—42 d, 43 och 44 §. Undervisning, läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för den studerande. I sådan utbildning som på basis av ett beslut av kommunen eller samkommunen eller en bestämmelse som ingår i ett tillstånd enligt 7 § har ordnats vid en internatskola, har den studerande rätt till avgiftsfritt boende och till avgiftsfria, tillräckliga måltider varje dag. De som studerar på heltid har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen förutsätter att den studerande är närvarande på ett utbildningsställe som utbildningsanordnaren anvisat. En studerande kan på de grunder som anges i 36 § 1 mom. ges en skriftlig varning eller bli avstängd för högst ett år. En läropliktig kan dock avstängas från läroanstalten för högst tre månader. Bestämmelser om fullgörande av läroplikten under tiden för avstängning för viss tid finns i 8 § i läropliktslagen. En studerande som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

I grundläggande utbildning enligt denna paragraf kan man delta efter att fullgörandet av den grundläggande utbildningen enligt 26 § 1 mom. har upphört. På grundläggande utbildning för vuxna tillämpas 2 §, 3 § 1 och 2 mom., 9 § 1 mom., 10, 12—15, 18—22 och 29 §, 30 § 1 mom. samt 35, 37, 38, 40, 41, 41 a–d, 42, 42 a–d, 43 och 44 §. Undervisning, läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för den studerande. I sådan utbildning som på basis av ett beslut av kommunen eller samkommunen eller en bestämmelse som ingår i ett tillstånd enligt 7 § har ordnats vid en internatskola, har den studerande rätt till avgiftsfritt boende och till avgiftsfria, tillräckliga måltider varje dag. De som studerar på heltid har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen förutsätter att den studerande är närvarande på ett utbildningsställe som utbildningsanordnaren anvisat. En studerande kan på de grunder som anges i 36 § 2 mom. ges en skriftlig varning eller avstängas för högst ett år. En läropliktig kan dock avstängas från läroanstalten för högst tre månader. Bestämmelser om fullgörande av läroplikten under tiden för avstängning för viss tid finns i 8 § i läropliktslagen. En studerande som har fyllt 18 år får välja mellan religionsundervisning och undervisning i livsåskådningskunskap.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 2 § träder dock i kraft först den 1 augusti 2026.

Följande förordningar förblir i kraft när denna lag träder i kraft:

1) förordningen om grundläggande utbildning (852/1998),

2) statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*timfördelning i den grundläggande
utbildningen (422/2012).*